

REVISTA DE ȘTIINȚE MILITARE ANUL XII, 2012 NR. 3 (28)

Revista de Științe Militare

Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România

*Anul acesta
se împlinesc 550 de ani
de la încheierea celei de-a doua domnii
a lui Vlad Țepeș*

ISSN 2457 - 9904

Nr. 3 (28)
Anul XII, 2012

*Revista
de
Științe Militare*

*Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

Nr. 3 (28)
Anul XII, 2012

CUPRINS

NATO „SMART DEFENCE” ÎNTRE CONCEPTUL TEORETIC ȘI REALITATE	7
<i>General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU</i>	
CONCEPTUL SMART DEFENCE – O NOUĂ ABORDARE A APĂRĂRII COMUNE ÎN CADRUL NATO	18
<i>Colonel drd. Liviu IONIȚĂ</i>	
NOUA COORDONATĂ A COOPERĂRII EUROATLANTICE – INIȚIATIVA SMART DEFENCE	31
<i>Dr. Mihai-Ștefan DINU</i>	
EFICIENȚĂ – EFICACITATE – EFICIENTIZARE A COOPERĂRII ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII NAȚIONALE	37
<i>General-maior (r) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE</i> <i>Colonel drd. Nicușor MOLDOVAN</i>	
SECURITATE ȘI INTELLIGENCE. ASPECTE STRATEGICE ȘI MODEL ORGANIZAȚIONAL	56
<i>General de brigadă (r) prof. univ. dr. Constantin ONIȘOR</i> <i>Lector univ. dr. Mihai BĂLAN</i> <i>Dr. Cristian-Sorin PRUNĂ</i>	

DETERMINĂRI EXTERNE ALE SECURITĂȚII NAȚIONALE.....	78
<i>CSII dr Petre DUȚU</i>	
RĂZBOAIELE EREI INFORMAȚIONALE.....	93
<i>Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU</i>	
ADAPTAREA INSTITUȚIILOR CU ATRIBUȚII ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII ÎN CONTEXTUL INTERCONEXIUNII RISCURILOR ȘI AMENINȚĂRILOR DE MEDIU	107
<i>Lector univ. dr. Iulian LĂZĂRESCU</i>	
CONSIDERAȚII PRIVIND CONCEPTUL „ABORDĂRII CUPRINZĂTOARE” ÎN OPERAȚIILE MILITARE	115
<i>Locotenent-colonel lector univ. dr. Dorin-Marinel EPARU</i>	
PUTEREA ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE CONTEMPORANE.....	128
<i>Adriana SAULIUC</i>	
FILE DIN ISTORICUL LOGISTICII MILITARE ROMÂNEȘTI: DE LA UNIREA PRINCIPATELOR LA RĂZBOIUL DE REÎNTREGIRE A NEAMULUI	137
<i>General de brigadă (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU</i>	
NOI APARIȚII EDITORIALE.....	151
<i>General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU</i>	

CONTENTS

NATO's SMART DEFENCE BETWEEN TEORETICAL CONCEPT AND REALITY	7
<i>Major General (ret) Professor Constantin MINCU, PhD</i>	
SMART DEFENCE CONCEPT – A NEW APPROACH OF COMMON DEFENCE WITHIN NATO	18
<i>Colonel Liviu IONIȚĂ, Doctoral Candidate</i>	
NEW DIRECTION COOPERATION IN TRANSATLANTIC OPERATION – SMART DEFENCE INITIATIVE	31
<i>Mihai-Ștefan DINU, PhD</i>	
EFFICIENCY – EFFECTIVENESS – MAKING EFFECTIVE THE COOPERATION IN THE FIELD OF NATIONAL SECURITY	37
<i>General Major (ret) Professor Visarion NEAGOE, PhD</i> <i>Colonel Nicușor MOLDOVAN, Doctoral Candidate</i>	
SECURITY AND INTELLIGENCE. STRATEGIC ASPECTS AND ORGANIZATIONAL MODEL	56
<i>Brigadier General (ret) Professor Constantin ONIȘOR, PhD</i> <i>Lecturer Mihai BĂLAN, PhD</i> <i>Cristian-Sorin PRUNĂ, PhD</i>	
EXTERNAL DETERMINATIONS OF NATIONAL SECURITY	78
<i>Senior Researcher Petre DUȚU, PhD</i>	

THE WARS OF INFORMATIONAL ERA.....	93
<i>Colonel (ret) Professor Engineer Eugen SITEANU, PhD</i>	
ADAPTATION OF SECURITY INSTITUTIONS TO THE INTECONNECTION OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS AND THREATS	107
<i>Lecturer Iulian LĂZĂRESCU, PhD</i>	
CONSIDERATION REGARDING THE CONCEPT OF „COMPREHENSIVE APPROACH“ IN MILITARY OPERATIONS.....	115
<i>Lieutenant Colonel lecturer Dorin-Marinel EPARU, PhD</i>	
POWER IN THE CONTEMPORAN INTERNATIONAL RELATIONS	128
<i>Adriana SAULIUC</i>	
FILES FROM THE ROMANIAN MILITARY LOGISTICS SINCE THE UNIFICATION OF PRINCIPATE TO THE REJOINING WAR	137
<i>Brigadier General (ret) Professor Mircea UDRESCU, PhD</i>	
NEW PUBLISHED ISSUES	151
<i>Major General (ret) Professor Constantin MINCU, PhD</i>	

NATO „SMART DEFENCE” ÎNTRE CONCEPTUL TEORETIC ȘI REALITATE

NATO's SMART DEFENCE BETWEEN THEORETICAL CONCEPT AND REALITY

General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU*

Articolul prezintă, pe scurt, evoluțiile în timp a cooperării țărilor membre NATO în problematica complexă a constituirii capacităților de apărare comună, cu un accent mai mare pe ultimii ani (2010-2012) ca urmare a dificultăților apărute în urma efectelor crizei economice mondiale.

Autorul prezintă modul cum s-a ajuns la formularea Conceptului „Smart defence” prezentat în detaliu la Summitul NATO de la Chicago, din 20-21 mai 2012, conținutul și elemente constitutive în viziunea oficialilor NATO, acordul statelor membre inclusiv al României în implementarea acestuia în anii următori.

Se abordează, în final, modul cum România poate cupla la Concept și slăbiciunile privind bugetul apărării, starea industriei de apărare și voința politică a responsabililor pentru securitatea națională și apărarea țării.

Cuvinte cheie: Summit NATO; Chicago; C4ISR; cooperare; Noul Concept Strategic NATO – Lisabona 2010; România și „Smart defence”.

The article briefly presents the evolutions in time of the cooperation of the NATO member countries over the complex issue of constituting common defence capabilities with a bigger accent on the late years (2010-2012) following the difficulties appeared after the effects of the world economic crisis.

The author presents how it was reached to the formulation of „Smart defence” concept presented in detail to the NATO Summit in Chicago, on May, 20-21, 2012, its content and constitutive elements in the vision of NATO's officials, the agreement of the member states inclusively of Romania in its implementation in the next years.

* Constantin Mincu – membru Titular al AOȘ-R, Secretar Științific al Secției de Științe Militare, membru în consiliul onorific al AOȘR; e-mail: mincu_constantin@yahoo.com; telefon: 0722303015; fax: 031402180.

In the end, we approach how Romania can couple to the concept and its weaknesses related to the defence budget, the defence industry situation and the political will of responsible peoples with the national security and country's defence.

Keywords: NATO Summit; Chicago; C4ISR; cooperation; the New NATO Strategic Concept - Lisbon 2010; Romania and „Smart defence”

Evoluții în timp

Despre crearea și operarea unor capacități militare în comun (echipamente, servicii, mentenanță, instruirea personalului, rezolvarea problemelor complexe de compatibilitate și interoperabilitate) se discută de multă vreme în structurile NATO și în țările membre, fără însă a se formula un Concept clar de tipul „**Smart defence**”.

De fapt, o analiză atentă a istoriei organizației nord-atlantice, relevă numeroase și consistente exemple de cooperare strânsă între unii membri, îndeosebi între SUA și Marea Britanie, Marea Britanie-Franța-Germania-Italia; Spania-Franța etc. în diverse concepte privind dezvoltarea în comun a unor sisteme de arme (aeronaute, nave și submarine, sisteme C4ISR, senzori diferiți, echipamente spațiale, pregătirea personalului etc.).

Debutul nefericit al crizei economice mondiale în 2008 și adâncirea acesteia în anii următori, inclusiv în 2012 și posibil în 2013 a pus o presiune uriașă pe bugetele statelor membre, și, ca de obicei, mai ales în noile state membre, primul domeniu și cel mai grav afectat a fost apărarea.

Această realitate a impus și impune găsirea unor căi și mijloace de asigurare a capacităților militare ale NATO, în noile condiții economico-financiare având în vedere și posibilă bună credință și voința politică a statelor membre (?!).

Un semnal clar a fost transmis la Summitul de la Lisabona din 2010, unde, țările membre reprezentate de șefii de state și de guverne împreună cu oficialii civili și militari ai NATO au definitivat și aprobat noul „**Concept Strategic - Lisabona 2010**”, document din care rezultă și aspecte care acum fac parte din **Conceptul „Smart defence”**, astfel:

- **Alianța va trebui** să răspundă la apariția oricăror amenințări și provocări;
- **Alianța va trebui** să fie pregătită să utilizeze o gamă de instrumente și să coopereze cu alți actori pentru a contribui la o abordare comprehensivă ce va combina eficient elemente politice, civile și militare pentru o realizare deplină a obiectivelor sale de securitate;

- **sprijinul eforturilor de reformă** în sectoarele de securitate și apărare; acestea pot include și angajamente de sprijin al contractorilor (România - ?!);

- **este posibil ca eforturile** de stabilizare și reconstrucție să fie necesare în toate fazele crizei. Prin urmare, Alianța trebuie să aibă capacitatea de a **planifica, pregăti și desfășura** activități de **reconstrucție și dezvoltare**;

- **capacitățile C4ISR** sunt facilități cheie (pivotal enablers) pentru îndeplinirea flexibilă și eficientă a obiectivelor de securitate ale Alianței. Acest fapt necesită definirea și implementarea unei strategii C4ISR clare, ce va asigura o consultare consistentă și funcții de comandă robuste, flexibile și măsurabile. Sistemele C4ISR ar trebui să beneficieze de cele mai recente tehnologii, precum și de cele prevăzute a fi dezvoltate în viitor. Totuși, astfel de aranjamente vor fi eficiente doar dacă vor fi adoptate la scară largă de aliați, folosind aceeași filozofie de bază, în special în ceea ce privește gradul în care ei sunt pregătiți să împartă informații sensibile sau să permită accesul la acestea prin mecanisme care depind de accesul tehnologic între **federații de rețele**. Este vorba, în final, de disponibilitatea națiunilor de a face posibilă o capabilitate facilitată de rețea NATO (Network Enabled Capability);

- **planificarea NATO**, dar și a națiunilor, ar trebui să țină cont și de efectele potențiale ale accesului aliaților la rutele de comunicații, tranzit și transport vitale, furnizarea energiei, probabilitatea atacurilor cibernetice asupra Sistemelor Informatice sau a altor sisteme vitale ale națiunilor Alianței;

- **NATO** va avea drept scop reducerea impactului strategic al amenințărilor asimetrice cu mijloace explozive improvizate (IED);

- **interoperabilitatea** este un factor de multiplicare care va permite Alianței dezvoltarea în **parteneriat** a unui pachet de capabilități/forțe, capabile să desfășoare acțiuni de luptă în orice mediu;

- **Alianța** trebuie să aibă o capabilitate proprie pentru evaluarea și controlul impactului tehnologiilor, expertizei comunității tehnice și științifice, a provocărilor și a capabilităților de informații ale comunității internaționale în domeniul securității, cu referire la: evaluarea mediului operațional, potențialul distructiv al tehnologiilor emergente, a influenței asupra capabilităților de apărare și descurajare ale Alianței;

- **calitatea de membru al Alianței**, atrage după sine și distribuția echitabilă a rolurilor, riscurilor și responsabilităților. În acest context, **bugetul alocat apărării din cadrul PIB-ului național**, precum și procentajul alocat din acest buget cheltuielilor cu înzestrarea sunt indicatori ai efortului unui stat membru în domeniul

apărării. În principiu se recomandă ca statele membre să dea în mod constant 2% din PIB sau mai mult pentru apărare (**România** = angajament 2,38% în 2011 – 0,8%, 2012 – pe hârtie 1,3%, în realitate 0,9%). Țările membre care în mod frecvent alocă resurse sub acest procent, li se recomandă să stopeze acest lucru și să crească nivelul alocațiilor bugetare, conform angajamentelor asumate;

- **eficiența costurilor** va continua să fie un factor de o importanță deosebită. Acest lucru impune (și pentru România) o prioritizare a investițiilor, creșterea eficienței din punct de vedere al costurilor în operații și pentru mentenanță, precum și redirecționarea resurselor alocate structurilor și programelor învechite către alte priorități;

- **pentru creșterea eficienței** din punct de vedere al costurilor, se recomandă, de asemenea, **folosirea pârgurilor cooperării multinaționale** în utilizarea fondurilor alocate și pentru realizarea unora care **sunt imposibil de realizat de către un singur membru**. Se vor încuraja **abordările și cooperarea multinațională** în domeniul înzestrării, instruirii și educației, a sprijinului logistic, crearea de mari unități multinaționale, precum și de dezvoltare a unor capacități civile, care să determine creșterea interoperabilității și a planificării și execuției operațiilor, chiar dacă în acest context există o serie de obstacole tehnice și legale în acest sens (cerințe legislative, prevederi diferite referitoare la offsetul industrial, existența unor acorduri și termeni diferiți în privința cooperării dintre forțele armate aparținând altor țări, precum și dintre forțele armate și societatea civilă a aceleași țări), pentru dezvoltarea de capacități la costuri reduse;

- **folosirea eficientă a resurselor critice** impun ca statele NATO și ale UE să identifice/dezvolte capacități comune ale ambelor organizații.

Conceptul NATO „SMART DEFENCE”¹

În cursul anilor 2011 și 2012, începând cu reuniunea miniștrilor apărării din țările membre NATO (februarie 2011) și continuând cu conferințe, declarații, analize și comentarii pro și contra, s-au concretizat elementele de bază ale Conceptului NATO „Smart defence”, prezentat ca atare la Summitul NATO de la Chicago, din 20-21 mai 2012.

La Summitul menționat Secretarul General al NATO **Anders Fogh Rasmussen** a expus datele esențiale ale Conceptului subliniind în esență că

¹ **Analiza autorului.** Are la bază cele 600 de titluri (documente, analize, declarații, comentarii) identificate cu motorul de căutare Google, utilizând „nota concept smart defence” (data 28.08.2012).

„**Smart Defence** înseamnă construirea securității cu bani mai puțini și muncind împreună și devenind mai flexibili”.

În timpul lucrărilor s-au desprins o serie de concluzii, cu care țările membre au fost de acord, astfel:

- „**Smart Defence**” este o nouă cultură de cooperare pusă de acord cu prioritățile naționale ca și cu specializarea unde este necesar și cu cooperarea multinațională (s-au analizat capacitățile unor țări membre în anumite domenii);
- conceptul se referă la echipamente, resursele umane și aspectele critice ale interoperabilității operaționale și tehnice.

În documentele pregătitoare ale Summitului de la Chicago și în timpul lucrărilor au fost subliniate și aprobate (aprobat) o serie de idei și principii:

- **oficialii NATO și șefii** de state și guverne au fost de acord că în aceste vremuri de austeritate fiecare euro, dolar sau liră sterlină contează. „**Smart Defence**” este un nou mod de a gândi despre generarea capacităților de apărare moderne de care Alianța are nevoie pentru deceniul următor și pe termen lung. Este o cultură reinnoită de cooperare care încurajează aliații să coopereze în dezvoltarea, dobândirea și menținerea capacităților militare pentru îndeplinirea sarcinilor Alianței în cadrul noului **Concept Strategic al NATO** (Lisabona - 2010). Asta înseamnă punerea în comun și partajarea capacității, stabilirea priorităților și coordonarea eforturilor;

- **unele evenimente** care au demonstrat necesitatea unei noi abordări de tipul „Smart Defence”:

- **criza economică** cu debutul în 2008 și care, din păcate, continuă;
- **criza din Libia**, implicarea NATO și concluziile trase privind unele slăbiciuni ale aliaților (cu excepția SUA);
- **lipsa de voință politică** a unor aliați în reechilibrarea bugetelor pentru apărare (România 0,8-0,9% din PIB);

- **s-au cristalizat, într-o primă fază, unele elemente constitutive, concrete, ale Conceptului, astfel:**

- acesta se bazează pe capacitățile care sunt critice pentru NATO, în special pentru punerea în practică a „Noului Concept Strategic” – „Lisabona 2010”;
- **Națiunile Aliate** trebuie să acorde prioritate acelor capacități de care NATO are nevoie, să se specializeze în ceea ce fac ele mai bine, să caute soluții la problemele comune. NATO poate acționa ca intermediar și catalizator, ajutând țările membre pentru a stabili ceea

ce pot face împreună la un cost mai mic, mai eficient și cu un risc mai mic.

Aceste elemente constitutive au fost definite astfel:

- **prioritizarea:** alinierea priorităților naționale cu cele ale capabilităților NATO a fost o provocare pentru anii trecuți, acum prin „Smart Defence” se deschide o oportunitate pentru o abordare transparentă, cooperantă și ținând seama de raportul cost-eficiență pentru a îndeplini cerințele Alianței în domeniul „Capabilităților”;

- **specializare:** cu bugetele sub presiune datorită crizei economice dar și a unei proaste guvernări, unele țări NATO (între care se remarcă și România) iau decizii unilaterale de a amâna sau abandona anumite capabilități. Acest fapt determină, în mod direct, creșterea efortului celorlalți aliați în special a SUA, ceea ce nu este corect. Reducerile bugetare pentru apărare, necoordonate în cadrul Alianței, prejudiciază grav capacitatea de a face față, cu succes, provocărilor multiple ale secolului XXI. NATO, prin noul Concept „Smart Defence” este gata să încurajeze specializarea „pe proiecte” astfel ca membrii să se concentreze **pe punctele lor naționale forte**, în cooperarea cu toți membrii sau cu unii dintre ei, **menținând în același timp suveranitatea națională pentru decizia finală a acestora;**

- **cooperare:** acționând împreună națiunile pot avea acces la capabilități pe care nu și le-ar putea permite în mod individual. Cooperarea poate lua forme diferite, cum ar fi un mic grup de națiuni, condus de o națiune cadru, sau partajarea strategică între cei care sunt apropiați în termeni de geografie, cultură sau echipamente comune;

La Summitul de la Chicago au fost stabilite „**Mecanismele Smart Defence**”, posibile și agreate până atunci:

- desemnarea reprezentanților speciali de către Secretarul General al NATO – **Anders Fogh Rasmussen** (gl. **Stephane Abrial**, Șeful Comandamentului Aliat pentru Transformare; **ambasadorul Claudio Bisogniero**; **ambasadorul Alexander Vershbow**);

- **coordonarea cu partenerii:**

• NATO lucrând împreună cu toți aliații caută și cooperarea cu jucători din afara Alianței, precum și cu organizația Uniunii Europene pentru apărare European Defence Agency (EDA) pentru a evita duplicarea inutilă, alocarea de resurse de cercetare și fonduri pentru aceleași obiective. Un factor

important îl reprezintă cooperarea factorilor industriali din toate țările membre.

Au fost luate în calcul unele acțiuni privind „Smart Defence” pe termen lung:

- **liderii NATO** au convenit să îmbrățișeze Conceptul „Smart Defence” (rămâne de văzut cu câtă sinceritate și voință politică, inclusiv în cazul României, n.a.) ca o viziune novatoare pentru a se asigura că Alianța poate dezvolta, dobândi și menține capacitățile necesare pentru a atinge obiectivele sale pentru „Forța NATO 2020”;
- **Summitul de la Chicago** a fost un prim pas, esențial, în punerea în aplicare a **Conceptului**. Șefii de Stat, oficialii civili și militari ai NATO, Guvernele țărilor membre au aprobat un pachet concret de proiecte multinaționale, inclusiv pentru o mai bună protecție a forțelor NATO, o mai bună dezvoltare a sistemelor C4ISR și o mai bună pregătire a personalului. Aceste proiecte precum și altele ce vor fi identificate și convenite în viitor vor asigura îmbunătățirea eficienței operaționale, economisirea de resurse și legături mai strânse între forțe NATO. Aceste proiecte și demersuri vor oferi, de asemenea, o experiență mai bogată în domeniul „Smart Defence” pe termen lung;
- **se consideră** că în Cadrul Conceptului interoperabilitatea Sistemelor C4ISR, procedurile operaționale și pregătirea personalului sunt elemente cheie;
- **se prezintă** exemple de succes privind cooperarea cu specializarea unor țări membre NATO în soluționarea în comun a unor probleme complexe, imposibil de rezolvat de către o singură țară (în dezvoltarea aeronavelor de transport și luptă, „UAV-urilor, sistemelor antirachetă, sistemelor C4ISR, protecției luptătorului etc.”).

România și conceptul „Smart Defence”

România, așa cum se știe, este membru NATO din 2004. În perioada 1995-2004 oficialitățile române civile și militare (în special din M.Ap.N.) au acționat cu responsabilitate și dedicare pentru a îndeplini criteriile politice și militare pentru integrarea țării în NATO.

În tratatul de aderare negociat și semnat de România și NATO se prevăd drepturile și obligațiile părților, printre care și aceea că țara noastră să aloce în următorii ani cel puțin 2,38% din PIB pentru apărare.

În următorii ani începând cu 2005, angajamentele au fost repede uitate și bugetul destinat apărării a scăzut continuu și dramatic până la 0,8-0,9% în 2011 și 2012, fapt ce a însemnat înghețarea oricăror achiziții semnificative de echipamente și servicii pentru apărare.

În acest context, este greu de apreciat, cu ce ar putea participa România la programele de cooperare în cadrul Conceptului „Smart Defence” (lansat cu atâta determinare de Secretarul General al NATO) în pofida declarațiilor excesiv de optimiste ale oficialilor români, din care cităm:

• **Președintele Traian Băsescu** (Bruxelles, 30.01.2012, întâlnire cu Anders Fogh Rasmussen, Secretarul General al NATO): „România este un suporter fără rezerve a implementării „Smart Defence” în strategia de achiziții de echipamente (!)”. „România este interesată de dezvoltarea unor capacități militare de nișă”, cum ar fi:

- forțele speciale;
- deminare navală;
- human intelligence;
- cybersecurity.

„Se afirmă că România este implicată în 69 (care ar fi acestea?) din cele 168 de programe desfășurate sub egida Conceptului „Smart Defence” și ar dori să includă:

- achiziție de avioane multirol împreună cu Bulgaria și Croația;
- achiziția și utilizarea în comun a UAV-urilor.”

• **Mircea Geoană – Președintele Senatului României la acea dată (06.10.2011)** la întâlnirea cu șefii de misiuni diplomatice din țările NATO, înainte de AP NATO, București 07-09.10.2011:

- „Unul din subiectele discutate la AP NATO va fi modul în care criza economică a afectat bugetele pentru apărare ale statelor membre”;
- „Suntem foarte îngrijorați (oare?!) și în România în legătură cu faptul că această criză economică a afectat și bugetele de apărare, cel puțin în Europa. Noi înțelegem (!) îngrijorarea prietenilor americani și aliați că există acest declin în unele cazuri unul abrupt, iar în cazul României un declin foarte abrupt, care ar putea afecta, pe termen lung, nu numai capacitatea noastră de a acționa împreună, ci și coerența alianței noastre”;

- „Atunci când România a devenit stat membru NATO s-a angajat să aloce 2,38% din PIB pentru apărare, iar în acest an (2011) statul român a alocat doar 0,8% din PIB”.

• **Declarații** în aceeași notă de susținere a noului Concept „Smart Defence” au făcut și Ministrul Afacerilor Externe, dl. Cristian Diaconescu (înainte de Summitul de la Chicago din mai 2012) precum și alți oficiali civili și militari români.

Din analiza, cu bună credință, a implicării României în problematica NATO, a participării la efortul comun de apărare și la îndeplinirea angajamentelor asumate, declarațiile de mai sus devin simple vorbe, bune poate pentru export.

Din studierea celor 600 de documente, declarații, analize și comentarii postate pe net la subiectul „Smart Defence” se remarcă o înțelegere diferită a problematicii atât de către oamenii politici, cât și de către comentatori. În mod surprinzător, lipsesc comentarii din partea oamenilor politici și militarilor din țările importante ale NATO (Germania, Franța, Marea Britanie, Italia, Spania). Probabil că încă mai analizează Conceptul.

În ceea ce privește România și aportul ei real la Concept ar trebui să se ia act că nu prea are ce pune în coșul comun și nu mă refer doar la buget (0,8-1,0% din PIB) ci și la evoluțiile negative în domeniul apărării înregistrate constant și consecvent în **perioada 1990-2012**:

- o stare precară a ceea ce a mai rămas din așa-zisa „industrie de apărare”.
- politicile greșite aplicate în păstrarea și consolidarea unor subdomenii cu potențial tehnologic și științific;
- aplicarea unui management defectuos și uneori fraudulos, fenomen care a contribuit din plin la falimentarea unor unități productive;
- existența și tolerarea unor interese nelegitime privind acapararea terenurilor pe care au fost și sunt amplasate unitățile de producție ale echipamentelor și tehnicii de luptă;
- descurajarea prin legislație și măsuri birocratice aberante, a firmelor private care au apărut în România, cu produse și servicii pentru apărare și apelarea, uneori fără argumente, numai la importuri;
- nepăsarea totală a factorilor politici (oricare au fost aceștia în 22 de ani) față de înzestrarea armatei și subfinanțarea proiectelor importante, efectuarea rectificărilor de buget exclusiv negative și

- instituirea unor puternice bariere birocratice și de altă natură, care să ducă la începerea procedurilor de licitație abia în lunile septembrie-octombrie ale fiecărui an, cu pierderea finanțării din lipsă de timp (acțiunea pare chiar programatică);
- pierderea unor specialiști de mare valoare, unii cu specialități unicate, care, din lipsă de resurse și perspectivă, au fost nevoiți să plece în alte domenii sau chiar să emigreze;
 - indiferența totală a factorilor politici cu responsabilități în securitatea națională și apărare pentru exportul de echipamente și servicii, din domeniul apărării, pe piețele pe care România le-a avut și pentru acele produse care au rămas sau care puteau fi făcute competitive;
 - transformarea procesului de planificare a înzestrării armatei (celebrul PAAP) într-o adevărată farsă, în sensul că aproape nimic nu se respectă, iar la terminarea anului se dau explicații formale.

În loc de concluzii, cred că România și Armata României au multe lucruri la pasiv și extrem de puține la activ.

Sperăm cu toții că modul cum au fost puse problemele de către NATO în cursul anilor 2010-2012 și în mod deosebit la Summitul de la Chicago din 20-21 mai 2012, privind respectarea obligațiilor asumate de către țările membre și dezvoltarea unor acțiuni viitoare consistente în cadrul Conceptului „Smart Defence” va determina o schimbare de atitudine a responsabililor politici și militari români, care au obligații directe în apărarea țării.

BIBLIOGRAFIE

- *** Noul „*Concept Strategic al NATO*”, Lisabona, noiembrie 2010;
FRIEDMAN George, fondatorul STRATFOR, *România trebuie să fie mai periculoasă pentru a exista, să fie un risc pentru ruși, germani, și de ce nu, americani*, interviul HotNews.ro, 16 noiembrie 2010, București;
ION Gheorghe, ILIE Marin, ILIE Ana Mona, Smart defence – un Concept aliniat fizionomiei curente a fenomenului militar;

MINCU Constantin, *Evoluții științifice și tehnologice în domeniul comunicațiilor și informaticii militare și influența acestora asupra planificării și ducerii acțiunilor militare*, Revista de Științe Militare, AOȘ-R, nr. 2(27)/2012.

POPA Maricel, *Elemente defendologice ale dinamicii fenomenului militar în condițiile globalizării și crizei economico-financiare mondiale*, Gândirea Militară Românească, nr. 3, mai-iunie 2012.

<http://www.int/cps/en/natolive>;

<http://www.int/cps/en/natolive/topics>;

<http://www.natolibguides.info>;

http://www.jovinal.dresmara.ro/volume3_issue1/07.

<http://www.civitasoilitics.org> (România și NATO în 2012, Gheorghe Vișan);

alte 600 de titluri postate pe net și accesate cu motorul de căutare Google, utilizând expresia „NATO concept smart defence”.

**CONCEPTUL SMART DEFENCE –
O NOUĂ ABORDARE A APĂRĂRII COMUNE
ÎN CADRUL NATO**

**SMART DEFENCE CONCEPT –
A NEW APPROACH OF COMMON DEFENCE WITHIN NATO**

Colonel drd. Liviu IONIȚĂ*

"I know that in an age of austerity, we cannot spend more. But neither should we spend less. So the answer is to spend better. And to get better value for money. To help nations to preserve capabilities and to deliver new ones. This means we must prioritise, we must specialise, and we must seek multinational solutions. Taken together, this is what I call Smart Defence."

Secretarul general al NATO, Anders Fogh Rasmussen

30 September 2011

Conceptul Smart Defence a apărut în politica NATO într-o perioadă în care Alianța se confruntă cu noi provocări generate de criza economică globală, dezechilibre în ceea ce privește participarea statelor membre la finanțarea operațiunilor comune, amenințările reprezentate de state care nu respectă tratatele de neproliferare nucleară precum și emergența tot mai evidentă a unor actori statali la nivel global.

Prin implementarea conceptului Smart Defence, Alianța dorește să-și adapteze modul de generare a capacităților critice în concordanță cu paradigma pooling and sharing de la nivelul Uniunii Europene, inițiativă care poate duce la o cooperare mai strânsă între cele două organizații și la o utilizare mult mai judicioasă a capacităților comune.

Finalizarea cu succes a programelor care au la bază conceptul Smart Defence, aflate în prezent în deplină desfășurare, va constitui, pe de o parte, un exemplu pozitiv în

* E-mail: lionita2002@yahoo.com

promovarea acestui demers iar pe de altă parte, va contribui la dezvoltarea și altor proiecte similare la nivelul Alianței.

Cuvinte cheie: smart defence; pooling and sharing; apărare comună; capabilități critice ale NATO; sistemul AGS; scutul antirachetă.

The Smart Defence concept was introduced in the NATO policy in a time when the Alliance is confronted with new challenges generated by the global economic crisis, a lack of balance in the participation of the member states in the financing of common operations, threats coming from states that do not adhere to nuclear non-proliferation treaties, as well as the emergence of new state actor at global level.

By implementing the Smart Defence concept, the Alliance intends to adapt its own means of generating critical capabilities in accordance with the pooling and sharing paradigm, implemented with the European Union, an initiative that might lead to a stronger cooperation between the two organisms and to a more efficient use of shared capabilities.

Bringing to an end successfully the programs based on the Smart Defence concept that are currently unfolding, will be a positive example for promoting the idea, as well as a contribution to expanding similar projects within the alliance.

Keywords: smart defence; pooling and sharing; shared defence; NATO critical capabilities; AGS System; anti-missile shield.

Contextul apariției conceptului Smart Defence

Apariția conceptului Smart Defence are loc într-o perioadă în care Alianța Nord Atlantică ocupă un rol dominant în cadrul organizațiilor internaționale care gestionează situația de securitate la nivel global, pe fondul menținerii decalajului între contribuțiile financiare și cu capabilități la operațiile comune între statele membre, în special între SUA și aliații europeni, diminuării alocărilor bugetare pentru apărare din cauza crizei economice globale și nu în ultimul rând, creșterii rolului puterilor emergente în plan economic și militar la nivel global.

În cadrul Summitului NATO de la Lisabona din noiembrie 2010, reprezentanții statelor membre au adoptat un nou Concept Strategic prin care Alianța și-a definit sarcinile de bază, principiile și valorile sale și obiectivele strategice pentru următorul deceniu. Noul Concept Strategic prevede trei sarcini

esențiale: *apărare colectivă, gestionarea crizelor și securitate prin cooperare*.¹ De asemenea, conceptul subliniază solidaritatea Alianței, importanța consultării transatlantice și necesitatea de a se angaja într-un proces continuu de reformă.

Apărarea colectivă presupune ca aliații NATO să se ajute întotdeauna unul pe altul împotriva atacurilor venite din partea oricărui agresor extern. Gestionarea crizelor vizează implicarea Alianței în administrarea întregii game de crize, în situația în care aceasta contribuie la securitatea euroatlantică, iar conceptul de securitate prin cooperare presupune angajarea Alianței în mod activ în scopul asigurării securității internaționale, inclusiv prin cooperarea cu alte state și organizații.

Potrivit noului Concept Strategic, obiectivul Alianței, la orizontul anilor 2020, este să fie în măsură să îndeplinească aceste trei sarcini. Pentru aceasta, va fi nevoie ca statele membre să dețină capacitățile necesare desfășurării în comun a unor operații complexe, cu grad ridicat de impact asupra adversarului. Aceasta implică existența unor capacități militare flexibile, eficiente și cu posibilități de dislocare rapidă la care Alianța să apeleze la nevoie.

De asemenea, noul Concept Strategic al NATO cere statelor membre să *coopereze mai mult în domeniul dezvoltării capacităților, pentru a reduce la minimum dublarea și pentru a maximiza eficiența costurilor... astfel încât, contribuabilii să dețină garanții solide de securitate în concordanță cu banii pe care îi investesc pentru apărare*.²

Pe de altă parte, noul Concept Strategic prevede transformarea NATO în direcția promovării cooperării în domeniul industriilor pentru apărare (*consolidarea coordonării NATO-UE în domeniul achizițiilor pentru apărare*).³

Referitor la acest domeniu, Alianța, ca organizație, nu deține nici un rol în cadrul comerțului internațional și al reglementărilor de control al exporturilor între națiunile membre. Cu toate acestea, când situația o cere, NATO promovează prin intermediul guvernelor națiunilor membre, furnizarea de sisteme și echipamente de apărare interoperabile pentru operațiunile Alianței.

Analiștii Alianței consideră că NATO este mediul ideal pentru coordonarea efortului de dezvoltare de *know-how* în domeniul militar și de capacități, prin

¹ "Conceptul Strategic pentru apărarea și securitatea membrilor Organizației Tratatului Atlanticului de Nord", adoptat de șefii de state și de guverne la Summitul NATO de la Lisabona, postat pe <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>, accesat la 20.06.2012

² Ibidem

³ Ibidem

identificarea și interconectarea națiunilor cu nevoi similare care nu dețin resursele financiare necesare pentru a crea aceste capacități cu fonduri proprii.

Conceptul *Smart Defence* s-a conturat la Summitul NATO de la Chicago, din mai 2012, când s-a pus problema *luării măsurilor necesare prevenirii transformării actualei crize financiare într-o criză în planul securității pe termen lung*.⁴ Într-adevăr, criza economică din ultimii ani a afectat și NATO, reflectându-se în contribuțiile țărilor membre la operațiunile Alianței. Per total, bugetul de apărare al aliaților nu a scăzut, dar a creat mari discrepanțe în interiorul Organizației. Astfel, în timp ce Europa și-a redus semnificativ cheltuielile de apărare, SUA au trebuit să facă eforturi considerabile pentru menținerea obiectivelor de securitate ale NATO prin mărirea contribuției americane. Cheltuielile militare ale SUA în 2011 s-au ridicat la 711 miliarde de dolari, o creștere nominală față de 2010 (698 miliarde de dolari), dar o scădere de 1,2% în termeni reali⁵ – prima de acest gen din 1998.⁶ La aceasta contribuie Actul adoptat de Congres în iulie 2011, prin care bugetul total al apărării SUA planificat pentru următorii 10 ani s-a redus cu 487 miliarde de dolari, ceea ce va duce la o scădere a cheltuielilor militare ale SUA în următorii ani – *Figura 1*.

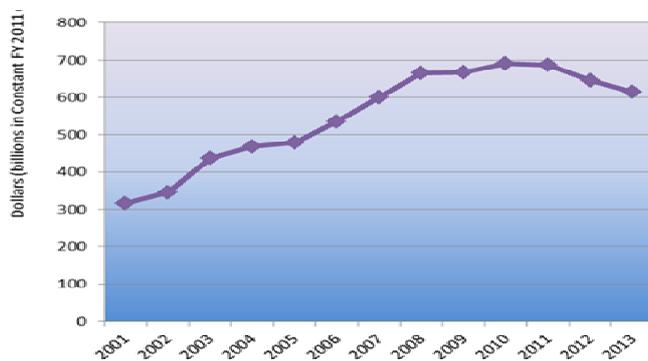

Figura 1. Alocări bugetare anuale pentru apărare ale SUA începând cu 2001⁷

⁴ Discursul adjunctului secretarului general al NATO, Alexander Vershbow, la Conferința GLOBSEC de la Bratislava din 13 aprilie 2012. Postat pe http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_85984.htm?selectedLocale=en, accesat la 20.06.2012

⁵ Scăderea se datorează în mare parte întârzierii adoptării de către Congres a bugetului pentru anul fiscal 2011, ceea ce a dus la îndeplinirea parțială a planurilor de achiziție, cu cheltuieli considerabil mai mici decât cele prevăzute inițial.

⁶ *Recent trends in military expenditure* – Stockholm International Peace Research Institute. Postat pe <http://www.sipri.org/research/armaments/milex/resultoutput/trends>, accesat la 21.06.2012

⁷ US Department of Defence, FY 2013 Budget Request, February 2012, postat pe <http://www.globalissues.org/article/75/world-military-spending>, accesat la 21.06.2012

În Europa multe state au impus măsuri de austeritate bugetară, cu diminuări majore ale cheltuielilor publice, care le-au inclus și pe cele militare, ceea ce a dus la mărirea discrepanței între alocările bugetare ale SUA și ale statelor europene membre NATO (Figura 2). Din 2008, două treimi din țările europene și-au redus bugetele alocate apărării. Cele mai mari diminuări le-au făcut statele central europene unde economia nu a fost în măsură să susțină o rată ridicată a deficitului bugetar. Astfel, un număr de 18 state europene au redus cu peste 10% cheltuielile pentru apărare, începând cu 2008. Cea mai mare reducere a făcut-o Letonia cu 51%, urmată de Grecia – 26%, Spania – 18%, Italia – 16%, Belgia 12% și Irlanda 11%.⁸

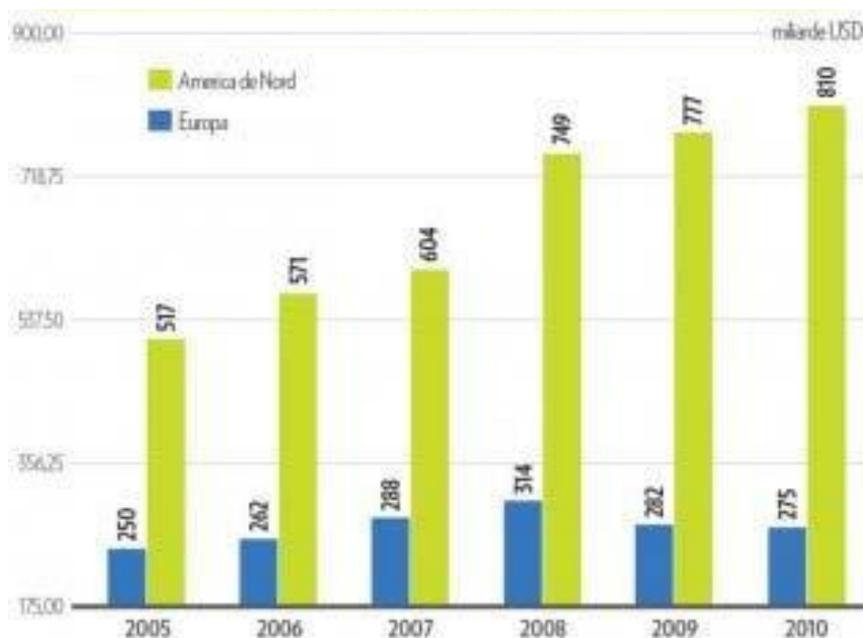

Figura 2. Bugetele de apărare ale statelor NATO⁹

Cu toate acestea, începând cu 2008, un număr de state și-au mărit alocările bugetare pentru apărare. Acestea sunt statele care au fost afectate mai puțin de

⁸ Stockholm International Peace Research Institute - SIPRI

⁹ http://www.globalissues.org/article/75/world-military-spending_69346/nato-infrunta-crisa-cu-smart-defence.html, accesat la 09.07.2012

criză: Polonia, Turcia și Norvegia. În același timp, statele cu cele mai mari alocări bugetare pentru apărare din Europa: Marea Britanie, Franța și Germania au făcut diminuări modeste ale cheltuielilor militare (Marea Britanie cu 0,6%, Franța cu 4%, iar Germania cu 1,6%). Dar și aceste state au în plan diminuarea cheltuielilor militare pe termen scurt și mediu. Marea Britanie își propune o diminuare a bugetului pentru apărare cu 7,5% până în 2015 iar Germania o diminuare cu 10% până în 2015.¹⁰

În partea de Est a Europei, Federația Rusă a continuat creșterea alocărilor bugetare pentru apărare, cu 9,3% în 2011 față de anii precedenți, ceea ce poziționează Moscova pe locul trei în fruntea listei statelor cu cele mai mari alocări bugetare pentru apărare (după SUA și China)¹¹. Dar F. Rusă are planuri să crească semnificativ cheltuielile militare, cu peste 50% după 2014, în scopul înlocuirii până în 2020 a echipamentelor militare aflate în uz de pe vremea Uniunii Sovietice, cu armament modern.

În Asia, cheltuielile militare ale Chinei continuă să crească, cu 6,7% în termeni reali, mai repede decât în 2010 dar mult mai încet în comparație cu anii 2000.¹²

O situație grafică care reprezintă evoluția bugetelor de apărare ale unor state, în perioada 2000-2011, este prezentată în Figura 3.

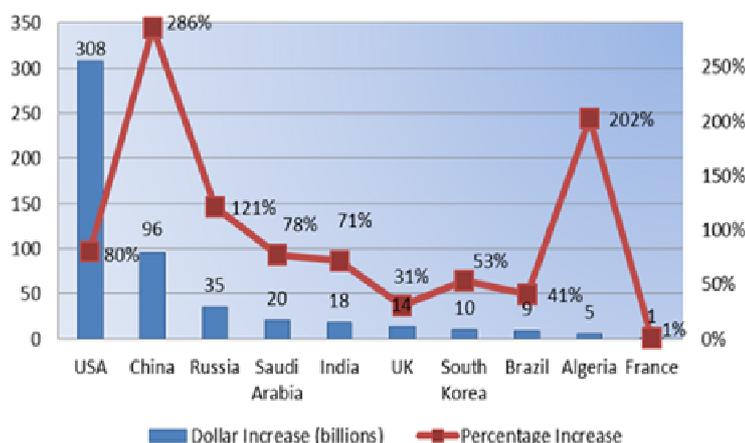

Figura 3. Evoluția bugetelor pentru apărare ale unor state în perioada 2000 - 2011¹³

¹⁰ SIPRI

¹¹ Ibidem

¹² Ibidem

¹³ SIPRI Military Expenditure Database 2012, postat pe <http://milexdata.sipri.org>, accesat la 14.05.2012

În concluzie, conceptul *Smart Defence* a apărut în contextul în care noile amenințări și situația economiei la nivel mondial demonstrează că pe termen mediu și lung SUA nu vor mai fi în măsură să gestioneze pe cont propriu dimensiunile economice, militare și sociale ale securității la nivel global, ci va fi nevoie de crearea capabilităților comune în cadrul NATO, pentru a putea acționa în comun, flexibil și eficient.

Ce este *Smart Defence*

Crearea unor capabilități militare credibile și eficiente, la nivelul NATO, necesită investiții financiare de amploare pe care puține state sunt în măsură să le facă în perioadă care urmează.

Pe fondul limitării cheltuielilor naționale pentru apărare, la nivelul Alianței a apărut necesitatea adoptării unor politici care au la bază cheltuirea cu chibzuință a fondurilor alocate apărării prin eficientizarea investițiilor și dezvoltarea *inteligentă* a programelor comune de generare a capabilităților militare. Aceasta este ideea care a generat apariția conceptului *Smart Defence*.

Smart Defence reprezintă o nouă abordare a procesului de generare a capabilităților necesare NATO în 2020 și după aceea. Aceasta presupune, în primul rând, regândirea modului de utilizare a industriilor de apărare ale statelor membre ale Alianței în scopul adaptării producției acestora la nevoile actuale ale Organizației, pentru a face față provocărilor mediului de securitate și schimbărilor la nivel global.

În paradigma *Smart Defence*, statele membre NATO trebuie să acorde prioritate capabilităților de care Alianța are mare nevoie¹⁴, să se specializeze în ceea ce ele fac mai bine și să caute soluții la problemele comune multinaționale. În aceste demers, Alianța poate acționa ca intermediar, în scopul acordării de asistență națiunilor în procesul de stabilire a domeniilor pe care le pot aborda împreună cu maximă eficiență, costuri minime și cu grad redus de risc.

Această manieră de lucru are ca obiectiv determinarea statelor aliate să trateze cu mai multă atenție problematica generării de capabilități în cadrul Alianței, în deplină concordanță cu responsabilitățile pe care acestea și le-au asumat o dată cu intrarea în NATO.

Astfel, fiecare națiune va fi chemată să-și cheltuiască resursele pentru nevoile stringente ale Alianței și nu pentru ceea ce consideră necesar pentru apărarea proprie. Acest proces presupune stabilirea unor priorități colective clare, evitarea suprapunerilor și a dublărilor și promovarea unei politici realiste de stabilire

¹⁴ Capabilitățile critice ale NATO, în special cele evidențiate la Summitul de la Lisabona din 2010: apărarea antirechetă, ISR (Intelligence Surveillance and Reconnaissance), mentenanță, antrenare și pregătire, angajare efectivă și protecția forței.

a responsabilităților astfel încât, la finele anilor 2020 Alianța să dispună de o gamă completă și diversificată de capacități necesară îndeplinirii obiectivelor strategice.

Pe de altă parte, *Smart Defence* reprezintă o modalitate de achiziționare și folosire a tehnicii de luptă scumpe "în comun". Un exemplu în acest sens îl poate constitui programul *Strategic Airlift Capability* (SAC) al NATO din 2008, când mai multe state NATO¹⁵, printre care și România, au achiziționat trei aparate C-17 Globemaster, pe care le utilizează în comun pentru transportul trupelor în cadrul misiunilor de nivel strategic ale Alianței.

Deci, conceptul *Smart Defence* presupune utilizarea în comun și schimbul de resurse între țările aliate pentru a se ajuta unele pe altele și a genera soluții multinaționale, similar cu modul de manifestare a inițiativei *pooling and sharing* din cadrul Uniunii Europene¹⁶. Se dorește astfel realizarea unei strânse coordonări și cooperări între NATO și Uniunea Europeană, ceea ce poate duce pe viitor la întărirea ambelor organizații și la eliminarea competiției dintre ele.

În concluzie, principiile de acțiune ale *Smart Defence*, sunt¹⁷:

- **prioritizarea cheltuielilor** – adică o analiză realistă a ceea ce trebuie făcut imediat în materie de investiții militare și ceea ce mai poate fi amânat sau chiar anulat.

- **specializarea aliaților** – este principiul conform căruia nu toți aliații trebuie să dețină toate capacitățile militare operaționale. Unele state se pot specializa pe armele performante pe care le dețin pentru a continua dezvoltarea lor și a le pune la dispoziția Alianței.

- **cooperarea între aliați** – presupune împărțirea resurselor între statele membre NATO și completarea și folosirea în comun a capacităților militare.

Smart Defence - proiecte în derulare

La ora actuală, NATO are în desfășurare două proiecte majore care au la bază conceptul *Smart Defence*: Scutul Antibalistice (ABM) și Sistemul Aliat de Supraveghere Terestră (AGS).

¹⁵ Bulgaria, Estonia, Finlanda, Ungaria, Lituania, Olanda, Norvegia, Polonia, România, Slovenia, Suedia și Statele Unite

¹⁶ La data de 30 noiembrie 2011, în cadrul Reuniunii miniștrilor apărării din țările membre UE, s-a discutat și s-a luat un angajament politic privind dezvoltarea în comun a unor noi capacități militare precum și folosirea acestora în comun, concept cunoscut sub numele de "Pooling and sharing". Prin "Pooling and sharing", statele membre UE pot dobândi în mod colectiv capacități care nu ar putea fi achiziționate în mod individual. Aceste capacități sunt critice pentru operațiunile în cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comună (PSAC). <http://militar.infomondo.ro/tag/pooling-and-sharing>, accesat la 01.07.2012

¹⁷ http://www.incomemagazine.ro/articol_69346/nato-infrunta-crisa-cu-smart-defence.html, accesat la 11.05.2012

Scutul antibalistic

Realizarea unui sistem de apărare anti-rachetă care să acopere toate țările NATO a fost decisă de comun acord la Summitul de la Lisabona (2010).

Cunoscut și sub denumirea de apărarea antirachetă, scutul antirachetă constă în realizarea, la nivelul statelor europene, a unui sistem de apărare antirachetă integrat cu rolul de a detecta, urmări, intercepta și distruge rachete inamice ofensive. Inițial, scutul a fost conceput ca protecție împotriva *rachetelor balistice intercontinentale* cu ogive nucleare, mai nou include și apărarea împotriva rachetelor cu rază medie/scurtă de acțiune cu ogive convenționale. Acest sistem are la bază cooperarea între statele membre NATO și oferă un nivel de securitate pe care statele nu și l-ar putea asigura individual. În acest proiect sunt deja implicate mai multe state membre NATO. Cea mai mare contribuție o au SUA, iar unele state europene pun la dispoziție elemente suplimentare, cum ar fi interceptori sau radare și teritoriul pe care acestea sunt amplasate. Astfel, Olanda și-a anunțat intenția de a monta radare pe patru nave militare, Germania este dispusă să ofere sistemele sale de interceptare *Patriot*, iar Turcia, Spania, România și Polonia au acceptat să găzduiască elemente ale sistemului american de apărare antirachetă. NATO va controla și gestiona sistemul în întregime prin intermediul Centrului de Comandă de la baza Ramstein din Germania (Figura 4).

Figura 4. Disponibilitatea principalelor elemente ale Scutului antibalistic ¹⁸

¹⁸ MARCUS Jonathan - *Nato's missile defence shield "up and running"*, postat pe <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-18093664>, accesat la 03.07.2012

Sistemul de apărare antirachetă este prevăzut să funcționeze astfel:

► Etapa I - sistemul satelitar în infraroșu detectează semnalul (emisia de căldură) emis de racheta balistică inamică lansată către o țintă de pe teritoriul unui stat NATO. Informația este transmisă la stațiile de la sol pentru procesare. Informația procesată este transmisă apoi către rețeaua de comandă și control a NATO – *Figura 5*.

► Etapa II - Rețeaua NATO de comandă și control transmite informațiile la sistemele de senzori și armament din regiune – *Figura 6*.

► Etapa III - Senzorii de rază lungă, cum sunt radarele americane de înaltă rezoluție de tipul AN/TPY-2 și cele olandeze dispuse pe fregate de tipul ADCF (Air Defence and Command Frigate), continuă să urmărească racheta furnizând astfel date, sistemului de comandă care generează opțiunile pentru interceptare și distrugere. Informațiile circulă în continuu între senzori și sistemele de armament. Ideal este ca urmărirea rachetei pe traiectorie să se execute fără întrerupere, pentru ca datele furnizate de senzori să fie cât mai precise – *Figura 7*.

► Etapa IV - Sistemul de comandă are opțiunea de a distruge racheta inamică situată în straturile superioare ori cele inferioare ale atmosferei. Sistemele de lovire includ bateriile de rachete Patriot (germane sau olandeze) conectate la rețeaua NATO – *Figura 8*.

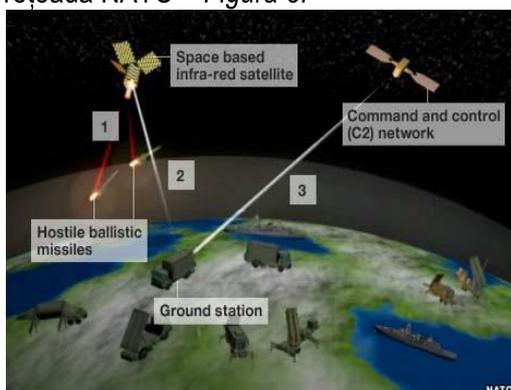

Figura 5. Funcționarea Scutului antirachetă – Etapa I ¹⁹

Figura 6. Funcționarea Scutului antirachetă – Etapa II ²⁰

¹⁹ <http://www.bbc.co.uk/news/world-11711042>, accesat la 03.07.2012

²⁰ Ibidem

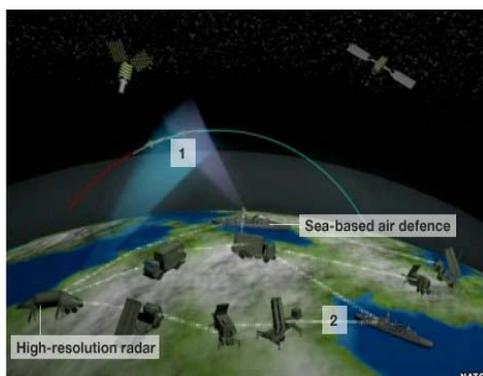

Figura 7. Funcționarea Scutului antirachetă – Etapa III ²¹

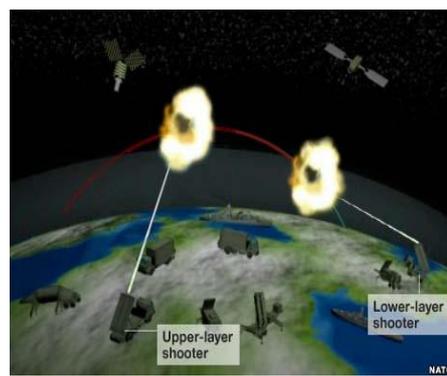

Figura 8. Funcționarea Scutului antirachetă – Etapa IV ²²

În ceea ce privește **NATO Alliance Ground Surveillance (AGS) system**, Alianța și-a propus ca prin realizarea acestuia, comandanții de la toate nivelurile să poată accesa o imagine cât mai reală a situației din teren, în zona în care desfășoară operații. Pentru aceasta, un grup de 13 state membre NATO²³ intenționează să achiziționeze cinci avioane fără pilot (*unmanned aerial vehicles - UAV*) și sistemele de comandă și control necesare operării acestora.

Sistemul va fi operațional în perioada 2015-2017, iar la menținerea stării de operativitate a acestuia vor contribui toate statele membre NATO.

Proiectul prevede realizarea unui sistem performant care să opereze pe termen lung și care să fie în măsură să efectueze supravegherea de la mare altitudine a unei zone extinse, în orice condiții de timp sau anotimp.

Sistemul AGS va dispune de senzori radar foarte performanți, care vor funcționa continuu pentru a oferi o imagine a zonei de interes în care vor fi detectate și urmărite obiectele aflate în mișcare precum și cele fixe. Componenta principală a sistemului AGS o constituie o platformă aeriană de tipul *RQ-4B Block 40 Global Hawk* de mare altitudine (*Figura 4*), compusă din avioane fără pilot echipate cu senzori radar de supraveghere terestră de tipul MP-RTIP²⁴. Echipamentele terestre

²¹ Ibidem

²² Ibidem

²³ Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Germania, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Norvegia, România, Slovacia, Slovenia și Statele Unite

²⁴ multi-platform radar technology insertion program

(la a căror realizare vor participa state europene și Canada) vor furniza date, în timp real, pentru mai mulți beneficiari/utilizatori din câmpul de luptă și din afara acestuia și sunt prevăzute să lucreze ca interfață interoperabilă între AGS și o gamă largă de sisteme ISR naționale și ale NATO.²⁵

Figura 4. Avionul fără pilot RQ-4B Block 40 Global Hawk²⁶

Platforma de bază prin care va fi gestionat sistemul AGS va fi dispusă la baza aeriană de la Sigonella din Italia. Această bază aeriană va găzdui două entități NATO: capacitățile NATO din domeniul JISR (*Joint Intelligence, Surveillance & Reconnaissance*) și de exploatare a datelor și un centru de pregătire în acest domeniu. La fel ca și sistemul AWACS (*Airborne Warning and Control System*) al NATO, destinat supravegherii și monitorizării spațiului aerian aliat, sistemul AGS va avea rolul de a observa ce se întâmplă la nivelul solului și de a furniza elemente de avertizare înainte, în timpul și, dacă este nevoie, după operațiunile desfășurate de NATO.²⁷

Concluzii

Începând cu 2008, cheltuielile Alianței au crescut continuu, datorită operațiunilor tot mai vaste din Afganistan, prelungirea misiunii în Kosovo și apariția acțiunilor de ripostă împotriva piratilor din Cornul Africii.

Necesitatea susținerii financiare a unor operațiuni militare de mare amploare și lipsa unor soluții de finanțare coerentă la nivelul Alianței a determinat SUA să ia pe cont propriu alocarea fondurilor necesare acestor operațiuni. Aceasta

²⁵ http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_57711.htm, accesat la 05.07.2012

²⁶ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48892.htm, accesat la 03.06.2012

²⁷ Ibidem

a dus la creșterea vertiginoasă a decalajului dintre contribuțiile la bugetul NATO ale SUA și statele europene. Dacă în 2005, contribuția aliaților din Europa însuma o treime din bugetul Alianței, în 2010 aceasta a scăzut la un sfert.

În acest context, Secretarul General al NATO, Anders Forgh Rasmussen, a fost nevoit să elaboreze un nou concept de finanțare a operațiunilor comune. Astfel a apărut conceptul *Smart Defence* care, o dată implementat, se dorește să guverneze relațiile viitoare dintre aliați în domeniul generării capabilităților militare necesare Alianței pentru îndeplinirea obiectivelor de securitate.

Totodată, s-a dezvoltat un dialog intens între NATO și Uniunea Europeană pentru a nu mai fi dublate cheltuielile de securitate pe aceleași segmente. Cum majoritatea țărilor membre NATO sunt și membre ale UE se urmărește coordonarea celor două organizații în materie de apărare.

BIBLIOGRAFIE

- <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>
- http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_85984.htm?selectedLocale=en
- <http://www.sipri.org/research/armaments/milex/resultoutput/trends>
- <http://www.globalissues.org/article/75/world-military-spending>
- http://www.globalissues.org/article/75/world-military-spending_69346/nato-infrunta-criza-cu-smart-defence.html
- <http://milexdata.sipri.org>
- <http://militar.infomondo.ro/tag/pooling-and-sharing>
- http://www.incomemagazine.ro/articol_69346/nato-infrunta-criza-cu-smart-defence.html
- [http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-18093664,](http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-18093664)
- <http://www.bbc.co.uk/news/world-11711042>
- http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_57711.htm
- http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48892.htm

NOUA COORDONATĂ A COOPERĂRII EUROATLANTICE – INIȚIATIVA SMART DEFENCE

NEW DIRECTION COOPERATION IN TRANSATLANTIC OPERATION – SMART DEFENCE INITIATIVE

Dr. Mihai-Ștefan DINU*

La începutul celui de-al doilea deceniu al secolului al XXI-lea scena internațională cunoaște transformări severe, pe fondul schimbărilor strategice inițiate în special de actorii internaționali implicați în competiția pentru resurse energetice, după o perioadă de criză financiară care a dus la planificarea unor bugete de austeritate. Această stare de austeritate a avut implicații și asupra bugetelor de apărare, în special pentru statele europene. De aceea s-a simțit necesară lansarea unei noi inițiative în domeniul apărării, inițiativă care să sprijine sectorul de apărare european prin intermediul colaborării în cadrul instituțional mai larg al NATO. Considerăm că această nouă inițiativă, Smart Defence, redeschide, pe o nouă direcție dezvoltarea relațiilor transatlantice.

Cuvinte cheie: SUA; UE; Uniunea Europeană; Europa; apărare; armament; România; Smart Defence; Pooling & Sharing.

The XXIst century beginning brought severe transformations on the background of strategic changes initiated by the major actors involved in the energetic resources competition, after a financial crisis that lead to austerity budgets planning. This fact affected the defence budgets also, especially those of European countries. That is why at the Chicago NATO Summit a new defence initiative was launched, an initiative that would support European defence sector through collaboration in the wider framework of NATO. In our opinion this new initiative – Smart Defence – will reopen on new basis the development of transatlantic relations.

Keywords: USA; EU; European Union; Europe; defence; armament; Romania; Smart Defence; Pooling & Sharing.

* Mihai-Ștefan DINU, doctor în Științe Militare, este cercetător științific în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, România. E-mail: mihaistdinu@yahoo.co.uk.

Introducere

Noul context internațional a devenit, în special după declanșarea crizei financiare din 2008, din ce în ce mai complicat. Concurența pentru resurse s-a întesit, ecurile Primăverii Arabe sau transformat într-un sângeros război civil pentru Siria, iar actorii internaționali importanți se adaptează diferit noilor condiții. SUA planifică mutarea efortului strategic major dinspre Atlantic spre Pacific pe fondul întăririi pozițiilor Chinei și Rusiei în regiune, China își continuă cursa pentru acumularea de resurse energetice în același timp cu transformarea Armatei și a echipamentelor sale militare, în timp ce Rusia își consolidează, pe baza resurselor financiare provenite din valorificarea resurselor energetice naturale și a metalelor prețioase și rare de care dispune teritoriul său o poziție de forță atât față de statele europene cât și față de SUA. La rândul lor, statele europene trebuie să facă față unor situații din ce în ce mai dificile, pe fondul bugetelor de austeritate impuse de criza financiară, situații care au scos la iveală, mai mult ca niciodată diferențele de opinii existente în cadrul Uniunii Europene, majoritatea pe fondul justificărilor legate de suveranitatea statelor membre.

Cadrul strategic al lansării inițiativei Smart Defence

Așa cum a reieșit din analizele studiilor preliminare¹, actualul cadru strategic este rezultatul acțiunilor strategice ale marilor actori internaționali angrenați în competiția pentru resurse energetice, indiferent că aceștia își susțin acțiunile de consolidare a pozițiilor deținute în această competiție, așa cum este cazul SUA, al Rusiei sau Chinei, fie că își doresc ocuparea unei poziții mai solide, într-un areal mai extins, așa cum este cazul Franței și Germaniei, în cazul acesteia din urmă în special în cadrul Uniunii Europene.

În condițiile în care pozițiile strategice ale SUA par a suferi presiuni din ce în ce mai mari din partea Chinei și Rusiei, în special în Oceanul Indian, Oceanul Pacific și Oceanul Arctic, administrația de la Washington a decis transferarea efortului strategic major spre zona Oceanului Pacific. Astfel din această zonă SUA își pot consolida controlul pe direcțiile de dezvoltare strategică alese în principal de Rusia și China. În ceea ce privește China interesul SUA este dublu motivat, pe de o parte de controlarea direcțiilor strategice ale Chinei, pe de altă parte de obținerea unei prezențe mai accentuate în zona Mării Chinei de Sud, în a cărei platformă maritimă s-au

¹ Mihai-Stefan DINU, Tendințe strategice ale actorilor internaționali importanți în 2011, în Impact Strategic, Nr. 1/2012, Editura UNAP, 2012

descoperit relativ recent importante zăcăminte de hidrocarburi, zona litorală presupunându-se pe baza studiilor geologice preliminare că ar fi bogată în gaze de șist².

Pe fondul acestor calcule strategice la care se adaugă costurile operațiunilor din Libia dar și reducerea din ce în ce mai consistentă a bugetelor de apărare ale statelor europene, este lansată inițiativa Smart Defence. Deși formularea „*smart defence*” a fost avansată de către Secretarul General al NATO Anders Fogh Rasmussen, în cadrul prezentării – la Conferința de Securitate de la Munchen din 2011 – necesității unei noi abordări care să „*asigure o mai mare securitate cu mai puține cheltuieli prin eforturi comune și o flexibilitate mai ridicată*”³, inițiativa Smart Defence este lansată un an mai târziu, în cadrul discuțiilor ce au avut loc la Summitul NATO de la Chicago din luna mai anul curent.

Pe scurt, inițiativa poate fi definită drept răspunsul NATO la provocarea împărțirii echitabile a responsabilităților legate de apărare, într-o perioadă caracterizată de austeritate financiară și reduceri severe ale bugetelor naționale pe fondul crizei financiare. În aceste condiții este necesară o echilibrare a cheltuielilor de apărare între SUA și statele europene pe de o parte, și reducerii prăpastiei tehnologice dintre statele aliate europene și SUA prin deținerea de către europeni de capabilități critice operațiunilor NATO. Pentru realizarea acestui deziderat, însă, după cum afirma și secretarul general NATO în cadrul prezentării menționate anterior, statele europene trebuie să demonstreze determinare și unitate politică, pentru asigurarea cadrului potrivit investițiilor. În caz contrar, Europa nu poate decât confirma diviziunile politice care o mențin într-o poziție mai puțin solidă, și la mare distanță de cea a SUA⁴. În acest sens, statele europene trebuie să profite de programul *Pooling & Sharing* – program avansat în domeniul apărării la nivelul Uniunii Europene – pentru a proiecta, construi și folosi la comun capabilitățile necesare, cadrul instituțional al NATO fiind cel mai indicat pentru valorificarea cunoștințelor aliaților în scopul identificării și relaționării statelor care au nevoi similare de apărare dar nu dispun de resursele necesare complete pentru a-și realiza independent capabilitățile necesare desfășurării cu succes a operațiunilor NATO.

Repere privind cadrul instituțional al cooperării în domeniul apărării în relațiile transatlantice

Deși aduce un suflu nou cooperării transatlantice, inițiativa Smart Defence trebuie să facă față provocărilor aduse de implementarea sa la nivelul Alianței. În

² South China Sea issue explained, China.org.cn, July 18, 2012, la http://www.china.org.cn/china/2012-07/18/content_25941294.htm

³ <http://natolibguides.info/smartdefence>

⁴ Anders Fogh Rasmussen, in NATO Secretary General Calls for „Smart Defence” at Munich Conference, www.nato.int/cps/en/natolive/news_70327.htm

acest sens trebuie dezvoltate instrumente noi care să poată răspunde imperativelor primare ale implementării conceputului de Smart Defence și anume: imperativul financiar, imperativul operațional, imperativul comercial, industrial și juridic.

Succesul cooperării transatlantice în acest sens este direct relaționat sincronizării pieței de apărare Nord-Americane cu piața de apărare europeană. Dacă piața Nord-americană înseamnă în principiu SUA și Canada, în Europa industria de apărare este concentrată în șase state, și anume Franța, Marea Britanie, Germania, Suedia, Italia și Spania. Aceste condiții fac necesar apariția unui cadru transatlantic de cooperare în domeniul industriei de apărare, care să reglementeze activitatea producătorilor de echipamente militare atât în SUA cât și în Europa. În acest sens, credem că un rol important în designul cooperării transatlantice în domeniul apărării îl va avea Agenția Europeană pentru Apărare, cunoscută în special sub titulatura EDA (European Defence Agency). Activitatea EDA a fost proiectată pentru a susține procesul de dezvoltare a capacităților europene de apărare prin consolidarea formulelor de cooperare europene, atât la nivelul producției, respectiv comercializării echipamentelor militare, cât și în ceea ce privește dezvoltarea cercetării științifice și a bazei tehnologice .

Dacă în primii ani de funcționare ai EDA primatul inițiativei privind lansarea de proiecte în domeniul capacităților i-a aparținut în mod exclusiv, ultima perioadă a consemnat rebalansarea rolului statelor membre. Abordarea utilizată de EDA a vizat inițierea programelor în baza unor priorități stabilite mai mult sau mai puțin prin consultarea statelor membre, în baza unui algoritm destul de complicat care viza evaluarea cantitativă a deficitelor de capacități.

Astfel, prin asumarea *Strategiei Europene în domeniul Cercetării și Tehnologiilor* (European Defence Research & Technology - EDRT ⁵), s-a putut realiza o prioritizare a tehnologiilor care necesită investiții din partea statelor membre. În spiritul abordării integrate promovată de EDA, EDRT include și componenta privind modalitățile prin care se pot realiza formule europene de cooperare, orientate în susținerea procesului de dezvoltare a capacităților.

Instrumentele deja create în cadrul instituțional al EDA vor putea constitui o bază solidă de implementare a inițiativei NATO Smart Defence, cu largul concurs al partenerilor nord-americani și într-un cadru echitabil reglementat în ceea ce privește industria de apărare a tuturor statelor membre, România putând, de exemplu, contribui la eventualul consorțiu european ce se va crea în domeniul industriei de

⁵ www.eda.europa.eu.

apărare, valorificând totodată oportunitățile create în domeniul industriei de apărare pentru câștigarea de contracte specifice.

Suportul afirmației noastre privind industria națională de apărare se bazează pe faptul că România a fost și continuă să fie un furnizor de armament și muniție pe piața externă. Credem că industria de apărare are în continuare potențialul de a-și spori contractele de export, existând încă solicitări de la partenerii tradiționali pentru export de armament, însă este nevoie de susținere pentru implementarea unei serii de măsuri tehnice și de marketing care, în condițiile noilor reglementări impuse de implementarea Smart Defence să atragă suport occidental solid care să ducă la participarea unităților industriei de apărare românești în cadrul programelor de construcție testare și livrare a capacităților destinate partenerilor de alianță.

Concluzii

Din punctul nostru de vedere Smart Defence este o inițiativă pragmatică ale cărei scopuri sunt multiple, și anume:

- impulsionează programul european *Pooling & Sharing* care presupune cooperarea în domeniul apărării;
- reduce costurile de apărare ale statelor implicate, asigurând în același timp necesarul capacităților;
- va sprijini progresul tehnologic prin programele de cercetare-dezvoltare;
- va crea un cadru competitiv pe piața echipamentelor destinate apărării;
- va crea instrumente financiare, comerciale, industriale, juridice și operaționale necesare reglementării pieței de apărare la nivel transatlantic;
- apariția unei piețe de apărare comună, pe relația transatlantică, va însemna o contrapondere la deja tradiționala relație ruso-sinică în domeniul apărării.

Deși consecințele pozitive ale implementării inițiativei Smart defence sunt numeroase, există câteva aspecte care pot întârzia funcționalitatea proiectului. Dintre acestea menționăm:

- scăderea flexibilității strategice prin specializarea capacităților realizate în colaborare între aliați;
- posibilitatea realizării unității deciziei politice privind utilizarea la nivel multinațional a capacităților împărțite în comun de către aliați. Pentru realizarea unității la nivel de decizie în statele membre sunt necesare procese similare de luare a deciziei la nivelul fiecărui stat aliat, statele implicate să aibă proiectate interese naționale convergente;
- tendința guvernelor naționale de a-și proteja industria proprie de apărare în detrimentul partenerilor de alianță, având în vedere că transformările în

domeniul apărării prin consorții sau fuziuni ale diferitelor companii ar putea duce la costuri sociale (concedieri de personal, de exemplu);

- apariția unor mișcări naționaliste pe fondul transformărilor impuse de Smart Defence, având în vedere că procesul de luare a deciziei la nivel național, prin autoritățile statului, implică într-o măsură semnificativă procesul de transfer de suveranitate de la nivel statal către o entitate supra-statală.

În ciuda acestor aspecte, credem însă că, pentru a testa potențialul inițiativei, se pot folosi, în stadiu incipient, cel puțin la nivelul statelor aliante europene, cadrele create de *battle groups*, sau de exercițiile multinaționale de tipul celor desfășurate în Marea Neagră. Evident, factorii decizionali de la nivel politic vor trebui să propună noi politici care să permită atragerea unor resurse financiare, fără de care, orice program de cercetare-dezvoltare, testare sau implementare a unor noi echipamente, nu va putea fi desfășurat, scăzând, prin urmare capacitatea de răspuns operațional a fiecărui stat membru.

BIBLIOGRAFIE

A More Secure Europe in A Better World, Strategia de Securitate a Uniunii Europene.

Strategia în domeniul armamentelor disponibil în format electronic la adresa <http://www.eda.europa.eu>.

NATO Multimedia Library, <http://www.nato.int/cps/en/SID-D2CA534C-8E70CC02/natolive/63349.htm>

Colecția revistei *Impact strategic*, la <http://cssas.unap.ro/ro/is.htm>

EFICIENȚĂ – EFICACITATE – EFICIENTIZARE A COOPERĂRII ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII NAȚIONALE

EFFICIENCY – EFFECTIVENESS – MAKING EFFECTIVE THE COOPERATION IN THE FIELD OF NATIONAL SECURITY

General-maior (r) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE
Colonel drd. Nicușor MOLDOVAN

Eficiența cooperării este un obiectiv și o caracteristică a tuturor acțiunilor, proceselor și fenomenelor circumscrise procesului de cooperare, orientat în vederea îndeplinirii tuturor dezideratelor, nevoilor, aspirațiilor, cerințelor etc. Eficiența cooperării este gradul de îndeplinire a scopurilor lucrului în echipă și relația dintre rezultatul proiectat și cel realizat al acelei activități. Fiind un proces de transformare a acumulărilor cantitative în efectele calitative încorporate în sistem, care permite îndeplinirea mai rapidă a sarcinilor cu eforturi reduse și fără pierderi, eficiența cooperării în cadrul sistemului de securitate națională implică existența unor mecanisme de monitorizare și evaluare a sistemului. Cooperarea eficientă în cadrul sistemului este o necesitate obiectivă, determinată de urgența și curente de evoluție a potențialelor noi riscuri și amenințări la adresa securității naționale a României.

Cuvinte cheie: eficiență; eficacitate; cooperare eficientă; securitate națională; riscuri și amenințări.

Effectiveness of cooperation is an objective and necessary feature of all actions, processes and phenomena circumscribed to cooperation process, channeled towards satisfying all needs, aspirations, requirements etc. Effectiveness of cooperation is the degree of achievement of the targets set for cooperative work and the relationship between the projected and actual result of that activity. Being the transformation process of quantitative accumulation in qualitative effects embedded in the system that allow carrying out tasks more quickly with as little effort and without losses, the efficiency of cooperation within the national security system implies the existence of such a mechanism to monitoring and evaluation of a system. Effective cooperation within the national security system is an

objective necessity, determined by the emergence and evolution trends of potential new risks and threats to the national security of Romania.

Keywords: *efficiency; effectiveness; effective cooperation; national security; risks and threats.*

Motto:

**„Marile descoperiri și îmbunătățiri
presupun cooperarea a mai multor minți.”**

(Alexander Graham Bell)

Introducere

Obiectivul major al Sistemului securității naționale este reprezentat de capacitatea anticipativă și caracterul preventiv, care trebuie să acționeze cu prioritate pentru prevenirea producerii unor acțiuni, având în vedere că după ce acestea s-au materializat, de cele mai multe ori este tardiv să mai acționezi. În acest context, trebuie pus un accent deosebit pe cooperarea dintre componentele Sistemului securității naționale, desemnate și responsabile pentru activitatea de securitate, având în vedere faptul că acțiunile desfășurate de acestea au un obiectiv comun, respectiv, garantarea securității naționale și contribuția majoră la asigurarea securității regionale și internaționale.

Eficiența cooperării reprezintă o caracteristică obiectivă și necesară a tuturor acțiunilor, proceselor și fenomenelor circumscrise acesteia, canalizate în direcția satisfacerii tuturor dorințelor, nevoilor, aspirațiilor, trebuințelor, necesităților etc. Eficacitatea cooperării reprezintă gradul de realizare a obiectivelor stabilite pentru aceasta și raportul dintre efectul proiectat și rezultatul efectiv al activității respective.

Fiind prin excelență un proces de transformare a acumulărilor cantitative înglobate în sistem în efecte calitative, care permit îndeplinirea misiunilor mai rapid, cu eforturi cât mai mici și fără pierderi, procesul de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale presupune existența atât a unui mecanism de monitorizare a sa, cât și a unui sistem de evaluare.

Eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale este o necesitate obiectivă, determinată de manifestarea și tendințele de evoluție a unor potențiale noi riscuri și amenințări la adresa securității naționale a României.

Din acest unghi de vedere, scopul acestui demers științific este tocmai acela de a analiza cooperarea în domeniul securității naționale a României și prezentarea unor căi și modalități de eficientizare a acesteia în actuala etapă de reformă și în contextul globalizării.

Cooperarea – abordări și delimitări conceptuale

Chester Barnard¹ este autorul celei mai elaborate teorii referitoare la rațiunea apariției organizațiilor, teorie care pornește de la premisa că indivizii trebuie să coopereze deoarece singuri au posibilități limitate de decizie și acțiune.

Limitele unui individ sunt definite de Barnard ca fiind acele obstacole sau piedici care stau în calea dorinței acestuia de a face ceea ce și-a propus să facă. Singura cale de a înfrânge aceste limite este, în concepția lui Barnard, acțiunea socială de cooperare.

O organizație apare atunci când sunt îndeplinite cel puțin două condiții: există persoane capabile să comunice între ele; persoanele doresc să contribuie, prin acțiune, la realizarea unui scop comun.

Intenția de a contribui, prin acțiune, la realizarea unui scop comun înseamnă, de fapt, acceptarea de către individ a necesității cooperării prin renunțarea la conducerea personală.

Cooperarea este „*activitatea prin care se asigură coordonarea acțiunilor tuturor forțelor participante la acțiune, în timp, spațiu și pe misiuni, în scopul concentrării și însumării eforturilor acestora pentru îndeplinirea unei misiuni comune*”.²

Din unghiul nostru de vedere, cooperarea se referă la o conlucrare stabilită pe baza unui document (act) pe termen scurt, mediu, lung, sau permanent, între două sau mai multe persoane/organizații/instituții, pentru îndeplinirea în comun a unor misiuni. Într-o altă abordare, cooperarea presupune punerea în comun a unor resurse (materiale, umane, financiare, informaționale etc.) în vederea îndeplinirii unor obiective specifice.

Dicționarul explicativ al limbii române precizează faptul că a coopera înseamnă „*muncă în comun, cooperare*”³, iar Marele dicționar de neologisme se referă la cooperare ca la o „*conlucrare a unor persoane, unități economice sau țări în producerea sau desfacerea anumitor produse, în cercetarea științifică și tehnică etc.*”⁴

În opinia specialiștilor militari, cooperarea reprezintă „*activitatea sau acțiunea prin care se asigură conlucrarea tuturor forțelor participante la luptă*”

¹ Irving Chester Barnard (1886-1961) a fost un om de afaceri american, administrator public și autorul demersurilor în teoria managementului și studiul organizațiilor.

² *** *Lexicon Militar*, Ediția a II-a, Editura Saka, București, 1994, p. 111.

³ *** *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.

⁴ Marcu, Florin, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum, 2000.

(operație) în timp, spațiu și pe misiuni, pe baza unui plan unic și a unei concepții unitare, în scopul concentrării și însumării eforturilor acestora pentru îndeplinirea unei misiuni de luptă comune.”⁵

Cooperarea presupune stabilirea unor relații formale sau informale între forțele și mijloacele care desfășoară împreună o serie de operațiuni ce au aceleași obiective/finalități. Practic acestea se referă la relațiile funcționale care se stabilesc concret între organizații/instituții sau între managerii acestora și presupun valorificarea în comun a potențialelor de care dispun.

Între două persoane/organizații/instituții care cooperează se pot stabili relații: de autoritate ierarhice sau funcționale; de reprezentare; de control și îndrumare. Cooperarea dintre persoane/organizații/instituții nu reprezintă conținutul unui obiectiv, ci stabilirea unor variante de acțiune, care, în final, să conducă la alegerea unei soluții optime pentru îndeplinirea obiectivelor comune. Specialiștii în domeniu apreciază că între acestea se pot dezvolta relații de cooperare pe orizontală și pe verticală.

Considerăm că pe orizontală cooperarea se realizează între persoane/organizații/instituții care au același domeniu de activitate și între care pot exista relații de conlucrare, de colaborare, iar pe verticală aceasta se realizează între instituții care au același domeniu de activitate și între care pot exista relații ierarhice de subordonare.

Ca urmare, se apreciază că „cea mai bună rezolvare în acest caz pentru realizarea unui avantaj mutual îl reprezintă cooperarea în cadrul căreia fiecare dintre participanți este de acord asupra: necesității cooperării; setului de acțiuni ce urmează a fi desfășurate de fiecare participant; setului de reguli privind modul de suportare a consecințelor favorabile și nefavorabile”⁶.

Activitatea de luare a deciziilor pentru cooperare și a organizării concrete a acesteia poate dispune de informații complete sau incomplete cu privire la derularea acțiunii viitoare, ceea ce înseamnă că fiecare participant la acțiune cunoaște atât funcțiile de utilitate ale acțiunii proprii, cât și pe cele ale acțiunilor celorlalți participanți, distribuțiile lor de probabilități, strategiile disponibile, modalitățile posibile de desfășurare, cât și consecințele probabile ale acțiunii.

⁵ Col. dr. Mircea Cozma, Lt. col. Benoni Sfârlog, Lt. col. Alexandru Rizescu, *Dicționar de termeni specifici crizelor*, <http://www.scribd.com>.

⁶*** *Logica acțiunii*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 206.

Cooperarea se organizează în folosul persoanelor/organizațiilor/instituțiilor care îndeplinesc misiunea principală, prin măsuri menite să-i asigure menținerea și refacerea, în caz de întrerupere, pe întreaga durată de desfășurare.

Conducerea unitară a forțelor și mijloacelor conferă cooperării o eficiență maximă, exprimată în folosirea optimă a acestora, datorită faptului că asigură unitatea de concepție și acțiune, cu atât mai mult cu cât acțiunile se desfășoară în zone/spații diverse și complexe.

Una din cerințele principale ale cooperării se referă la necesitatea ca eforturile tuturor forțelor și mijloacelor participante la acțiune să fie dirijate, în primul rând, în interesul structurii care îndeplinește misiunea principală.

Cooperarea trebuie realizată, de asemenea, luându-se în considerare posibilitățile reale și servituțile forțelor și mijloacelor participante la acțiune, pentru a li se încredința misiuni compatibile cu posibilitățile de care acestea dispun și a fi angajate în acțiuni ale căror efecte se completează reciproc. Nerespectarea acestei cerințe nu numai că nu favorizează desfășurarea normală a acțiunilor, dar poate duce chiar la situația ca o anumită structură să se transforme într-o veritabilă frână pentru celelalte. Compatibilitatea se referă îndeosebi la viteza de acțiune, putere, autoprotecție, sistemele de conducere etc.

Procesul de cooperare are un caracter ciclic și se desfășoară pe etape. Acest proces începe odată cu stabilirea obiectivelor pentru o anumită misiune și se încheie odată cu evaluarea rezultatelor finale. În cadrul fiecărei etape de conducere sistemul cooperării execută un ansamblu de acțiuni, relativ independente, care se schimbă succesiv. Această succesiune de acțiuni efectuate asupra sistemului de execuție a cooperării se numesc funcții ale managementului.

În domeniul managementului instituțiilor, teoria a mers întotdeauna mână în mână cu practica. De când Taylor, la începutul secolului, a creat teoria „managementului științific”, diverse paradigme care au fost generate de evoluțiile înregistrate în practica managerială au oferit noi concepții asupra instituțiilor. Problema pe care o generează paradigma instituțională este aceea că fiind axată pe valori pune accentul pe cooperarea internă în detrimentul capacității de adaptare la schimbările din mediul intern și extern al organizației.

Ca urmare, noua paradigmă trebuie să mențină importanța cooperării prin intermediul unor valori comune, împărtășite de membrii organizației/instituției, și în același timp să caute o caracteristică distinctivă care să permită acesteia să supraviețuiască în domeniul în care își desfășoară activitatea.

Din acest unghi de vedere, importanța cooperării pentru succesul persoanelor/organizațiilor/instituțiilor nu poate fi ignorată.

Eficiența și eficacitatea cooperării în domeniul securității naționale

Ideea centrală a managementului componentelor Sistemului securității naționale constă în realizarea eficientă a activităților acestora. În mod normal, în acest plan sunt utilizate trei concepte, aflate în strânsă legătură – eficiență, eficacitate și eficientizare.

Eficiența semnifică măsura rezultatelor unei activități prin raportare la eforturile făcute în timpul desfășurării acesteia. Sunt foarte cunoscute și lesne de înțeles sensurile eficienței în fizică și în economie, unde aceasta reprezintă randamentul utilizării energiei (randamentul este cu atât mai mare cu cât energia pierdută între intrare și ieșire este mai mică), respectiv raportul dintre câștigul economic și cheltuieli (eficiența este ridicată atunci când câștigurile sunt cât mai mari cu cheltuieli cât mai reduse).

„Eficiența este fundamentul succesului” sau „Eficiența este fundamentul supraviețuirii.”⁷

Eficiența cooperării constă în maximizarea rezultatelor acțiunilor desfășurate în relația cu resursele utilizate. Aceasta reprezintă relația dintre ieșiri (output-uri), respectiv îndeplinirea misiunilor la parametrii maximi și alte rezultate și resursele utilizate (input-uri) pentru realizarea lor.

În științele sociale, în sociologie, în teoria organizațiilor și în management, analiza eficienței este mai dificilă decât în fizică și în economie, în primul rând datorită dificultăților de a compara intrările (input-urile) și ieșirile (output-urile), acestea având, de regulă, unități de măsură, diferite. Drept urmare, atât în științele sociale, cât și în limbajul comun, eficiența înseamnă maximizarea rezultatelor și diminuarea costurilor.

„Eficiența măsoară cât de bine au fost folosite resursele.”⁸

În sens general, a fi eficient înseamnă a face un lucru cât mai bine, cu costuri cât mai reduse. Altfel spus, eficiența este raportul dintre eficacitate (care constă în gradul de realizare a obiectivului stabilit, a funcției) și cost (cheltuielile de resurse și efectele negative ale respectivei activități).

⁷ Maxwell, John, C., *Dezvoltă liderul din tine*, Editura Amaltea, București, 1999.

⁸ Ionescu Gh. Gh., Cazan Emil, Negruță Adina Letiția, *Modelarea și optimizarea deciziilor manageriale*, Editura Dacia, 1999, p. 60.

Pentru calcularea acesteia se utilizează următoarea formulă:

$$\text{Eficiență} = \frac{\text{Eficacitate}}{\text{Costuri}}$$

„Praxiologia sau teoria generală a acțiunilor eficiente s-a născut ca o disciplină filosofică și logico-metodologică din reflecția sistematică asupra statutului activităților umane. Obiectivul pe care praxiologia și l-a asumat a fost să construiască un aparat conceptual unitar și un limbaj corespunzător prin care să poată descrie și califica din punct de vedere al eficienței toate tipurile de activități umane, oferind norme și criterii pentru raționalizarea și sporirea eficienței.”⁹

Eficiența managementului se bazează pe raportul dintre structurarea și corelarea optimă a funcțiilor acestuia. Din multitudinea perspectivelor în care pot fi privite managementul și funcțiile sale, cea mai utilă este tocmai perspectiva eficienței, în temeiul căreia sunt ordonate activitățile vitale ale managementului, cunoașterea domeniului de referință, a totalității problemelor care sunt supuse soluționării.

Adoptarea deciziei și, ulterior, implementarea acesteia, se realizează printre altele prin planificare și asigurarea cooperării între instituțiile și structurile care își desfășoară activitatea în domeniul securității naționale.

„Vom numi eficiență o acțiune care conduce la un efect intenționat ca scop.”¹⁰

Deci, în sens praxiologic, eficiența este concepută ca un raport de concordanță între rezultatul obținut prin acțiune și scopul propus.

În practica domeniului securității naționale eficiența se exprimă tot prin raportul dintre ieșiri (output-uri) respectiv rezultatele obținute și resursele utilizate pentru producerea lor (input-uri).

Pentru calcularea acesteia se utilizează următoarea formulă:

$$\text{Eficiență} = \frac{\text{Rezultate obținute (ieșiri)}}{\text{Rezultate utilizate (intrări)}}$$

⁹ Vasilescu, Ofelia, Praxiologia formală și logica acțiunii, suport teoretic al construirii unor sisteme expert, în Analele Universității Spiru Haret nr.4, 2002, p.137.

¹⁰ Tadeusz Kotarbinski, *Tratat despre lucrul bine făcut*, Editura politică, București, 1976, p.148.

Atunci când rezultatul raportului este egal sau mai mare decât „1”, situația este favorabilă (activitatea este eficientă).

Într-o altă abordare, în practica domeniului securității naționale conceptul de eficiență este întâlnit sub două accepțiuni: ca performanță (rezultate cât mai mari) și ca efecte cât mai mari în raport cu resursele alocate. Prima accepțiune are o conotație mai restrânsă și se definește ca eficacitate iar cea de-a doua accepțiune tratează o activitate prin prisma corelației între nivelul efectelor și cel al eforturilor și se definește ca eficiență.

O cooperare eficientă maximizează rezultatele obținute cu aceeași cantitate de resurse sau minimizează resursele pentru un rezultat stabilit. În cazul luării în calcul a cheltuielilor se va avea în vedere obținerea unor rezultate maxime și la o calitate corespunzătoare.

De regulă, pentru a realiza o evaluare a eficienței cooperării instituțiilor și structurilor din domeniul securității naționale, trebuie comparați indicatorii de eficiență obținuți cu un set de criterii bine definite. Astfel, apreciem că pentru stabilirea eficienței cooperării în domeniul securității naționale se va avea în vedere dacă: resursele (financiare, umane, materiale, informaționale etc.) au fost utilizate eficient; documentele elaborate și acțiunile desfășurate au fost în concordanță cu obiectivele și cerințele stipulate prin lege sau alte reglementări interne; documentele elaborate și acțiunile desfășurate au fost reglementate, organizate, conduse, executate și evaluate în mod eficient; documentele au fost bine elaborate iar acțiunile au fost desfășurate la momentul oportun.

Eficacitatea cooperării reprezintă gradul de realizare a obiectivelor stabilite, pentru activitatea desfășurată și raportul dintre efectul proiectat și rezultatul efectiv al activității respective de cooperare.

Altfel spus, eficacitatea cooperării poate fi exprimată ca fiind raportul între rezultatele obținute pentru activitatea desfășurată și rezultatele programate.

Pentru calculul acesteia se utilizează următoarea formulă:

$$Eficacitate = \frac{\text{Rezultate obținute (ieșiri)}}{\text{Rezultate programate}}$$

Eficacitatea cooperării reprezintă măsura în care o activitate satisface o necesitate, realizează un obiectiv, îndeplinește o funcție. Spre exemplu, eficacitatea cooperării instituțiilor și structurilor din cadrul Sistemului securității naționale este

dată de gradul în care acesta reușește să asigure securitatea națională a României și, implicit, să contribuie la asigurarea securității regionale și globale.

Eficacitatea cooperării poate fi pozitivă (funcția, activitatea avută în vedere sunt realizate într-o măsură mai mică sau mai mare), nulă (o activitate nu este finalizată la parametri ceruți sau proiectați) sau negativă (prin activitatea respectivă se obțin rezultate contrare celor urmărite). În concluzie, eficacitatea cooperării este o caracteristică a funcțiilor instituțiilor/organizațiilor (și, în particular, a funcțiilor managementului), indicând gradul de realizare, măsurat prin efecte, a acestora.

Deși eficacitatea cooperării se poate determina sau măsura prin compararea rezultatelor (impactul) – cu scopurile stabilite în cadrul obiectivelor, considerăm că în acest caz trebuie să se încerce și determinarea măsurii în care acțiunile întreprinse au contribuit la atingerea obiectivelor. Aceasta poate constitui sensul „real” al eficacității cooperării și din acest unghi de vedere trebuie arătat că „ieșirile” (rezultatele) obținute au la bază măsurile întreprinse în direcția atingerii obiectivelor și nu reprezintă rezultatul altor factori.

Astfel, apreciem că pentru stabilirea eficacității cooperării în domeniul securității naționale se va avea în vedere dacă: au fost atinse obiectivele stabilite cu resursele utilizate (au fost obținute rezultatele planificate); resursele utilizate și rezultatele obținute sunt în concordanță cu obiectivele stabilite; impacturile programate reprezintă un rezultat concret al proceselor de management și nu unul datorat altor circumstanțe.

Altfel spus, aprecierile privind eficacitatea cooperării trebuie să arate dacă obiectivele stabilite au fost atinse și dacă rezultatele obținute, pot fi atribuite proceselor de management desfășurate.

„Eficacitatea este definită ca nivelul sau ponderea în care obiectivele au fost realizate.”¹¹

Eficacitatea cooperării este condiționată de abilitatea managerilor, de a asigura utilizarea resurselor umane, materiale, financiare, informaționale etc. în atingerea scopurilor. Conținutul principal al procesului decizional îl reprezintă selectarea unei alternative din cele aflate la dispoziția managerilor.

Într-o altă abordare, eficacitatea cooperării poate fi stabilită prin compararea rezultatelor sau impacturilor cu scopurile stabilite prin obiectivele proceselor de management. Altfel spus, trebuie făcută o analiză privind „atingerea scopului”.

¹¹ Ionescu Gh. Gh., Cazan Emil, Negruță Adina Letiția, *Modelarea și optimizarea deciziilor manageriale*, Editura Dacia, 1999, p. 60.

Eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale

Praxiologia presupune dezvoltarea unor categorii cum sunt cele de: acțiuni elementare, autor, impuls intenționat sau neintenționat, operă, produs, materiale și unelte, locuri și încăperi, mijloace și metode, posibilitate/imposibilitate de a acționa, complexitate, valori ale acțiunii, pregătirea, organizarea și desfășurarea acțiunilor, instrumentalizarea acțiunilor, eficientizarea acțiunilor, evaluarea acțiunilor etc.

În actuala perioadă de recesiune economică se vorbește tot mai des de eficientizare, atât ca termen cât și ca acțiune, dar foarte mulți manageri, din diferite domenii de activitate, confundă eficiența cu eficacitatea. A fi eficient înseamnă a face cât mai bine iar a fi eficace înseamnă a face ce trebuie. Din acest unghi de vedere, considerăm că eficientizarea reprezintă o combinație între eficiență și eficacitate.

Eficientizarea reprezintă acțiunea, procesul (complexul de măsuri și acțiuni) de creștere a eficienței, sau din alt unghi de vedere înseamnă rentabilizare.

Eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale presupune un proces amplu și complex ce implică întrebuițarea unei game largi de măsuri de natură decizională, organizatorică, acțională, tehnică, logistică, financiară, educațională etc, ce vizează crearea celor mai favorabile condiții, astfel încât obiectivele, scopurile comune ale organizațiilor/instituțiilor componente să fie îndeplinite la timp și cu eforturi (umane, materiale, financiare, informaționale etc.) cele mai mici posibile.

Procesul de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale nu poate avea rezultatele scontate fără o fundamentare temeinică a deciziilor pe toate palierele de acțiune, toate acestea circumscrise necesității de a atinge obiectivele/scopurile comune. Acest lucru nu se poate realiza fără o măsurare precisă și oportună a parametrilor domeniului securității naționale în dinamica sa, în raport cu referințele stabilite inițial pentru întreaga acțiune.

Procesul de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale este dependent de criteriile de performanță. Această dependență ține atât de necesitatea luării celei mai potrivite decizii cu privire la acțiunea în comun, cât și de nevoia de a cuantifica efectele acesteia, rezultând practic modalitatea prin care, indirect, ele contribuie la creșterea eficienței.

Eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale va trebui fundamentată pe baza evaluării temeinice a influențelor pe care le produc, sau le-ar

putea produce dinamica parametrilor acestor variabile, urmărindu-se cu precădere ponderarea lor în raport de obiectivele și scopurile comune ale acțiunii.

Procesul de eficientizare a cooperării în cadrul Sistemului securității naționale presupune executarea evaluării pe toate momentele/etapele acțiunii, dar și pe fiecare participant în parte. În acest context, evaluarea trebuie să plece atât de la scopurile acțiunii în sine, cât și de la rolul și locul instituțiilor și structurilor în cadrul Sistemului securității naționale.

Eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale are ca scop principal integrarea structurilor/instituțiilor participante, asigurarea eficacității și oportunității acțiunilor, iar prin aceasta îndeplinirea misiunilor și atingerea obiectivelor comune în timpul cel mai scurt cu putință, cu pierderi cât mai reduse posibil. În general, la acest nivel sunt urmărite aspectele calitative ale acțiunilor/operațiilor specifice. Practic sunt valorizate toate capacitățile și capabilitățile acumulate în perioadele anterioare, de constituire, încadrare, dotare, antrenare și evaluare.

Eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale vizează toate componentele sistemului, începând cu fundamentele teoretice, strategiile, structurile, sistemele de selecție, formare și antrenare a personalului, înzestrarea, comanda și controlul, gradul de interoperabilitate, standardizarea și integrarea în raport cu cerințele interne și externe (NATO, UE), nivelul și calitatea susținerii logistice etc.

Ca și activitatea celorlalte componente, cea a Sistemului securității naționale este supusă nevoii de eficientizare. Realizarea unui nivel cât mai ridicat al eficienței cooperării în domeniul securității naționale, presupune acțiunea conștientă a tuturor instituțiilor și structurilor implicate, aflate în diferite tipuri și situații, sub impulsul unui ansamblu de factori (cauze) obiectivi și subiectivi, precum și a influențelor directe sau indirecte ale unei game variate de condiționări ce se manifestă atât în interiorul sistemului cât și în afara acestuia, prin întrebuintarea unei palete largi de mijloace și procedee de acțiune, toate acestea putând fi înglobate în ceea ce am putem defini drept proces de eficientizare.

Căi și modalități de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale

Eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale presupune un proces amplu și complex, ce implică utilizarea unei game largi de măsuri și acțiuni de natură organizatorică, decizională, acțională, tehnică, logistică, financiară,

informațională etc., ce vizează asigurarea unui cadru specific, în vederea îndeplinirii obiectivelor stabilite și a scopurilor urmărite la standarde de performanță ridicate, la timp și cu resurse cât mai mici (puține).

Deși principiile generale ale cooperării în domeniul securității naționale nu s-au schimbat de-a lungul timpului, ele nu trebuie schimbate nici în continuare, însă pentru a atinge condițiile de eficiență cerute de noile tendințe ce vizează atât modernizarea și introducerea în înzestrare a noilor categorii de armament și tehnică, cât și de întrebuintarea efectivă a structurilor și plecând de la paleta tot mai diversificată a riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale, conținutul lor trebuie permanent îmbogățit și pus în concordanță cu noua tipologie a acțiunilor și operațiilor specifice.

Procesul de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale trebuie abordat pe două planuri, unul care să vizeze direcțiile de eficientizare a cooperării în cadrul Sistemului securității naționale, iar cel de-al doilea care să vizeze direcțiile de eficientizare a cooperării în cadrul instituțiilor și structurilor componente.

În vederea analizei și stabilirii unor căi și modalități de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale se impune, în primul rând, stabilirea și luarea în calcul a unor criterii și/sau standarde. Fără a le dezvolta prea mult, suntem de părere că cele mai importante ar putea fi reprezentate de: timpul de reacție a forțelor și mijloacelor implicate în acțiune; raportul dintre obiectivele planificate și cele realizate; consumul de resurse realizat în comparație cu cel planificat; calitatea și oportunitatea deciziilor luate în raport cu datele și informațiile avute la dispoziție; gradul de realizare a comunicării; asigurarea cu date și informații necesare pentru desfășurarea acțiunilor în comun etc.

Eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale este influențată și condiționată de comanda și controlul acțiunilor desfășurate în comun, respectiv adoptarea deciziilor optime în raport cu misiunea, caracteristicile de timp și spațiu ale acțiunilor, precum și condiționările și variabilele atât interne cât și externe, care să conducă la îndeplinirea misiunilor la parametrii maximi.

O altă cale de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale este reprezentată de îmbogățirea sistemelor, metodelor, tehnicilor și instrumentelor de management prin promovarea și utilizarea unora cât mai eficace, precum: managementul prin obiective, managementul prin bugete, managementul prin proiecte, managementul prin excepții, metodele decizionale (ELECTRE, arborele

decizional etc.), metodele moderne de management prin costuri (normativă, THM¹², standard-cost, analiza valorii), metodele de stimulare a creativității (brainstorming, Philips 66, sinectica, Delphi, matricea descoperirilor ș.a.), metodele de analiză și proiectare a sistemelor informațional și organizatoric (diagramele de flux, ROF¹³, organigrama, fișele de post).

De asemenea, pentru eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale s-ar impune și modernizarea instrumentarului managerial prin operaționalizarea sistemelor, metodelor, tehnicilor și instrumentelor de management, recomandate a fi utilizate de către managerii amplasați pe diferite niveluri ierarhice, pe baza unor metodologii distincte, care le amplifică eficiența și eficacitatea.

În aceeași ordine de idei, considerăm că este necesară o creștere a fiabilității acțiunilor desfășurate în comun atât prin asigurarea performanțelor armamentului și tehnicii din înzestrare, cât și printr-o înaltă pregătire profesională a personalului care o deservește. De asemenea, s-ar impune o diversificare a procedeelelor, tehnicilor și mijloacelor de culegere a datelor și informațiilor și obținerii datelor despre inamic/adversar, teren, despre alte elemente care pot influența într-un sens sau altul desfășurarea acțiunilor în comun.

Un rol deosebit de important în eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale îl are asigurarea îmbinării armonioase a elementelor de definire a competențelor structurilor implicate în cadrul acțiunilor desfășurate în comun (nesincronizarea lor generează ambiguitate și un climat nefavorabil realizării obiectivelor).

De asemenea, pentru atingerea standardelor de eficiență în ceea ce privește cooperarea în domeniul securității naționale ar fi necesară amplificarea eficacității muncii tuturor managerilor prin: promovarea unor reguli specifice în raporturile șef-subordonat, eficientizarea comunicării între șef și subordonat, maximizarea motivării subordonaților și îmbunătățirea controlului exercitat asupra subordonaților.

¹² Metoda THM (denumită în limba engleză - Machine-Hour-Rates, prescurtat MHR și în limba franceză - Taux-Heure-Machine, prescurtat THM, de unde derivă și denumirea acesteia) a fost aplicată pentru prima dată în SUA (1962). Metoda THM este o metodă de conducere prin costuri care, folosind procedee specifice, calculează costul de funcționare al unei ore-mașină ca element fundamental pentru planificarea costurilor de producție și de repartizare a acestuia până la nivelul locurilor de muncă.

¹³ ROF – Regulament de organizare și funcționare.

Tot în vederea eficientizării cooperării în domeniul securității naționale s-ar impune revederea, la nivel decizional, a misiunilor instituțiilor și structurilor din componerea Sistemului securității naționale, în vederea creării cadrului normativ care să permită abordarea unitară a problematicii cooperării în domeniul securității naționale.

De asemenea, apreciem că s-ar impune continuarea procesului de dezvoltare a Sistemului securității naționale, astfel încât acesta să devină integrat, flexibil și funcțional, apt să răspundă tuturor nevoilor de asigurare unitară a instituțiilor și structurilor componente cu toate categoriile de armament, tehnică și materiale, precum și asigurării cerințelor de realizare a interoperabilității cu cele ale statelor membre NATO și UE.

Legat de eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale, suntem de părere că ar fi necesare actualizarea și adaptarea normelor și procedurilor existente pentru cooperarea în domeniu la noile concepții de acțiune, la armamentul și tehnica din înzestrare sau la nivelul de informatizare și modularizare, pentru a permite o relaționare (acțională și tehnică) mult mai bună.

De asemenea, folosirea experienței personalului care a participat la diferite acțiuni în comun cu parteneri externi în dezvoltarea normelor și metodologiilor de realizare a cooperării, pe baza acordurilor de parteneriat încheiate cu aceștia, constituie o modalitate de sporire a eficientizării cooperării în domeniul securității naționale. Pe timpul cooperării între instituțiile și structurile din domeniul securității naționale comunicarea, șefii și subordonații relaționează permanent, punând în joc informații, convingeri, sentimente, atitudini, în scopul îndeplinirii misiunilor și realizării obiectivelor care direcționează întreaga desfășurare a proceselor de cooperare. Acesta este motivul pentru care eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale nu poate fi concepută dacă nu se au în vedere și demersuri care să vizeze îmbunătățirea procesului de comunicare.

Pentru eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale se impune, de asemenea, și luarea unor măsuri care să vizeze datele și informațiile necesare, respectiv asigurarea oportunității obținerii și transmiterii, acuratețe și exactitate, precum și un grad înalt de certitudine.

Acțiunea în comun la standarde ridicate de performanță impune și asigurarea unei capacități ridicate de adaptabilitate la specificul acțiunilor desfășurate, mobilitate ridicată a forțelor și mijloacelor angajate, precum și anduranță ridicată.

Din alt unghi de vedere, putem aprecia că pentru eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale se impune luarea unor măsuri care să vizeze creșterea: nivelului de automatizare și cibernetizare a sistemului de comandă-control; caracteristicilor tehnico-tactice ale armamentului și tehnicii din dotare; profesionalismului și experienței personalului; nivelului moralului personalului; coeziunii și spiritului de echipă; sprijinului logistic; calității ordinelor și dispozițiilor elaborate și transmise.

Dacă avem în vedere procesul de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale, putem aprecia că acesta nu poate avea rezultatele preconizate fără o fundamentare temeinică a deciziilor pe toate palierele de comandă-control, toate acestea circumscrise necesității de a îndeplini obiectivele și scopurile finale ale acțiunilor.

Procesul de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale este dependent de criteriile de performanță, care, la rândul lor, sunt dependente de standardele de performanță. Din acest unghi de vedere, se impune ca acestea să fie stabilite de așa manieră încât, să acopere întregul spectru de acțiuni specifice cooperării în timp, spațiu și pe misiuni și să permită măsurarea. Având în vedere aceste aspecte, apreciem că eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale presupune atât realizarea cât și elaborarea unui set de standarde de performanță, unele cu caracter general, altele specifice domeniului cooperării și care, combinate în raport de obiectivele acțiunilor, pot constitui un instrument extrem de util la îndemâna decidenților.

Având în vedere faptul că procesul de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale vizează maximizarea rezultatelor concomitent cu minimizarea eforturilor, putem aprecia că acesta determină de fapt un proces de optimizare, optimizare care este de fapt o necesitate determinată de dorința de eficiență.

Eficientizarea cooperării este un deziderat permanent pentru domeniul securității naționale, iar pentru a putea fi pusă în evidență, ea trebuie măsurată, unul din instrumentele principale fiind evaluarea. Aceasta se desfășoară pe mai multe planuri, care pot avea sau nu, la un moment dat, puncte de întâlnire. Evaluarea are o sferă de cuprindere mult mai largă, iar metodologic este mult mai complexă, presupunând existența unor instrumente mult mai sofisticate. În acest caz, evaluarea se desfășoară pentru fiecare componentă în parte, în toate etapele și momentele acțiunilor desfășurate.

Calitatea și oportunitatea deciziei, precum și capacitatea forțelor și mijloacelor ce acționează în comun de a se adapta rapid la situațiile des

schimbătoare și complexe ale mediului de acțiune influențează procesul de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale.

Eficientizarea cooperării în cadrul Sistemului securității naționale constituie un obiectiv prioritar al deciziei comandanților/șefilor structurilor participante la acțiunile în comun. Ea presupune un amplu proces de evaluare și analiză a datelor și informațiilor avute la dispoziție despre inamic/adversar, teren, anotimp, stare a vremii și nu în ultimul rând despre partenerii de cooperare. De asemenea, eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale presupune: o permanentă schimbare, adaptare, îmbogățire și modernizare a fundamentelor teoretice și doctrine ale cooperării în domeniu; evaluarea corectă și continuă a riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale a României și actualizarea misiunilor instituțiilor și structurilor în funcție de acestea; asigurarea unui proces transparent și continuu de adaptare a forțelor și mijloacelor la cerințele mediului operațional, tot mai dinamic și complex; modernizarea înzestrării tuturor instituțiilor și structurilor ca proces necesar în realizarea capacităților tehnice și acționale specifice erei informaționale; programarea bugetară multianuală și pe acest temei asigurarea suportului continuității strategiilor de transformare a Sistemului securității naționale în general, în toate dimensiunile sale, a programelor strategice de înzestrare; relansarea programelor de cercetare în domeniul perfecționării armamentului și tehnicii din domeniul securității naționale.

În aceeași ordine de idei, putem spune că eficientizarea cooperării în cadrul Sistemului securității naționale mai presupune și: perfecționarea și înnoirea continuă a cadrului doctrinar de acțiune pe baza evaluării evoluției fenomenelor în plan internațional, precum și prin valorizarea experienței și a lecțiilor învățate; elaborarea și perfecționarea unitară a regulamentelor de întrebuițare în luptă și a manualelor de specialitate; optimizarea sistemului de selecție și pregătire a personalului; perfecționarea sistemului de învățământ militar de specialitate, direcționarea acestuia către nevoile reale din instituțiile și structurile componente ale Sistemului securității naționale; optimizarea formelor și procedurilor de instruire, antrenare și evaluare a instituțiilor și structurilor componente ale Sistemului securității naționale; corelarea permanentă a misiunilor și obiectivelor de performanță cu posibilitățile reale ale instituțiilor și structurilor respective și resursele puse la dispoziție; instruirea și antrenarea în comun a diferitelor tipuri de unități, subunități și structuri; realizarea unei eșalonări a priorităților și pe această bază finalizarea proiectelor aflate în diferite faze de derulare.

Eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale trebuie să aibă în vedere și acțiunile specifice de perfecționare a pregătirii profesionale a tuturor categoriilor de personal, de însușire a tehnicilor și procedurilor de lucru, cunoașterea și exploatarea armamentului și tehnicii din înzestrare, cunoașterea modului de acțiune a unităților, subunităților și structurilor din care fac parte.

Nu în ultimul rând, eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale presupune pe lângă acțiunile în funcție de căile și modalitățile prezentate mai sus, punerea în valoare a lecțiilor învățate, rezultate atât în urma participării nemijlocite la acțiuni/operații specifice, cât și printr-o analiză aprofundată a situațiilor produse la nivel internațional. Acestea trebuie să constituie subiectul unor analize și evaluări temeinice, iar concluziile rezultate trebuie să stea la baza unor decizii care să vizeze evoluția și transformarea calitativă, sub toate aspectele, a domeniului securității naționale, în general și a Sistemului securității naționale, în particular.

Concluzii

În urma generalizării riscurilor, amenințărilor și pericolelor la adresa securității naționale, au apărut din ce în ce mai frecvent situații în care componentele Sistemului securității naționale trebuie să se ocupe de probleme comune, relațiile între acestea luând amploare.

Tot mai des și cu atât mai mult, în ultima perioadă, se folosește eficientizarea atât ca termen cât și ca acțiune. Dar foarte mulți confundă eficiența cu eficacitatea și de multe ori acestea se confruntă cu numeroase probleme. Eficacitatea înseamnă a face ce trebuie iar eficiența înseamnă a face cât mai bine. Având în vedere aceste aspecte, putem spune că eficientizarea ar trebui să fie o combinație între eficiență și eficacitate. Chiar dacă faci ce trebuie, e clar că nu îți permiți risipa dar pe de altă parte nici nu poți face cu randament maxim ceva ce nu trebuie. Teoria afirmă iar realitatea confirmă faptul că eficientizarea în exces are consecințe nefaste. Cooperarea în domeniul securității naționale asigură utilizarea optimă și eficace a tuturor resurselor destinate, participante la desfășurarea acțiunilor și operațiilor specifice, puse la dispoziție de către instituțiile/structurile componente.

Eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale este principalul „furnizor” de performanțe în cadrul Sistemului securității naționale. Eficiența presupune existența unor efecte, în raport cauzal cu eforturile depuse pentru obținerea lor, iar eficacitatea constă în realizarea sarcinilor și îndeplinirea obiectivelor în condițiile stabilite.

Pentru asigurarea securității naționale este necesară obținerea de performanțe în domeniile apărării, ordinii publice și siguranței naționale. Eficientizarea cooperării nu constituie un scop în sine, ci un factor decisiv de amplificare a eficienței și eficacității domeniului securității naționale. Din acest unghi de vedere, se impune un management performant, prestat de manageri profesioniști.

Procesul de eficientizare a cooperării în domeniul securității naționale nu se produce aleator, el reprezintă un obiectiv prioritar pentru Sistemul securității naționale a României. Pentru ca acesta să fie viabil trebuie să existe o strategie la nivel național, care să se circumscrie proceselor similare desfășurate în țările membre NATO și UE, sau tendințelor generale la nivel global, precum și protocoale specifice pe fiecare domeniu de activitate, misiune, zonă de responsabilitate, perioadă etc.

În final, suntem de părere că eficientizarea cooperării în domeniul securității naționale vizează trei aspecte importante, și anume: modelul organizației ideale capabilă să obțină rezultate maxime prin folosirea tuturor resurselor disponibile; asigurarea resurselor necesare și folosirea rațională a acestora; stabilirea priorităților și concentrarea tuturor resurselor asupra celor mai importante acțiuni în vederea obținerii celor mai bune rezultate.

BIBLIOGRAFIE

- *** *Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
- *** *Strategia de securitate națională a României*, București, 2007.
- *** *Legea privind siguranța națională a României*, nr. 51, M.O. 163/1991.
- *** *Logica acțiunii*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- AXELROD Robert, *The Evolution of Cooperation* (Revised ed.), Perseus Books Group, 2006.
- CONSTANTIN Onișor și alții, *ÎMPREUNĂ....pentru securitate*, Editura AOS-R, București, 2010.
- FRUNZETI Teodor și colectiv, *Raționalizare și eficiență în acțiunea militară*, Editura Militară, București, 2009.
- IONESCU Gh. Gh., CAZAN Emil, NEGRUȚĂ Adina Letiția, *Modelarea și optimizarea deciziilor manageriale*, Editura Dacia, București, 1999.

- KOTARBINSKI Tadeusz, *Tratat despre lucrul bine făcut*, Editura Politică, București, 1976.
- MAIOR George-Cristian, *Noul aliat. Regândirea politicii de apărare a României la începutul secolului XXI*, Editura RAO, București, 2009.
- MARCU Florin, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum, București, 2000.
- MAXWELL John, C., *Dezvoltă liderul din tine*, Editura Amaltea, București, 1999.
- NEAGOE Visarion, *Elemente de teorie și construcție militară*, Editura Militară, București, 2006.
- NEAGOE Visarion, MOLDOVAN Nicușor, *Managementul cooperării instituțiilor din compunerea sistemului securității naționale*, Sesiunea anuală internațională de comunicări științifice „Echilibrul de putere și mediul de securitate”, Editura U.N.Ap. „Carol I”, București, 2011.
- NEAGOE Visarion, MOLDOVAN Nicușor, *Cadrul legal privind cooperarea instituțiilor din compunerea sistemului securității naționale*, Sesiunea de comunicări științifice cu participare internațională „Putere și cunoaștere: intelligence în era informațională”, Editura A.N.I. „Mihai Viteazul”, București, 2011.
- COZMA Mircea, SFÂRLOG Benoni, RIZESCU Alexandru, *Dicționar de termeni specifici crizelor*, <http://www.scribd.com>.
- POPESCU Mihail, BĂDĂLAN Eugen, NEAGOE Visarion, BUȚĂ Viorel, HANGANU Marius, *Tratat de știință militară*, vol. III, Editura UNAp „Carol I”, București, 2004.
- STOICA Constantin, *Fundamente ale deciziei în managementul activității de realizare a securității naționale*, Editura A.N.I. „Mihai Viteazul”, București, 2005.
- TANȚĂU Adrian, *De la managementul strategic la managementul cooperării*, Revista Jurnalul Economic, nr. 4-5, decembrie 1999.
- TUCMURUZ Ionel, *Optimizarea managementului cooperării internaționale - un răspuns adecvat la noile evoluții ale amenințărilor neconvenționale*, în Buletinul UNAp „Carol I”, nr. 1/2009, Editura UNAp „Carol I”, București, 2009.
- VASILESCU Ofelia, *Praxiologia formală și logica acțiunii, suport teoretic al construirii unor sisteme expert*, în Analele Universității Spiru Haret, nr.4, București, 2002.
- VERBONCU Ion, ZALMAN Michael, *Management și performanțe*, Editura Universitară, București, 2005.

**SECURITATE ȘI INTELLIGENCE.
ASPECTE STRATEGICE ȘI MODEL ORGANIZAȚIONAL**

**SECURITY AND INTELLIGENCE.
STRATEGIC ASPECTS AND ORGANIZATIONAL MODEL**

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Constantin ONIȘOR*
Lector univ. dr. Mihai BĂLAN**
Dr. Cristian-Sorin PRUNĂ***

Studiul de față abordează noțiunea de securitate pe care o consideră principala condiție pentru existența și evoluția unei națiuni (entitate statală) în stare de pace, aflată în relație directă cu dezechilibrul stat-națiune – coordonată definitorie a modernității statului de drept, cauză principală a diferendelor și element de continuitate al păcii, crizei și războiului.

În contextul actual, securitatea prospectivă se impune drept un reper al cunoașterii necesităților și fundamentării politicilor și strategiilor, care în raport cu dinamica stării de fapt contribuie la orientarea și adecvarea deciziilor strategice pentru evitarea evoluțiilor indezirabile ale națiunii (statului).

În ceea ce privește intelligence-ul modern, aspectele multiple și diversificate ale problematicei au impus orientarea demersului spre delimitarea acestuia ca artă strategică, drept o componentă superioară a confruntării informaționale, dar și ca activitate derulată de structurile informative ale unei entități statale.

Cuvinte cheie: securitate; intelligence; pace; criză; război; cunoaștere.

The present study approaches the notion of security that is considered the main condition for the existence and development of a nation (statal entity) in a state of peace,

* Cadru didactic în Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” București; e-mail: gen_onisor@yahoo.com, telefon: 0763637421.

** Cadru didactic în Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” București.

*** Specialist în intelligence.

seen in direct relationship with the state-nation imbalance – a defining coordinate of the rule of law modernity, the main cause of disputes and the element of continuity of peace, crisis and war. In the current context, prospective security should be the landmark law of acknowledging the needs and underlying policies and strategies, which in relation to the dynamics of the present situation contributes to the orientation and appropriateness of the strategic decisions in order to avoid undesirable developments of the nation (state).

In what the modern intelligence is concerned, the multiple and varied aspects of the problem have imposed orientating the approach towards defining it as strategic art, as a superior component of informational confrontation, but also as an activity conducted by the informative structures of the state entity.

Keywords: security; intelligence; peace; crisis; war; acknowledgement.

Bellum ita suscipiatus, ut nihil aliud nisi pax quaesita videatur¹
Cicero, De officiis

Decalajele dintre state sunt expresii ale diferențelor dintre capacitățile de analiză și decizie strategică ale acestora, preeminentă fiind abilitatea de a specula un echilibru inteligent între cunoaștere și influență, între realitate și potențialitate, între elementele factuale pe deplin cunoscute și standardizate și imaginație. Mediul actual de securitate se descrie prin complexitate și non-liniaritate, solicitând structurilor de intelligence adaptări ale modalităților de acțiune, concordant noilor provocări, context care facilitează demersurile inovative și experimentale.

Securitate. Delimitări conceptuale

Securitatea reprezintă condiția esențială pentru existența și evoluția unei națiuni în stare de pace și, implicit, pentru ansamblul de structuri organizaționale prin care aceasta se auto-gestionează (entitatea statală).

Starea de securitate este rezultatul unui proces cognitiv și acțional ce are ca domeniu de referință valorile și interesele națiunii (corelat necesităților de protecție, promovare și apărare a acestora), iar ca fundamente – ordinea de drept (construită de națiune prin intermediul statului, necesară prevenirii situațiilor de criză cu

¹ Un război trebuie purtat astfel încât să se vadă că nu s-a urmărit nimic altceva decât pacea.

implicații asupra entității statale și prezervării echilibrului socio-politic) și apărarea națiunii în fața amenințărilor și agresiunilor de orice natură.

Componenta internă a procesului de securitate se referă la stabilitatea ansamblului organizațional prin intermediul căruia națiunea se auto-gestionează (având drept coordonate – ordinea constituțională, antiterorism, securitate economică etc.), iar cea internațională are ca obiect echilibrul și stabilitatea interstatală.

Starea de securitate se constituie prin dinamica interacțiunilor dintre vectorii de securitate și cei de insecuritate. Vectorii de securitate sunt organizații și instituții investite să protejeze, să apere și să promoveze valorile și interesele organizațiilor sociale și entităților socio-politice în funcție de necesitățile de securitate ale națiunii. Vectorii de insecuritate sunt subiecți ori organizații de orice natură ale căror acțiuni se constituie în factori perturbatori cu consecințe asupra stării de securitate, în sensul de afectare a posibilităților integratoare ale națiunii (denaturarea spiritului de comunitate) și de reducere a funcționalității statului (dezorganizarea funcțiilor acestuia și producerea de discontinuități în gestionarea publică, diminuarea capacității sale de a evolua ori de a se menține ca organizare socială, slăbirea capacității de producere și utilizare a resurselor, diminuarea capacității de satisfacere a nevoii de protecție etc.).

Securitatea este realizată de entități manageriale care utilizează mijloace (surse și resurse de securitate – umane, informaționale și energetice) și metode (conform atribuțiilor și responsabilităților) în scopul protejării, apărării și promovării valorilor și intereselor națiunii, având ca repere dinamice necesitățile de securitate (caracteristice entității statale ori derivate din participarea acesteia la constituirea unor ansambluri de state).

Evoluția societății umane a impus abordări moderne ale stării de securitate, concept delimitat într-o primă etapă prin echilibrul de forțe, disuasiune, neutralitate și nealinere.

Având în vedere tipul de interacțiuni predominante existente la nivel interstatal, se pot delimita relații de rivalitate (proprie sistemului internațional de state), de cooperare (caracteristice societății internaționale – instituții comune) și transnaționale (care accentuează importanța sistemelor democratice).

Figura 1. Interacțiuni statale

Inițial, echilibrul de forțe și descurajarea (disuasiunea) instituiau și prezervau starea de securitate – pacea – în plan intern (ca efect al echilibrului de putere între forțele socio-politice, asigurat prin legislație și instituții) și extern (rezultat al autoapărării și al apărării colective – încheierea de alianțe cu caracter defensiv).

Echilibrul de forțe are o componentă de referință (un sistem internațional sau o entitate politico-statală, în cadrul căreia se constituie coaliții) și o componentă dinamică (un sistem de relații inter și intra-statale, a cărui evoluție modifică puterea și forța militară). Disuasiunea vizează descurajarea potențialilor adversari în sensul împiedicării acestora de a declanșa un război de agresiune, fapt ce a generat o competiție pentru mărirea resurselor de putere (informația, capitalul și forța). Unele entități statale pot recurge la neutralitate ori nealiniere față de oportunitățile și consecințele unei eventuale implicări în redefinirea spațiului de securitate de pe poziții de forță.

Utilizarea acestor concepte oferă perspectiva asigurării prin forță (în special cea militară) a stării de securitate (păcii) a statelor, în acord cu capacitățile lor de impunere sau de acceptare a raporturilor de putere.

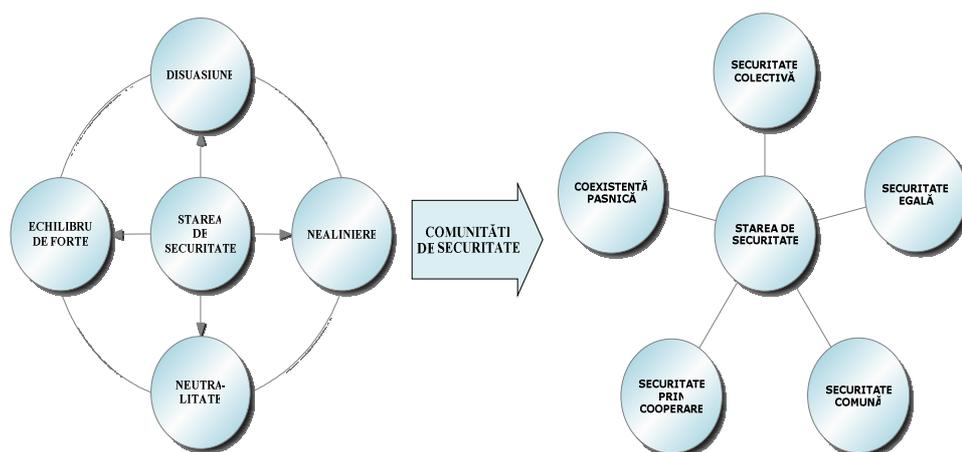

Figura 2. Modalități de realizare a securității naționale

Pe acest fond, conceptului de securitate² (și implicit păcii) i s-au adăugat noi valențe:

- coexistența pașnică – cooperare activă pe baza egalității și avantajului reciproc (dezirabilă mai ales pentru statele mici), a cărei aplicare depinde de atitudinile marilor puteri;
- securitatea colectivă – pornind de la caracterul indivizibil al securității, presupune un angajament comun în favoarea acesteia (aplicarea printr-un tratat a unor măsuri de apărare comună împotriva unei agresiuni);
- securitatea egală – implică interese convergente între puteri de mărime egală;
- securitate comună – nu implică amenințări cu distrugerea reciprocă și promovează principiul păcii internaționale – consecință a securității tuturor;
- securitate prin cooperare – gestionarea multilaterală a securității în cadrul organizațiilor internaționale sau a unor coaliții.

Gestionarea integrată a securității (în cadrul complexelor regionale de securitate – grupuri de state caracterizate de un anumit grad de proximitate

² Bordeianu, Cătălin; Enea, Viorel și Nicolae, Corina, *Gestionarea și managementul crizelor militaro-politice contemporane. Dimensiunile securității în epoca globalizării*, Iași, Editura Vasiliana 98, 2010, pp. 165-174.

geografică și interacțiune strategică sau interdependență legată de securitate³) se realizează de către comunități de securitate. Acestea acționează pe o coordonată națională (instituțiile statului gestionează integrat apărarea, plecând de la un scop comun – pacea, având ca obiectiv starea de securitate) și internațională (gestionarea multilaterală a securității, prin cooperare în cadrul organizațiilor internaționale sau coalițiilor).

Securitate prospectivă – coexistența păcii, crizei și războiului

Coexistența păcii, crizei și războiului este relevată de omniprezența diferendului în cadrul societății umane și a formelor sale de gestionare. Diferendul este starea de conflictualitate ce evoluează între repere precum disensiuni, tensiuni și conflict.

Putem considera drept cauză principală a diferendelor dezechilibrul stat-națiune (puterea statului; gradul de congruență al granițelor etnice, naționale și politice – nu există compatibilitate între state și sentimentele naționale ale populațiilor).

Dinamica societății este caracterizată de o serie de procese cu caracter de constanță și universalitate în ansamblul ei:

- ființarea, evoluția și emergența națiunilor;
- constituirea și interacțiunea formelor de organizare prin care națiunile se auto-gestionează;
- dezechilibrul stat-națiune cu diferite grade de manifestare.

Se observă incidența efectelor de ansamblu asupra organizărilor umane (stări anomice, crize, conflicte politico-militare, războaie), dar și efecte punctuale, al căror impact din ce în ce mai pronunțat contribuie la turbulența societății (sursa amenințărilor asimetrice, pe fondul dezechilibrului stat-națiune).

Procesul de securitate implică menținerea stării de pace ori instituirea ei în situații complexe. Eficiența acestuia depinde de raportarea prospectivă la o stare de securitate dezirabilă, în cadrul căreia se va lua în calcul domeniul actual de referință (valorile și interesele națiunii) și reflecția sa viitoare (corelat reperelor dinamice – necesități de protecție, promovare și apărare).

³ Miller, Benjamin, *State, Națiuni și Mari Puteri*, Iași, Editura Tipo Moldova, 2010, Iași, p. 43.

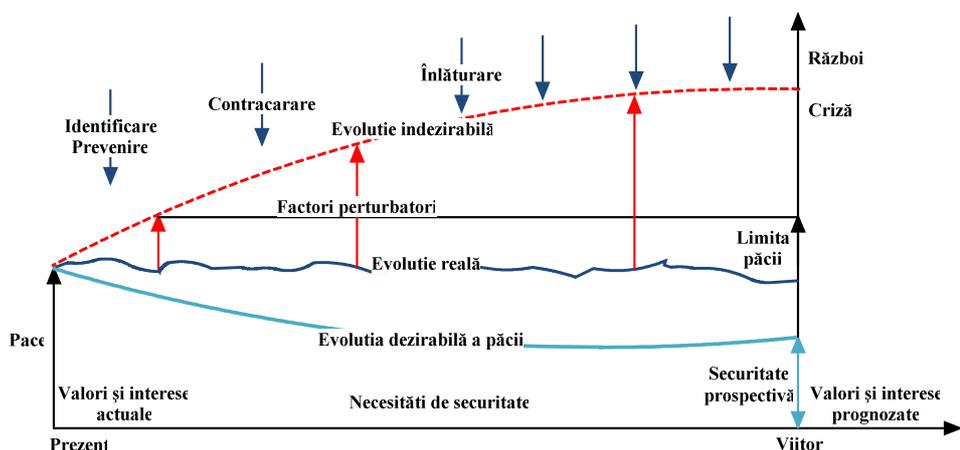

Figura 3. Securitatea prospectivă

Astfel, conceptul securității prospective delimitează două paliere temporale de acțiune (prezent și viitor) pentru menținerea vulnerabilităților în limite acceptabile. Acestea se inter-condiționează întrucât predicția are ca rezultat definirea, dezvoltarea și integrarea unor capacități naționale de prevenire a potențialelor amenințări (într-un orizont de timp delimitat și context previzionat – prin securitatea prospectivă), în legătură directă cu situația operațională actuală.

Evaluarea corectă este condiționată de cunoașterea dinamicii stării de fapt, iar formularea de scenarii de evoluție în raport cu securitatea prospectivă va scoate în evidență modalități de prevenire și contracarare a factorilor perturbatori (ce derivă din dezechilibrul stat-națiune, aflat la baza conflictualității) ori înlăturarea consecințelor acestora în scopul instituirii ori menținerii securității (implicit păcii).

Astfel, securitatea prospectivă se constituie într-un reper al cunoașterii necesităților și fundamentării politicilor și strategiilor în domeniu, ce contribuie la adoptarea, în prezent, a acelor decizii strategice capabile să prevină evoluția indezirabilă a națiunii (statului) și materializarea situațiilor complexe.

Intelligence. Noțiuni și termeni utilizați

Informația este omniprezentă în toate domeniile activității umane și, implicit, în instituirea și menținerea stării de securitate.

Procesul de securitate este atât generator, cât și consumator de informație, aceasta constituind, simultan, element structural, valoare și amenințare. Acest

proces se realizează corelat obiectivelor stabilite prin strategiile de securitate și apărare – ce exprimă orientarea la nivel macro a politicilor guvernamentale, și în baza celor stipulate de strategiile sectoriale (dezvoltate și implementate la nivelul instituțiilor strategice, precum ministerele de resort).

Rolul pe care informația îl deține este unul fundamental întrucât orice demers destinat realizării și prezervării stării de securitate (finalitate dezirabilă a apărării) nu este posibil fără informații (pe care le vom denumi – **informații pentru securitate și apărare sau informații de securitate**), acestea constituindu-se în elemente structurale care asigură realizarea, de manieră preventivă, a scopurilor privind cunoașterea, decizia sau acțiunea în securitate.

Subsumat cunoașterii, informația de securitate este vitală pentru identificarea în timp oportun a surselor de insecuritate, prin intermediul ei fiind evidențiați factorii perturbatori, mijloacele și metodele uzitate, legăturile de cauzalitate și reperatele temporale. Ulterior, informația de securitate contribuie la generarea deciziilor și acțiunilor necesare realizării și prezervării mediului de securitate, atât în situații de pace, cât mai ales în perioade de criză sau război.

În procesul de securitate, informația este purtătoare de valoare în condițiile în care facilitează identificarea și adoptarea soluțiilor de contracarare operativă a surselor de insecuritate.

Gestionarea eficientă a resursei informaționale asigură evitarea surprinderilor derivate din adoptarea deciziilor inoportune (insuficient analizate, nereglementate etc.), respectiv mărirea capacității de anticipare a acțiunilor întreprinse de o gamă diversificată de elemente perturbatoare și dinamica acestora, precum și reacții acționale adecvate.

Eficiența și modalitățile de valorificare a informațiilor pentru securitate și apărare sunt dependente de capacitatea entităților manageriale îndrituite de a gestiona, în mod dinamic, interacțiunile dintre vectorii de securitate și cei de insecuritate. Acestea își adaptează capacitățile de cunoaștere și de acțiune – având ca rezultat identificarea demersurilor necesar a fi întreprinse pe linia prevenirii sau contracarării contextelor ce lezează starea de securitate, respectiv decizii și acțiuni în consonanță cu valorile și interesele națiunilor, conform necesităților de securitate.

Termenul informațional se referă la conținutul de informații al unei referințe. Semnificația sintagmei – situație informațională – include conținutul informațional al realității referențiate.

Termenul informativ implică rolul de a informa, în sensul de a obține și de a pune în cunoștință de cauză prin informații.

Activitatea informativă este derulată de structuri specializate, legal constituite, care, în mod sistematic, unitar și în secret, utilizează mijloace și metode pentru obținerea și valorificarea informațiilor de securitate. Aceasta reprezintă ansamblul operațiunilor și acțiunile aferente ce se derulează pe două paliere: informații și contrainformații.

Sistemul informativ reprezintă un ansamblu de elemente valorice (principii, norme, proceduri) și structuri instituționale care relaționează și desfășoară activitate informativă, potrivit competențelor.

Serviciile de informații sunt componente ale acestui ansamblu instituțional (sisteme informative), ce acționează pentru prevenirea, contracararea ori înlăturarea acțiunilor vectorilor de insecuritate. Permanent, acestea desfășoară acțiuni specializate prin care asigură suportul necesar valorificării resurselor de securitate (conform principiilor, normelor și procedurilor), sens în care obțin și valorifică informații pentru adoptarea și punerea în aplicare, de către autoritățile îndrituite, a deciziilor oportune.

Instituțiile abilitate legal să desfășoare activitate informativă (sistemul securității naționale) sunt reprezentate de servicii de informații interne, externe și militare, servicii de securitate și structuri departamentale, de informații și protecție (în componența unor ministere, precum: apărare, interne, justiție, transporturi, economie etc.; servicii speciale care asigură comunicațiile, protecția și paza).

La nivelul entităților statale, activitatea serviciilor de informații este coordonată de Comunitatea Națională de Informații (C.N.I.).

Structura organizațională a unei Comunități de Informații Multinațională (C.I.M.) se constituie din sisteme informative naționale (C.N.I. și componentele lor) și organisme colective de conducere (supranaționale) cu funcții corelate activității de concepere, planificare și coordonare a ansamblurilor de informații ale entităților statale membre ale unei uniuni /alianțe. Rolul acestora este de a asigura un cadru instituțional comun care să permită schimbul integrat de informații (nu doar bilateral), respectiv producerea informațiilor de securitate cu relevanță pentru uniune /alianță în ansamblul ei (politici de nivel înalt – securitate, apărare și politică externă), respectiv preluarea de la ansambluri informative a fondurilor de date și valorificarea lor integrată.

Dimensiunea strategică a activității de intelligence este reprezentată de Comunitatea Națională de Informații (intelligence integrat) și Comunitatea de Informații Multinațională (intelligence integrat stratificat), cea operațională fiind

prezentă la nivelul serviciilor de informații (intelligence). Dimensiunea tactică este caracteristică componentelor sistemelor informative.

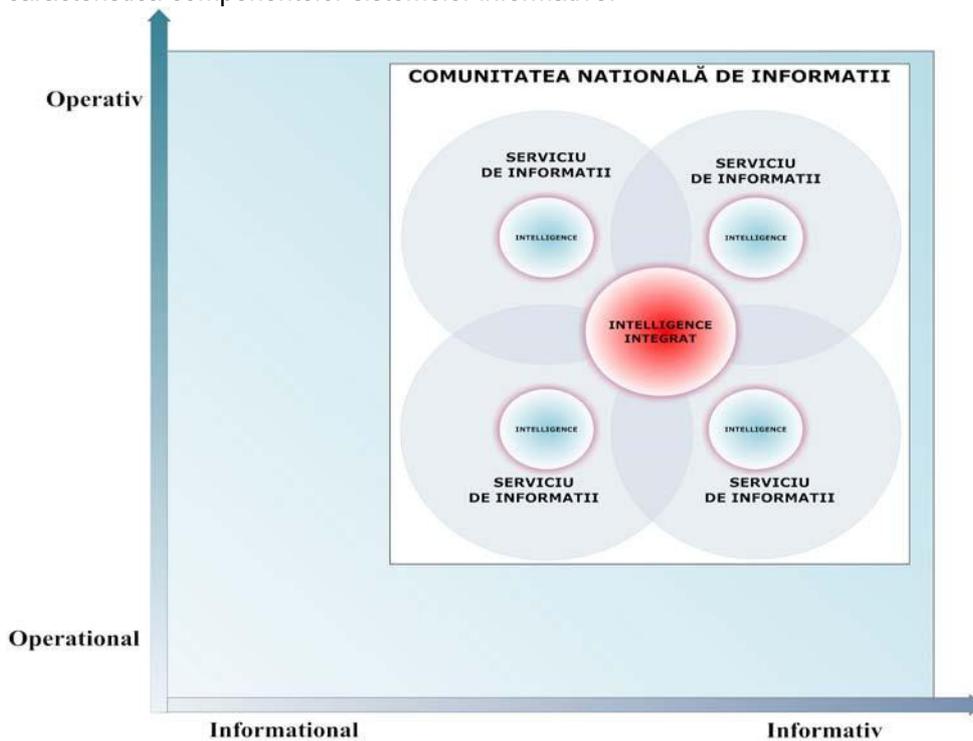

Figura 4. Intelligence integrat

Termenul operațional delimitează contextul realizării unor operațiuni. Semnificația sintagmei – situație operațională – include atât elementele constitutive unei realități referențiate, cât și conexiunile dintre acestea.

Termenul operativ implică realizarea promptă a operațiunilor. Semnificația sintagmei – situație operativă – include elemente constitutive ale unei stări de fapt și legături de cauzalitate (repere motivaționale, interese etc.), cu relevanță în ceea ce privește desfășurarea eficace a activității informative.

Intelligence – concept și model organizațional

Pentru o delimitare de ansamblu a reperelor conceptuale și a modelului organizațional avem în vedere trei ipostaze ale intelligence-ului: artă strategică,

componentă superioară a confruntării informaționale și activitate informativă derulată de un serviciu de informații.

Intelligence – artă strategică

Sfera semnificației cuvântului intelligence include noțiunea de inteligență care reprezintă „1. Capacitatea de a înțelege ușor și bine, de a sesiza ceea ce este esențial, de a rezolva situații sau probleme noi pe baza experienței acumulate anterior; deșteptăciune. Inteligență artificială = capacitate a sistemelor tehnice evaluate de a obține performanțe cvasiumane. Persoană inteligentă. 2. (Înv.; art.) Totalitatea intelectualilor; intelectualitate. [Var.: *inteligință* s.f.] – Din fr. *intelligence*, lat. *intelligentia*, germ. *Intelligenz*, rus. *inteligencia*.”⁴

Reprezentative sunt și următoarele accepțiuni ale termenului de intelligence:

- ✓ cunoașterea căutată de națiuni pentru a preveni ori a contracara amenințările și a-și proteja valorile și interesele vitale;
- ✓ previziune asupra lumii din jur – preambul la decizie și acțiune a decidenților strategici.

În sens larg, în structurile organizaționale ce funcționează în domeniul activității de informații, cunoașterea⁵ se poate defini ca:

- o reflectare activă a lumii reale în ansamblu, a esențialului și a trăsăturilor generice, în conștiința membrilor organizației de intelligence, proces bazat pe capacitatea de descompunere și analiză a atributelor entităților componente, respectiv pe capacitatea de sinteză și raționare cu concepte abstracte (disfuncții, vulnerabilități, factori de risc, amenințări, stări de pericol etc.);
- un mix fluid de experiență, valori, date contextuale, viziuni însușite și intuiție care creează mediul și furnizează cadrul necesar evaluării și încorporării noilor experiențe și produse informaționale la nivel cognitiv, care ulterior sunt materializate în explicit (proceduri, procese, practici, norme);
- informații care pot genera potențial acționabil atât la nivelul sistemelor informative, cât și la cel al instituțiilor strategice beneficiare.

Din perspectiva componentelor cunoașterii în intelligence, există o stratificare a produselor informaționale – date și informații, urmate de cunoștințe și expertiză, sub cupola raționalității maxime – existentă la nivelul C.N.I., ierarhizate ascendent după gradul de complexitate.

➤ **Date** – fapte nestructurate ce au un caracter static;

⁴ *** www.webdex.ro, vizitat 15 decembrie, 2010.

⁵ Mazilescu, Vasile, *Modelarea proceselor de afaceri bazate pe managementul de cunoștințe*, Galați, Editura Europlus, 2006, pp. 125-133.

Cuvântul date provine din substantivul latin *data*, pluralul cuvântului *datum*, care derivă la rândul său din verbul *dare* – a da (cu sensul de ceva dat). Această categorie constituie nivelul cel mai de jos al abstracției, datele putând fi convertite prin contextualizare în informație, după proceduri ce implică evaluarea lor, evidențierea legăturilor semnificative și stabilirea relevanței acestora.

Datele în sine au o relevanță mică, reprezentând o stare de fapt, la modul grosier, fără cauzalitate. În condițiile în care nu există o perspectivă calitativă clară la nivelul acestora, cantitatea de date oferă deseori iluzia de rigoare sau acuratețe (prin inducerea opiniei potrivit căreia colectarea unei cantități apreciabile implică decizii oportune, precise, obiective și raționale).

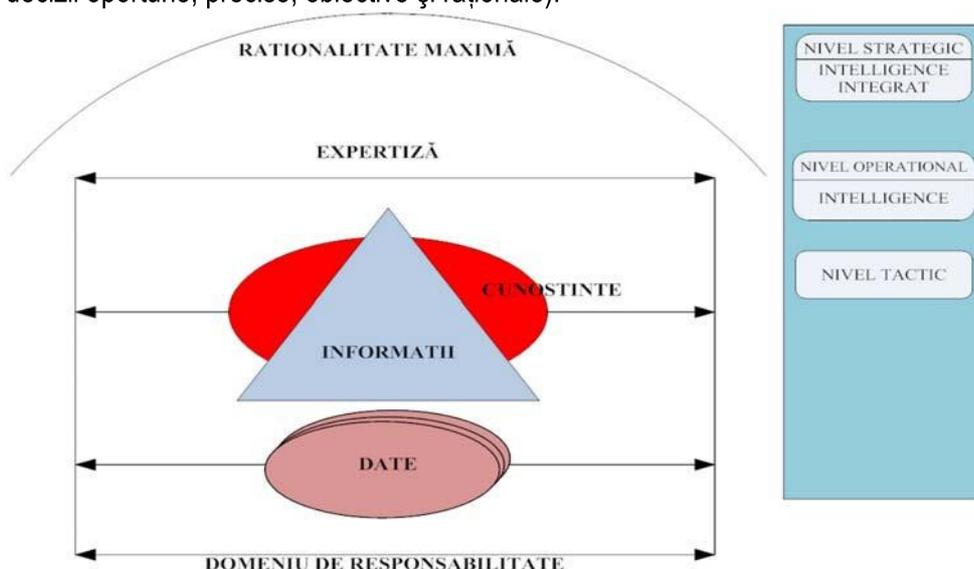

Figura 5. Cunoașterea în intelligence

Putem considera date inclusiv unele produse informaționale obținute, la un moment dat, din Human Intelligence (HUMINT) – prin intermediul surselor umane, Open Source Intelligence (OSINT) – surse deschise, Cooperation Liason Intelligence (COLINT) – operațiuni de legătură și cooperare, acestea urmând a dobândi /redobândi calitatea de informații după contextualizare (evaluare, evidențierea legăturilor semnificative, stabilirea relevanței).

➤ **Informație** – o agregare contextualizată de date care favorizează decizia.

Termenul este preluat din latină – *inform*, prin intermediul limbii franceze – *information*, al cărui înțeles inițial înseamnă „ceva ce schimbă, modelează pe acela care o deține”⁶. Informația presupune interpretare și relevanță, caracteristici obținute prin procesarea, manipularea și organizarea datelor.

Din această perspectivă, rezultă că orice informație transmisă intra-instituțional (conlucrare în cadrul unui serviciu de informații) ori inter-instituțional (cooperare între structurile C.N.I., colaborare între acestea și elemente ale sistemului național de securitate) se transformă în date care, după contextualizare la structura beneficiară, pot dobândi caracter de informație. Prin procesarea datelor primite, destinatarul va stabili atribute precum relevanța, pertinența și oportunitatea. Astfel, se evidențiază principiul potrivit căruia orice transmitere de informații are ca efect degradarea acestora în date.

➤ **Cunoștințe** – un ansamblu de elemente obținute pe baza proceselor cognitive de abstractizare, generalizare, clasificare și intensiune.

În intelligence, cunoștințele sunt percepute ca fiind:

✓ stare a minții – cunoaștere și înțelegere (cu focalizare pe accesarea membrilor serviciilor de informații la procesul de îmbogățire a propriilor cunoștințe și aplicarea lor conform obiectivelor de securitate);

✓ procese – cu referire la aplicarea efectivă a experienței membrilor structurilor informative;

✓ capacitate de utilizare rațională a informației, în ceea ce privește instaurarea și prezervarea stării de securitate;

✓ condiție de acces la informații – modalități concrete și operative de extensie a perspectivei informaționale;

✓ obiecte – entități ce pot fi depozitate, utilizate și transferate.

În activitatea informativă sunt utilizate cunoștințe tacite și explicite.

Cele tacite derivă din acțiune, experiență și contexte specifice, fiind materializate în ansambluri alcătuite din elemente cognitive (modele mentale individuale, respectiv comportamente predefinite, încrederi, conceptualizări, puncte de vedere) și tehnice (abilități pe linia îndeplinirii scopurilor în situații contextualizate). Astfel, rezultă caracterul personal al cunoașterii tacite, dificil de formalizat, în condițiile în care este depozitată în sistemele cognitive ale membrilor serviciilor de informații.

⁶ *** ro.wikipedia.org, vizitat 15 februarie, 2010.

Componenta explicită (formală) a cunoașterii în sistemele informative poate fi codificată și transmisă printr-un limbaj sistematic și formal sub formă de:

- fapte – enunțuri ce se referă la instanțieri ale realității (produse informaționale);

- reguli – relații de tip cauză-efect ce pot îngloba în structura lor diferite tipuri de cunoștințe (regulamente ale activității informative ori ale membrilor unui serviciu de informații etc.);

- euristici – reguli bazate pe experiență.

➤**Expertiză** – cunoștințe din activitatea de informații pe un anumit domeniu de responsabilitate, constă într-o mulțime de definiții, relații, euristici, proceduri, strategii și ipoteze.

➤**Raționalitate maximă (înțelepciune)** – cumul holistic al expertizelor din activitatea de informații.

Cunoașterea e necesară funcționării eficiente în medii nestructurate a sistemelor informative, întrucât facilitează culegerea datelor și prelucrarea resurselor informaționale prin identificarea caracteristicilor structurale și dinamice ale mediului de interes (situația operațională), iar subsecvent, dirijează propriile procese interne pentru a remite produse de intelligence beneficiarilor legal abilitați.

Imperativul obținerii acestora condiționează funcționarea serviciilor de informații în sensul detectării, creării și utilizării sistematice a unor modele de comunicare, alcătuite din surse de informații (interne și externe, respectiv deschise, oficiale ori publice, agentură etc.) și circuite informaționale aferente exploatării acestora.

Cunoașterea determină măsura în care membrii structurilor investite să desfășoare activitate informativă conștientizează relațiile dintre scopuri, mijloace și rezultate, cele dintre serviciile de informații și mediul lor de responsabilitate, cu efect direct asupra fluxului informațional (provenit din sursele de informații) și celui info-decizional (prin interacțiuni intra și inter-organizaționale).

Având în vedere reperele prin care este reflectată cunoașterea în cadrul sistemelor informative, coroborate cu determinările pe linia funcționării acestora, considerăm că activitatea de informații constă în procese info-decizionale interdependente ce se derulează pe două axe, respectiv date-informații și cunoștințe-expertiză, în context organizațional specific (ce asigură raționalitatea maximă).

Definită ca dobândire de cunoștințe și putere de acțiune și organizare, informația se adaugă la cunoașterea celui care o receptează. Prin intelligence sunt

valorificate informații la nivelul instituțiilor beneficiare în sensul valorizării acestora prin instituirea ori asigurarea securității, în contextul în care cunoașterea derivată (atât la nivelul sistemelor informative, cât și la cel al beneficiarilor legal abilitați) poate structura contexte favorabile materializării și protejării valorilor și intereselor națiunii.

Intelligence-ul constituie arta strategică de a întrebuița eficient forțe și mijloace informative, corelat atribuțiilor legale conferite, pentru obținerea, producerea și valorificarea informațiilor de securitate, având la bază utilizarea cunoștințelor și transferul de expertiză intra și inter-instituțional, în scopul instituirii și preservării securității naționale.

Evidențierea indirectă a caracterului științific derivă din componenta explicită a cunoașterii din sistemele informative ce contribuie, solidar cu forma tacită (utilizată de resursa umană pentru derularea activității de informații), la transformarea /perfecționarea sistematică a intelligence-ului, corelat evoluției societății și cerințelor beneficiarilor legali.

Intelligence – componentă superioară a confruntării informaționale

În domeniul securității, intelligence-ul este „1. produsul rezultat din colectarea, procesarea, integrarea, analiza, evaluarea și interpretarea informațiilor existente, referitoare la țări ori regiuni; 2. informații și date despre un adversar, obținute prin observare, investigare, analiză sau raționament.”⁷

Obținerea și valorificarea informațiilor de securitate către autoritățile îndrituite se realizează de structurile informative, în mod secret, pe parcursul a două etape succesive, ce relevă **modelul funcțional al intelligence-ului**, respectiv:

✓flux informațional (obținerea și transformarea fondului informativ inițial – totalitatea datelor – în fond informativ intermediar);

✓flux info-decizional, circuit cu dublă valență: prima – prelucrarea fondului informativ intermediar și obținerea celui finit (informații de securitate), iar cea de a doua – recalibrarea fluxului informațional pe baza reacțiilor /feed-back-ului primit atât de la beneficiari, cât și de la propriile structuri de informații.

⁷ *** www.webdex.ro, vizitat 10 aprilie, 2010.

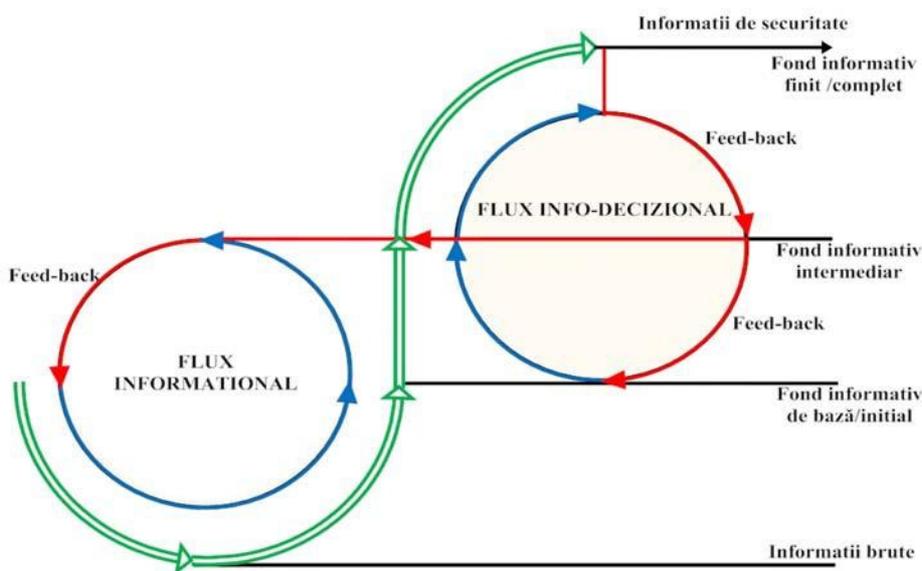

Figura 6. Modelul funcțional al intelligence-ului

În general, în compunerea unui serviciu de informații intră structuri specializate în obținerea fondului informativ primar/intermediar (culegere) și exploatarea acestuia (având ca rezultat producerea fondului informativ finit), precum și servicii logistice. La realizarea fondului informativ primar contribuie resurse informaționale – totalitatea datelor, informațiilor, băncilor de date, care, prin organizare, relevanță, disponibilitate și utilizare adecvată, sunt necesare și utile în această etapă, și surse de informații – elemente umane sau mijloace, metode ori proceduri tehnice care identifică și furnizează date de referință pentru securitate, precum și elementele materiale care le conțin.

Fondul informativ intermediar (produse informaționale cu rol de clarificare și completare a situației operative) se obține prin prelucrarea fondului informativ inițial, ce are ca reprezentare date/informații:

- **de bază sau inițiale** (fapte singulare sau serii/grupuri de fapte care reprezintă descrierea stării de fapt în care acestea există sau au existat într-un anumit loc și la un anumit moment; au o natură neechivocă);

●brute (date neprelucrate de orice fel, care pot fi utilizate în producerea de informații);

●**de cooperare** (obținute de către serviciile de informații și structurile departamentale, în raport de competențe, în baza unor programe sau planuri comune de măsuri).

Pe parcursul prelucrării produselor informaționale, fiecare membru al unei structurii informative va decide utilitatea datelor în funcție de situație, procedând la integrarea lor în informații intermediare ori păstrarea acestora ca fond documentar.

Pe parcursul celei de-a doua etape, prin prelucrarea informațiilor intermediare vor rezulta produse informaționale finite /complete (de securitate), ce pot fi valorificate către beneficiarii legali.

Informațiile de securitate astfel obținute se împart în două categorii, respectiv de necesitate națională (apărarea valorilor și realizarea obiectivelor strategice, precum și protejarea funcțiilor națiunii și a resurselor informaționale, energetice și umane) și de interes național (cu privire la căile de realizare, susținere și promovare a intereselor fundamentale).

Acestea se constituie în suportul viabil al cunoașterii nevoilor de securitate, al fundamentării politicilor și strategiilor în domeniu, al avertizării oportune, exacte, corecte și echidistante asupra posibilelor situații critice, precum și al deciziilor necesare prevenirii, contracarării sau înlăturării amenințărilor la adresa securității naționale.

În cursul procesării informației primite, beneficiarul îi conferă atributele absolut necesare definirii mesajului ca informație: relevanța (evidențierea utilității), pertinența (delimitarea cantitativă și calitativă a relevanței, în mod calificat și aplicat, conform cerințelor obiective de informare ale unui consumator într-o problemă bine definită și în raport cu un scop precis) și oportunitatea (relevă utilitatea și disponibilitatea la momentul și în locul potrivit).

Valoarea informației nu este dată de noutate, ci de măsura în care conținutul ei corespunde unei așteptări și unui scop, la baza cărora se află o necesitate sau un interes. Pentru creșterea calității, cantitatea de noutate trebuie să se direcționeze pe sensul utilității. Calitatea se bazează pe veridicitatea și diversitatea surselor independente de obținere, iar noutatea este implicită calității.

Formula calității informației este dată de semnificația elementului în cadrul sistemului, coroborată cu relevanța ei în raport cu baza de cunoștințe a consumatorului, respectiv cu utilitatea în atingerea scopului.

Caracterul clasificat al produsului de intelligence este esențial întrucât această activitate reprezintă o confruntare informațională care se derulează permanent, la nivel inter și intra-organizațional, determinată de reprezentarea corectă a dinamicii situației operaționale (identificarea și stabilirea evoluției viitoare a factorilor perturbatori ai stării de securitate, care să permită adecvarea deciziei strategice pentru contracararea ori înlăturarea amenințărilor).

Aceasta implică o componentă de bază (flux informațional pe coordonatele sistem informativ – factori perturbatori ai securității) și una superioară (fluxul infodecisional, furnizarea suportului decizional și măsuri adoptate de instituțiile statului în raport cu activitățile de natură a afecta securitatea). Suplimentar, feed-back-ul beneficiarilor legali (ce evidențiază calitatea informației) induce caracterul complex al celei de-a doua componente. Pe baza acestuia (semnificația și relevanța informației în raport cu baza de cunoștințe a decizionalului, utilitatea sa în atingerea scopului) vor fi reorganizate demersurile informative ale structurii de informații, aspect ce reiterează confruntarea informațională superioară.

În aceste condiții, se relevă ca obiective ale confruntării informaționale⁸:

- ✓ dobândirea unei superiorități decizionale față de vectorii de insecuritate;
- ✓ crearea unui flux info-decisional la parametri optimi, atât la nivelul organizației de informații, cât și în cadrul instituțiilor strategice abilitate a dispune măsuri pentru instituirea și prezervarea stării de securitate;
- ✓ anticiparea deciziilor oportune și eliminarea incertitudinii din procesul de conducere strategică;
- ✓ dirijarea deciziei factorilor perturbatori prin obținerea și exploatarea unor potențiale de influență, potrivit intereselor de securitate națională.

De asemenea, apreciem că în structurile informative ce nu dispun de resorturi precum cele de cercetare penală, reținere ori arestare preventivă, va crește importanța confruntării informaționale și a activităților de cooperare intra și inter-instituțională, fiind reținută, ca necesitate, primirea, luarea în considerare și

⁸ Onișor, Constantin, *Teoria strategiei militare*, București, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 1999, pp. 450-480.

interpretarea feed-back-ului de la beneficiar, ca element de susținere a calității informațiilor captate ori a produselor de intelligence generate.

Intelligence – activitate informativă într-o entitate statală

Structurile informative au atribuții privind evaluarea și prognoza evoluției situației operative și sprijină procesul de luare a deciziilor în stat. În acest sens, ele sunt abilitate să elaboreze produse informaționale utile beneficiarilor (verificate, exacte, pertinente și concludente) – analize complexe, concluzii și previziuni asupra stării de securitate, care să sesizeze amenințările potențiale pentru a genera, pe cât posibil anticipativ, contextul informațional (de cunoaștere) necesar pentru protejarea valorilor fundamentale și intereselor naționale împotriva oricăror acțiuni nelegitime.

Activitatea informativă are un caracter planificat și sistematic, prin care se evită paralelismele între structurile specializate și asigură fluxul continuu și cuprinzător de informații de securitate. Cele mai importante aspecte funcționale sunt ofensivitatea și mobilitatea (măsuri active și complexe pentru cunoașterea amenințărilor și realizarea obiectivelor). Acestea conferă, prin anticiparea și previziunea situației operative, capacitatea de a dobândi și menține inițiativa și de a controla tendințele evolutive ale amenințărilor și consecințelor.

Astfel, intelligence are ca determinant major îndeplinirea atribuțiilor conferite prin lege structurilor informative – cunoașterea, anticiparea, prevenirea și contracararea amenințărilor la adresa securității, respectiv realizarea, susținerea și promovarea intereselor naționale.

Intelligence-ul asigură starea de securitate (concept unitar /de ansamblu, cu caracter imaterial) prin exercitarea unor funcții vitale în ansamblul puterii de stat, în principal de suport decizional, avându-se în vedere faptul că activitatea de informații nu este un scop în sine, iar informația reprezintă o resursă strategică destinată doar factorilor legal abilitați.

Intelligence-ul constituie activitatea secretă de stat, derulată în scopul asigurării avantajului competitiv instituțiilor statului în raport cu subiecți /organizații ale căror acțiuni se constituie în factori perturbatori cu consecințe asupra stării de securitate.

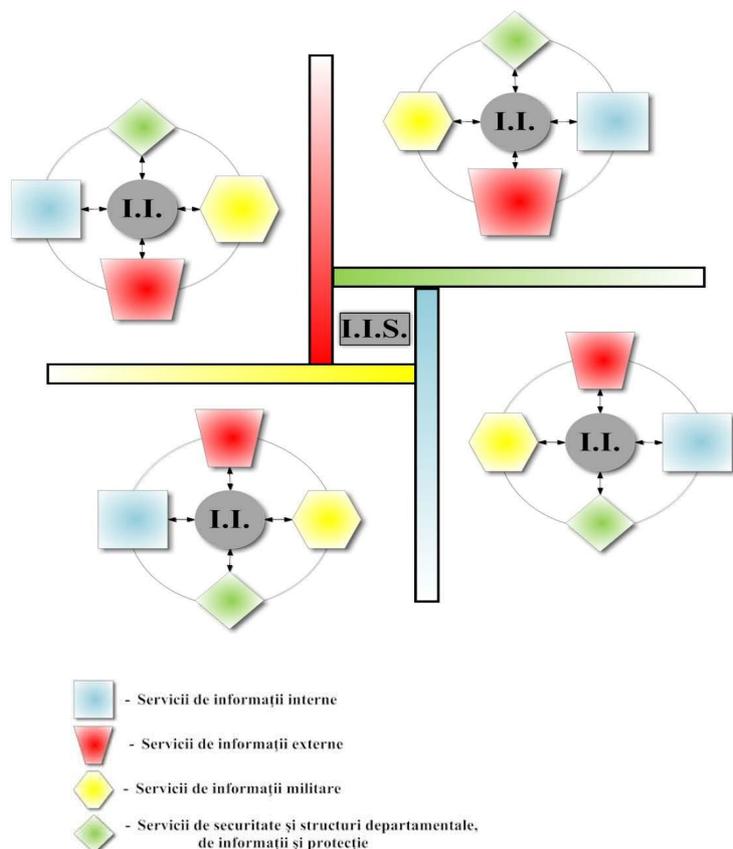

Figura 7. Intelligence integrat stratificat

La nivelul unei entități statale, intelligence-ul integrat este:

- coordonat, de regulă, de către unul dintre cei mai înalți demnitari (președintele țării, vicepreședinte, primul-ministru, președintele adunării reprezentative);

- condus nemijlocit de către o persoană cu rang înalt (uneori șeful principalului serviciu de informații din statul respectiv), prin intermediul unor structuri manageriale colective;

●controlat de puterile statului și de societatea civilă prin mecanismele oferite de sistemul democratic de organizare socială.

Ca sistem integrat de instituții informative, C.N.I. cuprinde servicii autonome sau departamentale de informații, respectiv structuri informative specializate în activități speciale (de sprijin informațional).

O comunitate de informații completă și viabilă, cu reale posibilități informaționale și capacități ofensiv-defensive, este structurată pe servicii de informații și servicii speciale. Sistemele informative au ca funcție căutarea și culegerea de date, analiza acestora și transformarea lor în informații pentru securitate și apărare necesare info-deciziei strategice.

De regulă, serviciile informative din C.N.I. sunt structuri militare, dar statele cu democrații consolidate utilizează tot mai frecvent servicii civile de informații (caracterizate prin flexibilitate mai mare).

Cele mai eficiente și puternice state dispun de structuri specializate în acțiuni speciale (sprijin informațional), ce utilizează mijloace și procedee tipice acțiunilor de luptă (culegerea de informații prin măsuri pro-active). Astfel, unele dintre structurile informative aparținând în special marilor puteri, precum S.U.A., Rusia, Israel etc., ce au imprimat activității informative un caracter ofensiv, dispun de servicii speciale pentru executarea acțiunilor care au drept scop influențarea situației operaționale conform propriilor interese strategice (sprijin informațional, în domeniul precum lupta antiteroristă). Ele sunt structurate, de regulă, în cadrul unor birouri tehnice, compuse din specialiști care pun la dispoziția structurilor de culegere sau de exploatare a informațiilor mijloacele tehnice necesare (arme speciale, concepute pentru diferite tipuri de misiuni, material electronic etc.) sau subunități speciale, cu caracter permanent sau temporar, care culeg informații prin mijloace specifice luptei armate. În situația în care structurile informative nu dispun de servicii speciale, ele utilizează în activitatea de sprijin informațional forțele militare speciale.

Ținta operațională a activității de intelligence este asigurarea stării de securitate, preponderent prin producerea și diseminarea informațiilor pentru securitate și apărare. În acest context, rezultă următoarele caracteristici ale intelligence-ului ca resursă de securitate:

- ✓este realizat de către reprezentanți ai unor structuri naționale /de stat;
- ✓constă în utilizarea eficientă a unor mijloace și metode secrete, pentru a asigura prezervarea valorilor și materializarea intereselor conform necesităților de securitate;
- ✓se circumscrie, în principal, producerii și diseminării de informații.

Scopul și obiectivele intelligence-ului se subsumează funcțiilor securității și constau în:

- cunoaștere – în sensul deținerii capacității identificării tendințelor de evoluție a fenomenelor perturbatoare, cu consecințe în planul securității;
- anticiparea variantelor posibile de materializare a tipurilor de amenințări existente ori prognozabile;
- prevenire – reducerea ori înlăturarea surselor generatoare de amenințări la adresa securității;
- contracarare – acțiunea prin care se blochează materializarea unei amenințări ori se limitează efectele negative generate în consecință;
- susținerea și promovarea intereselor naționale.

C.N.I. îi revine pe lângă conducerea de ansamblu a confruntării informaționale a tuturor categoriilor de structuri informative și funcția de a concepe, planifica și conduce activitatea sistemelor de informații. Astfel, intelligence-ul are ca arie de manifestare sfera conducerii și înglobează elemente de decizie (opțiuni), de planificare (elaborarea de planuri) și acționale (înfăptuirea deciziei prin atingerea scopurilor propuse).

BIBLIOGRAFIE

- BORDEIANU, Cătălin; ENEA, Viorel și NICOLAE, Corina (2010). *Gestionarea și managementul crizelor militaro-politice contemporane. Dimensiunile securității în epoca globalizării*. Iași: Editura Vasiliana 98.
- MAZILESCU, V. (2006). *Modelarea proceselor de afaceri bazate pe managementul de cunoștințe*. Galați: Editura Europlus.
- ONIȘOR, C. (1999). *Teoria Strategiei Militare*. București: Editura Academiei de Înalte Studii Militare.
- MILLER, B. (2010). *State, Națiuni și Mari Puteri*. Iași: Editura Tipo Moldova.
- WRIGHT, M. (1998). *Politica de putere*. București: Editura ARC.
- *** www.dex-online-ro.ro
- *** www.webdex.ro
- *** www.ro.wikipedia.ro

DETERMINĂRI EXTERNE ALE SECURITĂȚII NAȚIONALE

EXTERNAL DETERMINATIONS OF NATIONAL SECURITY

CSII dr. Petre DUȚU¹

Securitatea națională este determinată de un ansamblu de factori externi și interni. În calitate de determinări externe, prezentul articol analizează: integrarea regională; terorismul internațional; actuala criză financiar-economică; criminalitatea transfrontalieră; conflictele înghețate, migrația internațională. Efectele acestor determinări ale securității naționale sunt cumulative și interdependente.

Cuvinte cheie: securitate națională; determinări externe; integrare regională; terorism internațional; criminalitate transfrontalieră; conflicte înghețate; migrație internațională.

The national security is determined by an ensemble of external and intern factors. As external determinations, the present paper analyzes: regional integration; international terrorism; the present financial-economic crisis; trans-border crime; frozen conflicts; international migration. These determinations of national security effects are cumulative and interdependent.

Keywords: national security; external determinations; regional integration; international terrorism; trans-border crime; frozen conflicts; international migration.

Conceptul de securitate națională

Definirea conceptului de „securitate națională” pare a fi o activitate destul de dificilă. Susținerea unei asemenea afirmații se bazează pe o serie de argumente. Mai întâi, este vorba de **complexitatea** pe care trebuie să o reflecte acest termen. Acest atribut rezidă în: **structura actuală**

¹ Director interimar al Centrului de Studii Strategice de Securitate și Apărare din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

pluridimensională a securității naționale. Dacă inițial securitatea națională avea o singură componentă și anume cea militară, astăzi, acestui concept i se atașează mai multe. Printre acestea, cele mai frecvent enumerate de către diferiți autori, se află componentele: economică, politică, socială, energetică, umană, militară, diplomatică, culturală, de mediu; astăzi, **în centrul securității naționale stă cetățeanul** căruia statul, prin instituțiile abilitate trebuie să-i asigure și să-i garanteze siguranța vieții și a activității; **multitudinea de provocări cărora securitatea națională trebuie să** le răspundă adecvat. Aici, este vorba, în principal, de *provocări externe de securitate* (globalizarea, comerțul internațional, migrația internațională, criminalitatea transfrontalieră, terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă) și de *provocări interne de securitate* (economice, demografice, climatice, politice, energetice, culturale); **implicarea în realizarea securității naționale**, pe lângă instituțiile abilitate ale statului, a sectorului privat și a societății civile. Sectorul privat se implică activ în probleme de muncă, sociale și economice prin asigurarea locurilor de muncă ale cetățenilor care astfel scapă, în bună măsură, de grija zilei de mâine. Societatea civilă, prin organizațiile sale cu vocație securitară atrage cetățenii la „construcția” securității naționale, implicându-i activ și responsabil.

Apoi, este vorba de **evoluția dinamică a conținutului și naturii securității naționale.** Astăzi, securitatea națională are un **conținut pluridimensional** și **o natură diversă** (socială, economică, politică, militară, culturală, diplomatică, energetică). În fine, este vorba de **interacțiunea și interdependența dintre securitatea națională și securitatea regională/internațională.** Acum, în contextul globalizării și al integrării regionale, securitatea națională nu poate să existe și să se afirme independent de ceea ce se întâmplă în afara frontierelor unui stat. De aceea, securitatea națională, într-o bună măsură, poate fi reprezentată ca o componentă a securității regionale, și prin intermediul acesteia ca element al securității internaționale. Tradițional, în relațiile internaționale, conceptul de securitate semnifică protecția unui stat, și deci a populației sale, împotriva unei amenințări, în mod normal militar. A vorbi de securitate presupune să se răspundă la cel puțin 6 întrebări și anume: 1) cine sau ce trebuie securizat; 2) care este natura amenințării; 3) cine trebuie să asigure securitatea; 4) cum se asigură securitatea; 5) dacă există

o concepție fundamentală pozitivă sau negativă asupra securității; 6) în ce măsură se poate face distincția între securitatea internă și securitatea internațională².

Securitatea națională se poate defini atât în *sens larg*, cât și în *sens restrâns*. În *sens larg*, securitatea națională desemnează ansamblul coerent format din concepția, organizarea și desfășurarea acțiunilor și activităților destinate să asigure și să garanteze siguranța cetățenilor unui stat, a întregii societăți prin răspunsuri adecvate la provocările interne și externe de securitate. Statul este în același timp o structură organizațională complexă, o colectivitate și un instrument politic. În acest sens, statul este mai întâi un instrument de promovare a securității înainte de a fi un subiect. El este organul care asigură medierea între interesul național, definit de o manieră unitară, și interesele comunității în cadrul său. Prin urmare, interesul național poate să se regăsească - și adesea se regăsește - în competiție cu nevoile membrilor unei entități statale.

În *sens restrâns*, securitatea națională constituie starea de normalitate în care cetățenii își trăiesc viața și își desfășoară activitatea fără teama zilei de mâine și în siguranță. Aici, este vorba nu atât de absența riscurilor, pericolelor și/sau amenințărilor de securitate, cât de prevenirea lor, iar în cazul manifestării lor active de limitarea, atât cât este posibil, a efectelor lor negative. De fapt, termenul, securitate națională, trimite la un obiectiv atotcuprinzător definit prin caracterul său general și maleabil.

De asemenea, conceptul de securitate națională definește un **obiect** (ceea ce trebuie securizat), un **subiect** (cei care securizează: principalii actori și instituții), **ținte** (impotriva cui se adresează amenințarea de securitate) și **modalitățile de intervenție** (mijloacele de securitate).

În același timp, conceptul de „securitate națională” se poate defini ca fiind starea în care trebuie să se afle un stat național pentru a putea să se dezvolte liber și să acționeze neîngrădit pentru promovarea intereselor sale fundamentale. De regulă, securitatea națională se întemeiază pe respectarea: prevederilor Constituției și legilor țării; normelor generale admise de dreptul internațional; prevederile tratatelor internaționale la care statul respectiv este parte. Pe de altă parte, securitatea națională, ca stare a mediului de securitate național, se realizează prin măsurile și acțiunile întreprinse în domeniile economic, politic, social, diplomatic,

² Alex MACLEOD, Isabelle MASSON, David MORIN, *Identité nationale, sécurité et la théorie des relations internationales*, <http://id.erudit.org/iderudit/008445ar>, pp10-11.

cultural, ecologic, umanitar și militar de către autoritățile publice autorizate atât la pace, cât și timp de război.

Studiul securității naționale face obiectul evoluției, atât din punct de vedere teoretic cât și practic. În același timp, conceptul evoluează atât din perspectiva societății cât și a individului. În centrul dezbaterilor stă o chestiune fundamentală: securitate pentru cine și cum. Iar după 11 septembrie 2001, cele mai multe concepții și strategii naționale de securitate se referă la drepturile omului în orice țară.

Practic, securitatea națională este în legătură cu problema suveranității și a responsabilității statului față de cetățenii săi. De aceea, acest aspect esențial al securității naționale ridică chestiunea următoare: cine deține suveranitatea și asupra cui se exercită aceasta. Legitimitatea, drepturile și îndatoririle nu pot fi dissociate în materie de securitate, nici pentru state și nici pentru indivizi.

Manifestări ale determinărilor externe ale securității naționale

Securitatea națională suportă impactul direct al unor determinări externe. Printre acestea se numără: integrarea regională; terorismul internațional; actuala criză financiar-economică; criminalitatea transfrontalieră; conflictele înghețate; migrația internațională.

Integrarea regională – factor major al securității naționale

În general, integrarea regională ar putea fi descrisă ca un proces multidimensional caracterizat prin: *interdependențe între spațiile economice naționale* (reperabile la nivel de fluxuri de mărfuri, de capital și de muncă); *convergențe între economii* (vizibile în termeni de indicatori de convergență, economică și financiară); proiecte unite (cooperare funcțională și tematică); *proiecte de coordonare, de armonizare* chiar unificare a politicilor economice ce se traduc prin transferuri de suveranitate de la statul național către diverse instituții/organizații regionale și/sau mondiale.

În prezent, există în lume numeroase exemple de integrare regională. Printre acestea se află și următoarele: Uniunea Europeană (inițiată prin Comunitatea europeană a cărbunelui și oțelului în 1951, apoi prin Comunitatea economică europeană în 1957), Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est (ASEAN, 1967), sistemul de integrare central-american (SICA, 1991), Acordul de liber schimb nord-american (ALENA, 1994), Mercosur (1991) și Comunitatea andină (1969) ce a fuzionat ulterior cu Uniunea națiunilor din America de Sud.

Analiza acestor experiențe permite să se identifice câteva trăsături caracteristice ale proceselor de integrare regională: un context favorabil la punerea

lor în practică (absența conflictelor deschise, existența unui dialog politic sistematic); un teren cultural comun; recunoașterea avantajelor pe care le poate aduce integrarea regională; o metodă și un leadership politic; punerea în operă a unei zone de liber schimb³.

Practic, integrarea regională constituie pentru statele membre o soluție eficace de a face față provocărilor lansate de globalizare, pe toate planurile, inclusiv în materie de securitate națională. Pe de altă parte, integrarea regională oferă largi posibilități cooperării statelor membre în domeniul securității naționale și a prevenirii conflictelor, a gestionării eficace a crizelor de orice natură.

De fapt, integrarea regională se constituie într-un factor major al determinării externe a securității naționale. În acest sens, se pot aduce o serie de argumente, printre care următoarele:

- integrarea regională generează stabilitate politică și economică în statele membre atât prin măsuri de ordin economic, social, politic, cât și administrativ (de exemplu, armonizarea legislației interne cu cea a comunității regionale așa cum se întâmplă în Uniunea Europeană);

- integrarea regională, îndeosebi cea preponderent economică, prin dezvoltarea economică durabilă, oferă suportul material și financiar pentru „construcția” unei securități naționale potrivit nevoilor fiecărui stat membru;

- integrarea regională implică, pentru fiecare stat membru, și asumarea de responsabilități în materie de securitate colectivă. Aceste responsabilități asumate impun existența unei securități naționale capabilă să răspundă nevoilor de securitate ale cetățenilor statului respectiv, pe de o parte, și să participe prin forțele și mijloacele de care dispune la constituirea și îndeplinirea sarcinilor de securitate colectivă, pe de altă parte;

- integrarea regională, pe lângă avantajele impune statelor membre și obligații economice, politice, sociale, juridice etc., inclusiv, în materie de apărare și securitate colectivă;

- integrarea regională oferă o protecție statelor membre și în ceea ce privește efectele negative ale globalizării. Pe această cale, integrarea contribuie la realizarea unei securități naționale în consens cu valorile și interesele vitale ale statului respectiv;

³ Jean-François JAMET, *Union pour la Méditerranée, quels scénarios d'avenir?*
http://www.robert-schuman.org/question_europe.php?num=qe-105

- integrarea regională, din punct de vedere psihosocial, întărește sentimentele de încredere și siguranță ale cetățenilor în capacitatea instituțiilor naționale și comunitare de a le oferi un climat de viață și de muncă fără teama zilei de mâine, la adăpost de amenințări de securitate frecvente (violență urbană, trafic de droguri, trafic de ființe umane, trafic de arme ușoare, acte de terorism);

- integrarea regională contribuie la întărirea securității naționale și prin descurajarea pe care o dezvoltă față de o eventuale agresiuni externe comunității regionale;

- integrarea regională are un impact pozitiv semnificativ asupra securității naționale prin potențialul superior de care dispune în soluționarea tensiunilor și conflictelor interne între statele membre, pe de o parte, și prin capacitatea înaltă de gestionare a crizelor interne și din afara comunității regionale, pe de altă parte.

Influența terorismului internațional asupra securității naționale

Terorismul internațional reprezintă una dintre amenințările cele mai serioase în materie de securitate. Acesta a fost definit de mulți analiști politici și militari, de teoreticieni și de practicieni în diferite moduri. Absența unui punct de vedere comun, unanim recunoscut și acceptat în ceea ce privește definirea terorismului, la nivel planetar, face ca multe dintre măsurile adoptate de către organisme regionale și internaționale pentru prevenirea și combaterea acestui flagel să fie dificil de pus în practică.

Realitatea este că, terorismul nu constituie o creație a actualului secol XXI, ci are rădăcini vechi în istoria omenirii. Ceea ce distinge, printre altele, terorismul contemporan de variantele sale anterioare este o paletă largă de *caracteristici definitorii: terorismul este strategic*. Strategia sa ascultă de principiul perturbării, ce vizează să paralizeze voința sau capacitatea adversarului mai mult decât distrugerea sau cucerirea sa. Aceasta implică în anumite cazuri conceptul paradoxal de „non victorie” (atunci scopul său este în mod unic o afirmare identitară sau o răzbunare simbolică, cum este poate cazul pentru Ben Laden); *alegerea cu minuțiozitate a țintelor ce urmează a fi lovite*. În esență, astăzi, sunt considerate ținte importante piețele, gările, spitalele, mijloacele de transport în comun, adică acolo unde se pot afla concentrați oameni mulți într-un spațiu restrâns. În plus, sunt vizate ca ținte obiective cu valoare de simbol pentru cel ce este victima actului terorist - de exemplu, World Trade Center din SUA, în 11 septembrie 2001. Alegerea ca ținte a locurilor aglomerate, cum sunt piețele, gările, metroul se face pentru ca efectele de natură psihologică ale atentatului să fie maxime. Printre aceste efecte de natură

psihologică se află teama, panica și groaza celor care s-au nimerit în zona atentatului terorist; *simplitatea mijloacelor folosite la realizarea concretă a atacului*. Altfel spus, acestea sunt ușor de procurat, de pregătit, transportat și de plasat la locul atacului. Printre cele mai frecvent folosite sunt explozivii, sub forma mașinilor capcană, a oamenilor bombă, a bombelor artizanale plasate în mijloace de transport în comun – vezi atentatul din 11 martie 2004 din Madrid sau din iulie 2005 din Londra; *folosirea pe scară largă a Internetului* de către organizațiile sau grupările teroriste internaționale fie pentru a-și anunța intențiile de atacare a unor ținte din statele considerate de către teroriști ca inamice, fie pentru a posta pe site-urile proprii imagini de la locul atentatului deja comis sau alte produse sub formă electronică –amenințări, filmul unor execuții de ostateci, anunțuri de recrutare de noi aderenți la organizația teroristă. De altfel, organizațiile teroriste, în ultimul timp, au început să-și procure vectori informaționali pentru a-și trimite mesajele în eter; *recrutarea și folosirea persoanelor* (de aceeași etnie sau religie cu membrii organizației teroriste), *care locuiesc pe teritoriul statului ales drept țintă*, pentru efectuarea atentatelor lor, într-o țară sau alta. Altfel spus, este vorba despre recurgera la grupări locale ce acționează în numele unei organizații teroriste internaționale (de exemplu, Al-Qaida). În Spania în 2004 și în Anglia în 2007, s-au folosit asemenea persoane și astfel de metode. Aceste persoane sunt mai greu de depistat de către responsabilii și instituțiile statului cu competențe în materie de luptă împotriva terorismului; *interesul major al teroriștilor pentru atingerea obiectivelor propuse*. Terorismul internațional actual se caracterizează și prin faptul că nu mai este interesat în mod explicit de publicitate, ci de atingerea obiectivelor propuse. Printre acestea din urmă se numără: crearea unui climat de teamă, frică, neliniște în țările considerate de către organizațiile teroriste ca inamice. „Impresia este de a fi dezarmat în fața unei amenințări invizibile care justifică orice exces legislativ: amalgame facile și alerte false lasă căi celor care aduc frica ca armă legislativă cu dublă detentă: națională și internațională⁴; inducerea sentimentelor de neîncredere a cetățenilor în capacitatea guvernanților și a instituțiilor statului cu atribuții în materie de luptă împotriva terorismului de a le asigura securitatea individuală și colectivă dorită; împiedicarea statului de drept de a asigura integral și necondiționat drepturile și libertățile cetățenești locuitorilor; *terorismul internațional actual este adesea o manieră de a comunica*. În prezent, pentru terorismul internațional contează mai mult mesajul implicit transmis prin intermediul atentatelor

⁴ *Terrorisme: entre manipulation et guerres ouvertes...*, http://www.agoravox.fr/article.php3?id_article=12453, p.1.

sau demonstrarea slăbiciunii adversarului, decât numărul victimelor umane sau al pagubelor materiale produse. Atentatele din 11 septembrie 2001 din SUA, de exemplu, au transmis un mesaj clar întregii lumii și anume că orice stat, oricât de puternic ar fi economic și militar rămâne vulnerabil în fața actelor teroriste.

Criza economico-financiară actuală și implicațiile sale pentru securitatea națională

Actuala criză financiară și economică a dus la apariția și manifestarea unor disfuncționalități în economia națională și în cea mondială, precum și la criza sistemului financiar internațional. În acest sens, un rol semnificativ l-a jucat dezvoltarea tehnologiilor informației și comunicației, prin favorizarea accelerării procesului globalizării financiare. La rândul său, acest proces se caracterizează prin numeroși factori de fragilitate și vulnerabilitate. Este vorba în special de inovațiile financiare, de creditul speculativ, de modelul întreprinderii, de normele contabile, de comportamentul fondurilor speculative, de rolul agențiilor de notare și a băncilor centrale.

Criza economică mondială a devenit cea mai mare amenințare pe termen scurt pentru securitatea statelor lumii, creând instabilitate și condiții prielnice izbucnirii unor războaie comerciale distrugătoare. Criza financiară și recesiunea mondială sunt susceptibile să antreneze în cursul anilor următori un val de crize economice în țările cu piețe emergente⁵. Din această cauză, un val de protecționism distructiv este posibil. Actuala conjunctură economică poate provoca războaie comerciale distrugătoare și căderea de guverne, plonjând astfel unele țări în instabilitate politică.

Există diferite forme de manifestare a implicațiilor actualei crize economico-financiare asupra securității naționale. Astfel, se poate vorbi de două tipuri de *implicații directe și indirecte*. *Primul tip* se evidențiază prin consecințele economice ale crizei atât la nivel global, cât mai ales național. Astfel, datorită crizei, economia națională nu mai poate satisface integral toate nevoile materiale, financiare și umane funcționării optime a instituțiilor cu competențe în materie de securitate. Un prim pas îl constituie reducerea cheltuielilor aferente asigurării și garantării securității cetățenilor ca urmare a dificultăților pe care le are economia națională – scăderea producției, diminuarea schimburilor comerciale externe, creșterea șomajului,

⁵ Randall MIKKELSEN, La crise économique mondiale, menace pour la sécurité des USA ?<http://www.spyworld-actu.com/spip.php?article9946>

încetarea activității unor societăți private prin faliment și/sau închiderea lor, devalorizarea monedei naționale în raport cu principalele valute. Apoi, se trece la adoptarea unor măsuri de austeritate în ceea ce privește pregătirea personalului din unitățile cu competențe în materie de securitate, prin renunțarea la efectuarea unor antrenamente, exerciții și aplicații prevăzute inițial în planul de instruire. În al treilea rând, este posibilă disponibilizarea sau concedierea unei părți din personalul instituțiilor cu sarcini în domeniul securității naționale ca urmare a măsurilor de reducere a cheltuielilor bugetare. În fine, se poate renunța la modernizarea tehnicii și dispozitivelor din dotarea structurilor statului care au atribuții pe linia securității naționale. Implicațiile indirecte provin din efectele generate de criza economico-financiară în celelalte sectoare de activitate ale economiei naționale și nu numai care contribuie la susținerea, într-o formă sau alta, a demersului de asigurare și garantare a securității naționale.

Impactul criminalității transfrontaliere asupra securității naționale

Potrivit Convenției de la Palermo „expresia **grup criminal organizat** desemnează un grup structurat de trei persoane sau mai mult ce există de un anumit timp și acționează concertat în scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni grave sau infracțiuni stabilite conform prezentei Convenții, pentru a atrage, direct sau indirect, un avantaj financiar sau un alt avantaj material⁶.

Activitatea grupurilor de crimă organizată transfrontalieră cunoaște o evoluție constantă, iar efectele generate sunt profund neplăcute pentru cei afectați și nefavorabile pentru securitatea națională. În același timp, criminalitatea transfrontalieră profită de globalizare și de cvasidispariția obstacolelor politice și financiare. Diminuarea sau chiar dispariția frontierelor interne, de exemplu, în cadrul UE, sistemul de organizare a societății, fondat pe valorile democrației, ale libertății omului facilitează activitatea grupurilor de crimă organizată. Acestea, totodată, posedă resurse considerabile pe care ajung să le introducă în structura socială și economică. De fapt, o mare parte din banii proveniți din activitățile ilicite, după „spălare” sunt investiți în activități licite, cu sprijinul unor grupuri de interese din domeniul bancar și nu numai. La fel, ele folosesc cu succes în activitatea lor cuceririle tehnologiei de vârf și drepturile oferite de un regim democratic.

⁶ La Convention de Palermo ou la convention des Nations Unies contre la criminalité transnationale organisée, <http://www.paradisfj.info/spip.php?article789&lang=fr>

Criminalitatea transfrontalieră reprezintă, prin efectele sale nocive pe plan economic, social, juridic și nu numai, o chestiune de securitate națională dar și internațională (prin ramificațiile sale transnaționale).

Printre „țintele” urmărite de către criminalitatea organizată, atât la nivel național, cât și regional și global se află: *stupefiantele; traficul de arme*. Potrivit ONU, doar 3% (adică, 18 milioane) din 550 milioane de arme ușoare în circulație în lume sunt utilizate de forțele guvernamentale, militare sau de poliție. Aproape 20% din comerțul cu aceste arme ar fi în mâinile rețelelor (vezi mafia rusă, în special), un trafic care ar genera mai mult de un miliard de dolari pe an⁷; *traficul de ființe umane*. Conform Organizației Internaționale a Muncii, numărul persoanelor traficate anual se ridică la circa 2,5 milioane, majoritatea fiind femei și copii. Circa 500.000 dintre ei sunt din Europa. Deși profitul traficantilor de carne vie este de miliarde, UE aloacă circa zece milioane de euro anual pentru lupta cu flagelul⁸; *pirateria proprietății intelectuale*. Aceasta costă mult economia statelor. Treizeci la sută din soft-uri în Germania și Marea Britanie sunt produse în mod ilicit, 40% în Franța și Japonia, 60% în Grecia și Coreea de Sud și doar 8% dintre ele și 3% din jocurile video în Rusia sunt autentice⁹; *spălarea de bani*. FMI evaluează cifra de afaceri anuală a organizațiilor criminale la aproape 1500 de miliarde de dolari, luând în considerație atât volumul câștigurilor anuale datorate traficului de diverse naturi, cât și veniturilor de patrimoniu, adesea integrate în economia legală. Între 600 și 1000 de miliarde de dolari sunt spălate în fiecare an (adică 2-3% din produsul mondial brut), din care cea mai mare parte din profituri sunt generate de vânzarea de stupefiante¹⁰; Datorită gradului sporit de pericolozitate, criminalitatea transfrontalieră preocupă toate statele care au adoptat măsuri de combatere a acestui flagel la nivel național și se implică activ în lupta internațională dusă pentru limitarea /stoparea extinderii sale.

Efecte ale conflictelor înghețate asupra securității naționale

Termenul de conflicte înghețate este folosit pentru a evoca acele regiuni ale lumii care au adăpostit lupte pentru suveranitate teritorială, stopate dintr-un motiv sau altul, dar niciodată soluționate¹¹. În opinia noastră, conflictele înghețate sunt

⁷ Ibidem, p. 8

⁸ *Criminalitate transfrontalieră – crima organizată în Europa*, <http://multimea-vida.blogspot.com/2009/03/criminalitate-transfrontaliera-crima.html>, p.6.

⁹ Christine BOUTINE, op.cit.p. 11.

¹⁰ Ibidem, p.12

¹¹ *Conflicts gelés. Transnistrie, Ossétie du Sud, Nagorno-Karabakh, Abkhazie... Crainte aux portes de l'UE*, http://www.ifri.org/files/TDM_Reforme.pdf, p.1.

rezultatul mișcărilor separatiste violente, adică care pentru a-și atinge obiectivul propus de a dobândi statutul de stat autonom, suveran și independent fac apel la lupta armată.

Realitatea este că aceste conflicte înghețate nu au fost soluționate și se pare că nici nu există planuri concrete de rezolvare a lor definitivă. Astăzi, în aceste regiuni, există pseudo-state care, în ciuda izolării lor politice pe plan internațional, au un control efectiv asupra teritoriului și instituții în totalitate valabile. De exemplu, în Republica Moldova, există regiunea separatistă autoproclamată Republica Moldovenească Transnistreană, care dispune de toate instituțiile și prerogativele unei entități statale, dar care, în realitate, nu este recunoscută internațional. Cu toate acestea ea există și funcționează din 1992 și ca ea mai sunt și alte asemenea state (de exemplu, Abhazia, Osetia de Sud, Nagorno-Karabah, Cecenia).

Conflictele înghețate generează o serie de efecte negative atât pe plan intern, cât și extern care, într-o formă directă sau indirectă, se răsfrâng în domeniul securității naționale a statului pe teritoriul căruia ele există.

Printre consecințele interne ale fenomenului analizat se numără și următoarele: **producerea de disfuncționalități majore** în toate instituțiile statului care, deși formal, au competență asupra întregului teritoriu național, de fapt, nu controlează de loc enclave separatistă. Aceasta își desfășoară viața și activitatea relativ independent de statul de apartenență: **crearea unui precedent periculos** în ceea ce privește destrămarea unor state suverane, independente și recunoscute ca subiect de drept internațional de către comunitatea internațională. De exemplu, declararea independenței provinciei Kosovo, în februarie 2008, și recunoașterea acesteia de o serie de state a constituit și va constitui, în viitor, o pildă demnă de a fi urmată și a de alte grupuri etnice aflate pe teritoriul altor state. Se va ajunge la ceea ce Pascal Boniface, directorul IRIS, numea „balcanizarea” lumii¹²; **consecințe economice**, cum ar fi: *scăderea investițiilor* provenind atât din surse interne, cât mai ales externe; *diminuarea numărului de implantări de întreprinderi și creșterea delocalizărilor*; *micșorarea volumului impozitelor datorate numeroaselor fluxuri migratoare* ce apar și se manifestă într-o zonă caracterizată prin insecuritate; *afectarea negativă a nivelului de trai a populației țării*, dar mai ales celui segment de locuitori din teritoriul cuprins de febra separării; **consecințe sociale**. Printre acestea se numără: *sold migratoriu negativ*; *apariția și manifestarea sentimentului*

¹² Pascal BONIFACE, 2000, dossier: La prolifération étatique, *Revue internationale et stratégique*, n° 37, printemps.

de teamă și insecuritate în rândul locuitorilor din zona mișcării separatiste, dar și al întregii populații a țării; *sentimente de mânie, de nemulțumire* a locuitorilor afectați de mișcarea separatistă față de aceasta din urmă și *de insatisfacție* față de guvernanți care nu a știut să soluționeze situația conflictuală generată de cererile separatiștilor; **consecințe politice**. Printre acestea se află: *slăbirea puterii guvernului* care uneori numai știe cum să acționeze în situațiile tensionate și conflictuale create de existența conflictului înghețat; *aparitia și manifestarea a numeroase tensiuni și conflicte interne* sociale, etnice, religioase sau de altă natură; *confruntarea între diferite partide politice* care se repercutează asupra cetățenilor; *regresia democrației în teritoriul afectat* de conflictul înghețat. Toate aceste efecte vor avea un impact negativ asupra componentei politice a securității naționale.

Pe **plan extern**, rețin atenția, prin gravitatea lor extremă, următoarele consecințe: **creșterea semnificativă a numărului statelor comunității internaționale**. Această sporire a numărului statelor comunității internaționale, prin recunoașterea statelor separatiste autoprocimate (de tipul Abhaziei, de pildă) tinde să devină o realitate. În prezent, sunt circa 200 de state membre ale ONU și este deja dificil de găsit un limbaj comun și consensul într-o serie de aspecte ale vieții politice, economice, culturale, sociale etc. Internaționale; **aparitia pe harta lumii a unor entități statale autoprocimate, dar care au, de fapt, statut de „conflicte înghețate”**. Astăzi, acestea reprezintă o realitate de netăgăduit. Ele au primit acest nume deoarece acordurile de încetare a focului încheiate între părțile implicate nu au reglementat și *statutul politic al provinciilor care-și reclamă, încă, astăzi, independența*; **generarea unui climat de insecuritate** atât pe plan intern, cât și extern. În teritoriul cuprins de mișcările separatiste securitatea umană este cea dintâi afectată, mai ales dacă se apelează la mijloace violente pentru atingerea scopului propus; **crearea unui precedent**. Secesiunea produsă, ca urmare a succesului unei mișcări separatiste, reprezintă un îndemn pentru alte grupuri etnice sau religioase să-și intensifice acțiunile nonviolente și/sau violente în vederea obținerii independenței și constituirii unei noi entități statale. Kosovo reprezintă un asemenea exemplu.

Sfârșitul Războiului Rece a lăsat să se spere într-o diminuare a numărului de conflicte armate. **Agenda pentru pace și Agenda pentru dezvoltare** a Secretarului general al ONU (Boutros-Ghali, 1992 și 1994) deschidea, cu generozitate, o astfel de perspectivă. În realitate, acestea au rămas numai la stadiul de posibilități, fără urmări efective în plan practic.

Migrația internațională – factor perturbator pentru securitatea națională

În esență, migrația este un fenomen consubstanțial destinului uman. Ea a modificat constant compoziția populației umane pe planetă și trebuie înțeleasă și analizată pe termen lung. De fapt, astăzi, migrația trebuie văzută ca rezultat al interacțiunii între deciziile individuale și constrângerile sociale.

Pentru state, imigrația poate permite să se facă față la un deficit de nașteri sau să asigure o cantitate sau calitate de mână de lucru suficientă. Astăzi, fluxurile migratoare sunt orientate atât dinspre țări în dezvoltare spre țări dezvoltate, cât și între țări în dezvoltare.

Migrațiile internaționale, regulate sau nu, nu încetează de a crește, mai ales datorită diferențelor de prosperitate și de stabilitate între Nord și Sud. Ca răspuns la numeroasele controale ale migrației, din ce în ce mai sofisticate, piața călăuzelor și a falsificatorilor de documente de dezvoltă continuu. Această situație alimentează discursurile securitare ale statelor vizate de emigranți. După 11 septembrie 2001, aproape toate statele au considerat că securitatea colectivă primează față de libertățile individuale. De aici, măsurile de stopare a migrației clandestine și de control riguros al tuturor intrărilor legale într-o țară. Cu toate acestea, în mai puțin de douăzeci de ani, numărul migranților s-a dublat în lume. Actualmente, 175 de milioane de persoane locuiesc într-o altă țară decât cea natală, din care cei mai mulți sunt în Europa (56 de milioane), în Asia (50 de milioane) și în America de Nord (41 de milioane)¹³.

Pe de altă parte, plecarea emigranților afectează puternic statele de proveniență a celor interesați. Pierzând lucrători calificați și experimentați, aceste țări își văd efectiv reduse șansele de a-și constitui structuri economice solide.

În același timp, mișcările de populație generează conflicte și violență ceea ce afectează negativ securitatea individuală a celor implicați dar și securitatea națională a țării de destinație. Tot mai multe studii vin să sublinieze existența unei legături strânse între migrația internațională, îndeosebi cea clandestină și criminalitatea organizată și violența din țările de destinație. Astfel „crima organizată, filierele de imigrație clandestină... aparțin mării criminalități și, de fapt, au mascat criminalitatea ordinară¹⁴.

¹³ Russell TAYLOR, *Un problème national, un problème international. Le " système " de la migration ne marche pas*, <http://www.un.org/french/pubs/chronique/2003/numero1/0103p55.html>, p.1.

¹⁴ Monica den BOER, *Crime et immigration dans l'Union européenne*, <http://www.conflicts.org/index551.html>. Consulté le 04 novembre 2009, p.3.

Apoi, s-a răspândit larg percepția socială că imigranții, mai ales cei ilegali comit o mulțime de delictе - de la sejur prelungit dincolo de limita legală de ședere într-o țară sau alta la beneficii sociale ilegale. De asemenea, imigranții acceptă să muncească la negru ceea ce, într-o anumită măsură, aduce atingere componentei economice a securității naționale. În același timp, prezența multor imigranți legali sau/și clandestini afectează securitatea națională pe componenta socială prin apariția și manifestarea în rândurile populației autohtone a unor sentimente și atitudini xenofobe¹⁵. O intensificare a frecvenței unor asemenea manifestări pot, în anumite condiții degenera în puternice tensiuni și crize sociale și chiar în conflicte deschise între cetățenii țării și imigranți. O formă acută a acestor contradicții sociale între categoriile de persoane menționate o constituie revolta urbană¹⁶. Izbucnirea unor astfel de conflicte sociale aduc o gravă atingere securității naționale pe toate componentele sale. Tot în plan social, imigranții pot însemna un efort suplimentar din partea statului de primire prin asigurarea măsurilor de protecție socială a acestora. Având în vedere efectele sociale, economice, politice, psihosociale și nu numai, atât cele de natură benefică, cât și cele negative, putem spune că imigrația constituie un factor perturbator al securității naționale.

Concluzii

Securitatea națională este și va rămâne o preocupare pentru toate statele lumii întrucât constituie un factor semnificativ al stabilității sociale, economice, politice, militare și de mediu într-o țară. Fiind un construct, conștient, voluntar și responsabil, securitatea națională este rezultanta eforturilor tuturor instituțiilor statului cu competențe în domeniu, al organizațiilor societății civile naționale cu vocație securitară, al sectorului privat și al tuturor cetățenilor țării.

Există o paletă largă de determinări interne și externe ce au un impact concertat asupra securității naționale. Efectele unora dintre aceste determinări sunt pozitive (de exemplu, ale integrării regionale), în timp ce ale altora sunt puternic negative (criminalitatea transfrontalieră, migrația ilegală, conflictele înghețate, terorismul internațional). Statele lumii prin măsuri diverse de natură socială, economică, politică, militară pot potența efectele pozitive și minimiza pe cele negative ale determinărilor externe ale securității naționale.

¹⁵ Monica den BOER, op.cit. p.4.

¹⁶ Vezi: BAUER Alain, RAUFER Xavier, *Violences et insécurité urbaines*, Paris, PUF, Que sais-je ?, 1998.

În ceea ce o privește România, în prezent, este membră atât a NATO, cât și a Uniunii Europene, statut ce are un rol semnificativ în întărirea securității naționale.

BIBLIOGRAFIE

- BOER Den Monica, *Crime et immigration dans l'Union européenne*, <http://www.conflits.org/index551.html>. Consulté le 04 novembre 2009
- BAUER Alain, RAUFER Xavier, *Violences et insécurité urbaines*, Paris, PUF, Que sais-je ?, 1998.
- BONIFACE Pascal, 2000, dossier: *La prolifération étatique*, Revue internationale et stratégique, n° 37, printemps,
- La Convention de Palerme ou la convention des Nations Unies contre la criminalité transnațională organizată, <http://www.paradisfj.info/spip.php?article789&lang=fr>,
- Conflits gelés. Transnistrie, Ossétie du Sud, Nagorno-Karabakh, Abkhazie... Crainte aux portes de l'UE, http://www.ifri.org/files/TDM_Reforme.pdf,
- Criminalitate transfrontalieră- crima organizată în Europa, <http://multimea-vida.blogspot.com/2009/03/criminalitate-transfrontaliera-crima.html>
- DUȚU Petre, Globalizare versus separatism politic, Editura UNAp, București, 2010,
- DUȚU Petre, Fenomene diverse cu impact asupra stabilității și securității locale, regionale și internaționale, Editura UNAp, București, 2012,
- JAMET Jean-François, Union pour la Méditerranée, quels scénarios d'avenir? http://www.robert-schuman.org/question_europe.php?num=qe-105
- MACLEOD Alex, MASSON Isabelle, MORIN David, Identité nationale, sécurité et la théorie des relations internationales, <http://id.erudit.org/iderudit/008445ar>,
- MIKKELSEN Randall, La crise économique mondiale, menace pour la sécurité des USA ? <http://www.spyworld-actu.com/spip.php?article9946>, Terrorisme: entre manipulation et guerres ouvertes... http://www.agoravox.fr/article.php3?id_article=12453
- TAYLOR Russell, Un problème national, un problème international. Le " système " de la migration ne marche pas, <http://www.un.org/french/pubs/chronique/2003/numero1/0103p55.html>

RĂZBOAIELE EREI INFORMAȚIONALE

THE WARS OF INFORMATIONAL ERA

*Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU**

Acest articol prezintă pe scurt războaiele erei informaționale. Confruntările teroriste și neconvenționale (în special cele asimetrice) nu au linii de demarcație și tind să se amplifice. Apărarea armată e componenta de bază a securității statelor, dar nu e cea mai importantă parte a componentelor sale.

Cuvinte cheie: războaiele erei informaționale; confruntările teroriste; confruntări neconvenționale; confruntări asimetrice; apărarea armată.

This paper presents briefly the wars of informational era. Terrorist and unconventional (especially asymmetric) confrontations have not demarcation lines and tend to amplify. Armed defence is the basic component of state's security, but is not the most important part of its components.

Keywords: wars of informational era; terrorist; unconventional; confrontations; armed defence.

Impactul tehnologiei informației și comunicațiilor (IT&C) asupra războaielor erei informaționale poate fi ilustrat de evoluția operațiilor militare ale statelor dezvoltate, operații în care informarea se face în timp real, ceea ce influențează opinia publică națională și internațională și afectează deciziile politicienilor.

IT&C¹ determină interferența dintre cele trei componente ale artei militare: strategie, artă operativă și tactică, astfel încât orice eveniment este cunoscut, în timp real, la toate cele trei niveluri (tactic, operativ și strategic).

* Profesor univ. dr. ing., Academia Comercială, Satu Mare și Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; membru asociat al AOSR; vicepreședintele Asociației Absolvenților UNAp „Carol I”; e-mail: esiteanu@yahoo.com; tel.:0720566911.

¹ Tehnologia Informației și Comunicațiilor

În războaiele erei informaționale toți comandanții, indiferent de nivel, primesc date și informații precise și relevante, ceea ce îi ajută să cunoască situația trupelor proprii și inamicului în timp real.

Datele și informațiile sunt culese, prelucrate/analizate, sintetizate și apoi transmise/difuzate prin intermediul sistemelor informaționale integrate (SII).

Printre aceste sisteme se remarcă cele de comandă, control, comunicații, calculatoare, informații, supraveghere și recunoaștere (C4ISR), care permit statelor majore și comandanților să vadă, să perceapă, să analizeze/interpreteze și să ia hotărâri/decizii în cel mai scurt timp, uneori în timp aproape real, pentru a conduce acțiuni de luptă (operative și sau strategice) în orice mediu (terestru, aerian, naval, cosmic).

În era informațională se utilizează din plin informatica, comunicațiile și mijloacele de luptă computerizate, astfel încât informația a devenit un mijloc al domeniului informațional de acțiune.

Dimensiunea informațională a războaielor erei informaționale este reală (nu e una fabricată) și de mare actualitate; informația a devenit o armă, un factor de risc, un instrument operațional, dar și tehnologic.²

Revoluția informațională modernă a început după anul 1850 și a cunoscut mai multe etape. Prima etapă a durat până la mijlocul secolului XX, fiind cunoscută sub denumirea de Prima Revoluție Informațională (aparitia telegrafului, telefonului și radioului).

A doua Revoluție Informațională a durat până în anul 1985 și se caracterizează prin apariția televiziunii, calculatoarelor electronice, dar și a sateliților și comunicațiilor prin satelit. A urmat cea de a Treia Revoluție (Revoluția Cunoașterii), care a adus cu ea tehnologia informației și comunicațiilor, a cărei dezvoltare spectaculoasă poate fi pusă în evidență prin câteva exemple semnificative³: 4 miliarde de telefoane celulare; 1,3 miliarde telefoane fixe; cca 2 miliarde de oameni au acces la Internet, iar 60% dintre ei au conexiuni pe bandă largă etc.

Implicațiile tehnologiei erei informaționale asupra războaielor erei informaționale, dar și asupra securității naționale sunt multiple; printre acestea evidențiem impactul lor asupra doctrinelor de apărare a statelor. Acestea au suferit modificări corespunzătoare apariției noilor capacități militare furnizate de tehnologiile

² Gruia Timofte, *Tendențele de evoluție ale științei militare în era informațională*, Revista de Științe Militare, nr. 3 (20), Anul X, 2010, p. 162.

³ Ibidem, p. 154.

erei informaționale (TEI). Totodată au crescut vulnerabilitățile infrastructurilor de apărare și securitate, au crescut amenințările la adresa informației și mijloacelor de informații.

Efectele TEI asupra Războaielor Erei Informaționale (REI) sunt multiple și complexe și nu ne vom opri decât la câteva: numărul și importanța riscurilor și amenințărilor cresc; crește probabilitatea declanșării unor războaie asimetrice; se modifică substanțial atât strategia cât și tactica și arta operativă; revoluția în afacerile militare (în domeniul militar) se dezvoltă prin combinarea IT&C cu tehnologii din alte domenii, dar care au aplicații în prima. IT&C oferă oportunități pentru Războaiele Erei Informaționale prin asigurarea de noi condiții privind organizarea, dotarea, înzestrarea și modul de ducere a acestui război (acestor războaie) și anume: o diversitate de senzori, radare și alte aparate pentru colectarea informațiilor, prelucrarea și diseminarea informațiilor.

Astăzi, fluxul de informații e prea mare pentru a mai putea fi gestionat de comandanți. Deoarece volumul de informații este prea mare este necesară utilizarea IT&C pentru a putea culege, prelucra și disemina informațiile în organizațiile militare. Pentru transmiterea fluxului de date și informații din domeniul militar se impune existența unei infrastructuri de securitate care să contracareze/interzică orice încercare de alterare sau sustragere a conținutului informațiilor de la orice eșalon.

Noile riscuri și amenințări ale actualului mediu internațional de securitate sunt numeroase și multe dintre ele reprezintă efectele negative ale globalizării: atacurile teroriste de genul și amploarea celor din 11.09.2001, sărăcia extremă, bolile, încălzirea globală, reducerea grosimii stratului de ozon, competiția acerbă pentru controlul resurselor planetare, criza economico-financiară fără precedent, proliferarea ADM⁴ (MDW), fenomenul criminalității organizate, insecuritatea cibernetică și energetică, schimbările climatice etc.

În Raportul privind punerea în aplicare a Strategiei Europene de Securitate, apărută în urmă cu doi ani, sunt analizate principalele amenințări la adresa UE: terorismul, fenomenul criminalității organizate, criminalitatea informatică, riscurile la adresa controlului frontierelor statelor UE, riscurile apărute la adresa protecției civile, infraționalitatea transfrontalieră, corupția și violența.⁵

⁴ Arme de Distrugere în Masă

⁵ Anghel Andreescu, *Amenințări și riscuri la adresa UE în contextul amenințărilor globale*, Revista de Științe Militare, Nr. 3 (20), Anul X, 2010, p. 42.

Fenomenul terorismului este considerat acum ca o privatizare a războiului. Ideea nu e nouă și aparține lui Robert Cooper,⁶ care mai adăuga: „este non-statul care atacă statul”. Pentru UE și NATO, terorismul islamic este o amenințare. Organizația Al-Qaeda are o ideologie fundamentalist-integrată și suficiente resurse financiare și de altă natură și reprezintă cea mai mare amenințare nu numai la adresa UE și NATO, ci la adresa întregii lumi civilizate.⁷ Există și în unele state ale UE (Spania, Franța, Irlanda de Nord) acțiuni teroriste separatiste. De asemenea, Turcia se confruntă cu acțiunile teroriste ale PKK, care au desfășurat acțiuni de acest gen și în Europa Occidentală. Al-Qaeda recrutează adepți nu numai din Africa de Nord, Orientul Mijlociu, ci și din alte state, inclusiv din cele membre ale UE (Marea Britanie, Elveția, Austria, Franța, Olanda, Norvegia, Spania, Italia, Danemarca și altele) în care există imigranți islamici, chiar și din a doua sau a treia generație.⁸ Acest proces de recrutare a teroriștilor s-a extins în lumea întreagă cu ajutorul internetului.

Terorismul a evoluat rapid și astăzi are posibilitatea de a trece la utilizarea unor mijloace neconvenționale chimice, biologice, radiologice sau chiar nucleare.

În scopul prevenirii sau combaterii fenomenului terorist (terorismului) se face intervenția contrateroristă sau cea antiteroristă. Prima dintre acestea (intervenții) reprezintă un ansamblu de măsuri și acțiuni ofensive pentru capturarea ori anihilarea teroriștilor, eliberarea ostajilor și restabilirea ordinii publice (legale).

Intervenția antiteroristă este un ansamblu de măsuri și acțiuni defensive executate înainte de producerea atacurilor teroriste. Intervenția contrateroristă se poate face nu numai din interiorul unui stat, ci și din afara acestuia în cadrul unor forțe militare internaționale în diverse teatre de operații.

O asemenea intervenție a fost cea din Afganistan, ca răspuns la atacurile teroriste din 11.09.2001 asupra SUA. Războiul antiterorist din Afganistan a fost declanșat la data de 07.10.2001 deși ONU nu autorizase încă invazia din această țară. În prima fază a războiului, SUA au lansat Enduring Freedom în vederea ocupării teritoriului afgan și desființării acestei baze de operațiuni teroriste. În cea de a doua fază Consiliul de Securitate al ONU, în ultima săptămână a lunii decembrie 2001, a înființat forța internațională pentru Asistență și Securitate (ISAF) pentru a securiza capitala afgană, Kabul. Apoi NATO a preluat conducerea/comanda Operațiunii ISAF, în anul 2003. până la mijlocul anului 2009 ISAF a primit trupe din

⁶ Robert Cooper, *Destrămarea națiunilor. Ordine și haos în secolul XXI*, Editura Univers, 2007, p. 13.

⁷ Anghel Andreescu, *op. cit.*, p. 43.

⁸ Ibidem.

19 țări, iar efectivele forței de intervenție contrateroristă au ajuns la aproximativ 64500 militari.

Terorismul de sistem își are sorginea în „incompatibilitățile și disfuncționalitățile existente între sisteme și nu se va ameliora decât în măsura în care se vor ameliora relațiile între aceste sisteme. (...). Un asemenea terorism a existat și există și în România. El s-a manifestat și se manifestă, sub diferite forme, îndeosebi în zonele Covasna și Harghita, împotriva populației de etnie română.

În anumite etape a cunoscut forme violente. Este posibil ca terorismul de sistem, îndeosebi în Europa, să se diminueze simțitor odată cu integrarea deplină a continentului, deși s-ar putea ca, dimpotrivă, să asistăm la o recrudescență a acestui fenomen.”⁹

Astăzi, UE are o Forță de Reacție Rapidă, care are una dintre misiuni, am putea spune o misiune principală de participare la combaterea acțiunilor teroriste.¹⁰

Celebrul autor Alvin Toffler, în cartea sa „Război și antirăzboi”, prezintă corelația dintre economie și război și apreciază, pe bună dreptate, că în viitor omenirea va fi amenințată „esențialmente de război economic, nu de cel militar”.¹¹ Umanitatea secolului XXI se îndreaptă implacabil „spre un nou eveniment întunecat de ură tribală, pustiire planetară și războaie multiplicare prin alte războaie”.¹² Același autor afirmă că „războiul geoeconomic nu este un substitut al conflictului militar (...), ci un simplu preludiv, dacă nu chiar o provocare la războiul propriu-zis, cum s-a întâmplat cu rivalitatea economică americano-japoneză anterioară atacului japonez de la Pearl Harbor din 1941. Cel puțin în acest caz, concurența a apăsător pe trăgaci”.¹³

Concluzia scriitorului de succes Alvin Toffler este previzibilă: „cursa concurenței globale va fi câștigată de țările care-și încheie transformarea spre Al Treilea Val cu minimum de dislocări și neliniști interne”¹⁴, dar în finalul cărții sale ne surprinde cu altă concluzie: cele mai puternice conflicte și războaie vor avea loc între țările celui de Al Treilea Val și țările care aparțin civilizațiilor primelor două

⁹ Eugen Ungureanu, *Coerență și consistență în combaterea terorismului*, în Revista Univers Strategic, Nr. 2, iunie 2010, p. 211.

¹⁰ Eugen Ungureanu, *Strategii de prevenire și combaterea terorismului*, în Revista Univers Strategic, Nr. 3, septembrie 2010, p. 212.

¹¹ Alvin și Heidi Toffler, *Război și antirăzboi. Supraviețuirea în zorii secolului XXI*, Editura Antet, 1995, p. 28.

¹² Ibidem, p. 15.

¹³ Ibidem, p. 29.

¹⁴ Ibidem, p. 39.

valuri. Acestea ar trebui să dea de gândit factorilor de decizie politico-militară de pe Planeta Albastră.

Conflictele erei informaționale și în special războaiele (REI) se pot clasifica în trei categorii principale: simetrice (proporționale); disimetrice sau non-simetrice (disproporționale); asimetrice, care sunt caracterizate de o disproporționalitate dinamică, „adică o ieșire din incompatibilitate, prin folosirea la maximum a vulnerabilităților celuilalt și chiar prin crearea acestor vulnerabilități la adversar (este o întoarcere la arta stratagemelor, dar pe un alt palier și la o altă scară a confruntării)”.¹⁵

În această eră, ca urmare a noilor tehnologii, armele și sistemele de arme sunt foarte performante, iar vulnerabilitățile societății informaționale sunt mari, ceea ce a deplasat războaiele din spațiul simetriei înspre disimetrie și asimetrie (inclusiv terorism).

În consecință, nici o țară din lume, nici măcar SUA ori Rusia, nu-și mai permite și nici nu-și poate asigura singură securitatea, ci cu ajutorul sau prin intermediul organizațiilor internaționale, alianțelor sau coalițiilor. Cu ajutorul acestora, statele pot gestiona mediul de securitate, pot elabora politici și strategii viabile și executa misiunile necesare combaterii terorismului și ducerii operațiilor sau războaielor asimetrice.

Pentru a răspunde cât mai eficace și eficient noilor amenințări, conflictelor asimetrice, terorismului etc. organizațiile internaționale și în primul rând NATO sunt nevoite să adopte și să pună în aplicare un permanent proces de transformare, să-și modifice strategiile și tacticile, precum și misiunile armatelor și forțelor de securitate. Astfel NATO și UE, confruntate cu unele conflicte asimetrice, adoptă noi tactici și strategii, diferite de cele folosite în secolul XX. Așa, de pildă, „obiectivul militar nu mai poate fi atacarea sistematică și eficientă a liniilor inamicului, ci, în cele mai multe situații erodarea susținerii populare a războiului în țara adversarului.”¹⁶

La Conferința de Securitate de la München, care a avut loc în anul 2011, Secretarul General al NATO a lansat conceptul „smart security”, ceea ce în limba română înseamnă „securitate inteligentă”, dar mai înainte, la summit-ul de la Lisabona, fusese lansat conceptul „smart defense”, adică de „apărare inteligentă”.¹⁷

¹⁵ Viorel Buța, *Simetrie și asimetrie în acțiunile militare*, în Revista de Științe Militare, nr. 3(20), Anul X, 2010, p. 52.

¹⁶ Ibidem, p. 53.

¹⁷ Visarion Neagoe, „Smart defence” și securitatea națională a României, Revista de Științe Militare, nr. 4 (25), Anul XI, 2011, p. 70.

De fapt, la Lisabona s-a pus problema cheltuielilor NATO de apărare care erau prea mari și s-a propus să se cheltuiască mai bine, adică mai inteligent, datorită crizei economico-financiare. Criza a lovit și statele membre NATO, inclusiv SUA, care nu mai puteau susține financiar planurile de înzestrare și nici operațiile și activitățile Alianței. SUA asigură circa 75% din bugetul Alianței, dar în noile condiții de austeritate, atât ele cât și celelalte state membre întâmpină mari dificultăți privind deficitele bugetare care au impact negativ asupra bugetelor de apărare. Ca urmare, a fost necesară o nouă abordare a realizării obiectivelor apărării colective și anume = „SMART DEFENCE”¹⁸

Aceasta („apărarea inteligentă”) va asigura o securitate și apărare mai bune, cu fonduri financiare mai mici. În acest scop, însă, va fi nevoie ca statele membre să lucreze împreună cu mai multă flexibilitate. Deoarece nici un aliat european nu mai are posibilitatea să pună în aplicare singur toate acțiunile necesare pentru a contracara toate pericolele și amenințările, chiar și statele puternice sunt nevoite să-și dea mâna pentru a coopera mai bine, mai inteligent în realizarea obiectivelor de apărare comune. În acest sens putem da exemplul Franței și Regatului Unit care derulează deja proiecte comune de realizare a unor capacități militare comune.¹⁹

În cadrul conceptului NATO de „apărare inteligentă” se realizează în comun proiecte de înzestrare, instrucție, educație logistică etc.

Totuși, războiul asimetric nu este nou, ci este foarte greu pentru că mereu cei slabi s-au confruntat cu cei puternici. Acest tip de război a încălcat întotdeauna și continuă să încalce nu numai legile războiului, ci și ale păcii. Astăzi, războiul asimetric încalcă legile și principiile ONU. Explicația ar fi aceea că în secolul XXI nu mai există o delimitare precisă între guvernul unei țări și cetățenii acesteia, nici între armată și civili sau între domeniul public și cel privat, ceea ce determină presiuni mari exercitate asupra guvernului în ceea ce privește maniera de ducere a războiului. Se știe că societatea civilă nu acceptă războiul ca pe o soluție și se opune acestuia, cu excepția unui război de apărare a țării împotriva unei invazii militare. Guvernele vor ține seama de opinia publică deoarece în caz contrar vor fi sancționate în votul popular.

¹⁸ Ibidem, p. 71.

¹⁹ Ibidem.

Răspunsul SUA la atacurile teroriste din 11.09.2001 prin bombardarea Afganistanului și acțiunile pentru nimicirea bazelor teroriste reprezintă o etapă superioară în desfășurarea războiului asimetric.

Esența războiului asimetric este confruntarea dintre forțele înzestrate cu sisteme de armamente produse de o tehnologie de vârf și luptători care nedispunând de asemenea arme sofisticate folosesc orice mijloace pe care le transformă în arme: pietre, bâte, sticle incendiare, arme de foc, avioane civile și fanatismul și spiritul de sacrificiu suprem împotriva tehnologiei erei informaționale. Ba uneori utilizează și tehnologia informației în măsura în care le este disponibilă.

Războiul terorist, cel de gherilă sau insurgență reprezintă forme de război asimetric, însă mai există și alte forme ale acțiunilor asimetrice pe care însă nu ne-am propus să le abordăm aici.

Conflictele armate din Afganistan, Irak, Cecenia și Orientul Apropiat, la care am asistat și noi, sunt războaie asimetrice întrucât sunt războaie disproporționate.

Atât sistemele informaționale, cât și cele informatice sunt vulnerabile deoarece reprezintă o cale de amenințare, de risc și chiar de agresiune datorită scurgerilor de informații sau deformării acestora, indiferent de caracterul lor (economic, militar, social, personal etc.), dar și marilor pierderi financiare sau de imagine (războiul sau agresiune imagologică). Așadar, SII (militare) sunt vulnerabile la penetrarea lor de către adversar (inamic), la deteriorări ale hardware-ului și software-ului, precum și la schimbarea/modificarea de date, informații și programe. „Tendința actuală privind amplificarea conectivității, în special la Internet și în rețele Intranet, mărește riscul de vulnerabilitate, fiind tot mai greu să se localizeze un punct de acces ilegal în rețea sau un utilizator cu un comportament agresiv”.²⁰

Principala resursă a Războaielor Erei Informaționale este cea informațională indiferent de domeniu (militar, politic, economic sau social).

Resursa informațională este necesară conducerii/comenzii la toate nivelurile, cunoașterii capacității militare (capabilităților) adversarului, elaborării doctrinelor de apărare, organizării și pregătirii militare a echipamentelor militare, populației economiei naționale și a teritoriului pentru apărare și securitate, activității de cercetare științifice în scopul apărării și securității etc.

În categoria operațiilor și Războaielor Erei Informaționale putem considera: războiul antiterorist (război împotriva terorismului); războiul asimetric; războiul bazat pe rețea; războiul paralel; războiul informațional; conflictele înghețate; operații

²⁰ Gruia Timofte, *op. cit.*, p. 159.

bazate pe efecte; operații decisive rapide; operații bazate pe rețea, operații în spectru complet etc.

În cadrul războiului bazat pe rețea se utilizează realizările IT&C, noile tactici, strategii, tehnici și proceduri, structuri de forțe și se interconectează în rețea în vederea câștigării și menținerii inițiativei și menținerii succesului la toate nivelurile războiului (tactic, operativ și strategic); prin interconectarea în rețea a tuturor forțelor (aeriane, terestre, navale și cosmice) se comunică extrem de rapid se îmbunătățește substanțial nu numai coerența, ci și eficacitatea și eficiența operațiilor și bătăliilor, ceea ce înseamnă subunități și unități de dimensiuni mici, care luptă independent și, cunoscând situația în timp real, pot să execute cu succes diverse misiuni de o gamă diferită față de cele care nu sunt conectate în rețea. În acest tip de REI forțele de la toate categoriile, armele și eșaloanele acționează curent prin autosincronizarea acțiunilor și misiunilor, perceperea exactă și oportună a intenției comandanților eșaloanelor superioare, creșterea vitezei de comunicare/accesare a cunoștințelor comune ale diverselor eșaloane (aparținând nu numai forțelor proprii, ci și coaliției în ansamblu) în scopul micșorării incertitudinii și riscurilor, precum și a dificultăților de a acționa în ideea/concepția (intenția) comandanților.

Războiul bazat pe rețea și operațiile bazate pe rețea au la baza lor principii, doctrină, un anumit tip de organizare, o instruire și o înzestrare corespunzătoare erei informaționale. De asemenea, au un leadership de nivel înalt, personal cu o cultură organizațională nouă, educat în spiritul principiilor acestui război și care utilizează facilități performante în condiții de interoperabilitate perfectă.

Principiile războiului bazat pe rețea nu sunt noi, dar sunt îmbunătățite, adaptate la cele mai noi descoperiri și realizări nu numai în domeniul IT&C, ci și în al celorlalte tehnologii de vârf. Astfel, operațiile se duc în scopul asigurării superiorității informaționale și inducerii în eroare a inamicului (adver), accesului continuu la informații prin partajarea cunoașterii situației.²¹ Printre aceste principii se remarcă și mărirea vitezei de elaborare a hotărârii comandantului și de transmitere a deciziilor, realizarea unei dispersări raționale a forțelor și executarea operațiilor discontinue pentru inducerea în eroare a adversarului, precum și mărirea ariei de cercetare cu ajutorul senzorilor astfel încât să se poată reduce diferențele dintre nivelurile războiului bazat pe rețea prin executarea simultană a operațiilor în toate mediile.

²¹ Gruia Timofte, *op. cit.*, p. 163.

Conceptul de război paralel a fost elaborat atunci când s-a considerat inamicul/adversarul ca fiind un „organism” sau un „sistem” conform teoriei generale a sistemelor.

Pe baza acestei teorii, organizarea (structura) adversarului (inamicului), considerat un sistem, a fost împărțită în câteva subsisteme: 1) subsistemul forțelor armate; 2) mulțimea cetățenilor care nu sunt combatanți; 3) subsistemul de transport (infrastructura de transport); 4) subsistemul produselor și serviciilor esențiale necesare desfășurării războiului și operațiilor în toate mediile; 5) subsistemul de comandă și control (figura nr. 1).

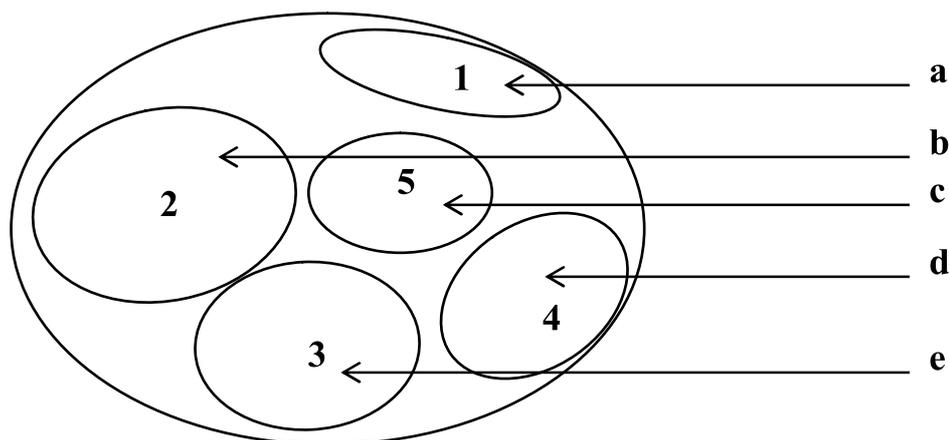

Figura nr. 1. *Prezentarea schematică a esenței conceptului de război paralel*

În această figură se prezintă schematic esența conceptului de război paralel: principalele lovituri (reprezentate sub forma săgeților a, b, c, d și e) se îndreaptă simultan asupra celor cinci subsisteme (1, 2, 3, 4 și 5).

Așadar obiectivul principal al acestui război constă în planificarea, organizarea, executarea și coordonarea simultană a acțiunilor asupra tuturor subsistemelor inamicului/adversarului.

Războiul informațional utilizează tehnologii de vârf, respectiv IT&C, în bătălia informatică având drept țintă fluxul de informații al inamicului/adversarului din rețelele de comunicații și de calculatoare electronice, dar și protejarea împotriva spionajului și pirateriei cibernetice a rețelelor proprii de comunicații.

IT&C aduce mari avantaje în organizarea, eficacitatea și eficiența operațiilor forțelor NATO, dar, totodată, și numeroase riscuri și vulnerabilități. Datorită noilor sisteme tehnice de comandă și control al forțelor armate, sistemele de senzori optoelectronici sunt utilizate în timp aproape real pentru creșterea eficacității (și eficienței) sistemelor de arme terestre, aeriene, navale și cosmice. Noile echipamente de comunicații și informatice, cu benzi radio lărgite, cu noi tipuri de modulație și de codare, au efecte benefice asupra creșterii vitezei fluxurilor informaționale și asupra protecției împotriva acțiunilor de război, electronic. Noile sisteme de calcul (calculatoare), cele de senzori, de arme inteligente și alte entități sofisticate au un rol esențial în multitudinea de activități ale războiului informațional.²² De asemenea, în acest tip de război se utilizează subsisteme și sisteme puternic integrate de tipul C41, prin unirea conceptuală, tehnologică și operațională a echipamentelor și rețelelor de comunicații digitale cu cele de calcul electronic și aplicații software, care sunt destinate tuturor eșaloanelor, forțelor, armelor și categoriilor de forțe, dar și sistemelor de armamente supersofisticate.

Conceptul de „război informațional conține ideea luării măsurilor de protecție pentru infrastructura informațională proprie, de distrugere a infrastructurii inamicului/adversarului, concomitent cu efectele directe și perverse asupra planificării și ducerii acțiunilor militare în orice mediu fizic”²³. Dacă nu se iau în considerație cu cea mai mare seriozitate și responsabilitate aceste aspecte ale războiului informațional. Statul respectiv este înfrânt, iar impactul asupra vieții sociale și militare va fi devastator.²⁴

Războiul informațional are ca armă sau muniție informația și de aceea urmărește drept țintă rețelele de comunicare și calculatoarele electronice. Armatele angajează hakeri (experți în hardware și software) pe post de crackeri și le dau misiunea de a sparge codurile și parolele astfel încât computerele și rețelele de comunicare ale inamicului nu mai sunt protejate și sunt furate informațiile respective; în plus sunt împrăștiați viruși în computerele adversarului, viruși foarte greu de depistat și eliminat.

În conflictele de generația a IV-a (armata noastră este pregătită pentru conflictele generației a III) armatele au (unele) și vor avea (altele) departamente de

²² Constantin Mincu, *Evoluții științifice și tehnologice în domeniul comunicațiilor și informaticii militare și influența acestora asupra planificării și ducerii acțiunilor militare*, în *Revista de Științe Militare*, nr. 2 (27), Anul XII, 2012, pp. 8-9.

²³ Ibidem, p. 10.

²⁴ Ibidem.

bruiaj – interceptare înzestrate (dotate) cu tehnologii de vârf, ținute în strict secret, care pot bloca instantaneu comunicațiile radio și TV. Astfel se va practica o dezinformare continuă și nestingherită.²⁵

Armata americană deține computere și comunicații într-o proporție mult mai mare decât orice altă armată de pe mapamond. De aceea aceasta reprezintă o adevărată armă foarte puternică și în același timp foarte vulnerabilă deoarece se poate întoarce împotriva ei oricând. Totodată, experiențele (lecțiile învățate) din Irak și Afganistan au arătat cu claritate că războiul informațional nu este nici eficace, nici eficient împotriva unor adversari/inamici care nu dispun de o asemenea tehnologie sau care nu o utilizează.

În scopul descurajării eventualilor inamici/adversari și promovării intereselor economice, politice, militare și culturale ale statului se poate utiliza cu succes războiul informațional prin aplicarea lecțiilor învățate din războaiele purtate de armata SUA în ultimele decenii.

O caracteristică nouă a Războaielor Erei Informaționale este aceea că dacă în urmă cu unu-două decenii organizațiile internaționale de securitate, inclusiv NATO, nu planificau încă de la început și ultima fază a războiului/conflictului pe care îl declanșau, acum se prevede și modul de acțiune în această fază finală. Așa, de pildă, pentru ISAF, NATO a decis trecerea acestei misiuni în fața transferului responsabilităților de securitate către forțele afgane, gradual, începând cu anul 2011 și terminând cu 2014, când forțele de securitate afgane își vor exercita autoritatea suverană la nivel național (pe întreg teritoriul Afganistanului).

În această fază, pe lângă transferul (predarea) autorității administrative și de securitate către guvernul Afganistanului se începe și se desfășoară procesul complex al retragerii forțelor NATO. Modalitatea retragerii este complicată, costisitoare și dificilă având în vedere faptul că sistemul logistic integrat al NATO este dispersat în Asia Centrală pe teritoriile Kazahstanului, Kîrgîzstanului, Tadjikistanului, Turkmenistanului și Uzbekistanului în scopul asigurării optime a fluxurilor de aprovizionare a forțelor internaționale din Afganistan.

La summit-ul NATO de la Chicago, din 20-21 mai 2012, liderii statelor participante la războiul din Afganistan au declarat că, după retragerea forțelor internaționale, „țara nu va fi lăsată singură”.

SUA au decis să contribuie cu 2,3 miliarde USD la susținerea forțelor afgane (aproximativ 350.000 soldați și polițiști afgani), iar restul până la 4,1 miliarde

²⁵ Ibidem, p. 19.

dolari (bugetul pentru susținerea acestor forțe) să fie asigurat de cele 49 țări ale ISAF, precum și de Afganistan, care până în anul 2024 trebuie să fie în măsură să îl susțină în totalitate (singer).²⁶

Parlamentul României, imediat după aprobarea misiunii ISAF de către Consiliul de Securitate ONU, a hotărât ca România să participe cu forțe la operația ISAF. Inițial trupele române au acționat în Afganistan sub egida ONU, iar apoi (din anul 2003) sub comanda NATO. Acum țara noastră are în teatrul de operații din Afganistan 1800 de militari (aparținând MApN, dar și MAI) în provincia Zabol, dar și în alte localități.

Sintagma de conflicte înghețate se referă la luptele pentru suveranitate națională sau mai degrabă suveranitate teritorială înghețate la un moment dat, însă nesoluționate și oricând gata să reizbucnească.

Noi apreciem că acestea reprezintă mișcări separatiste violente pentru dobândirea statutului de stat autonom și suveran prin luptă armată. În urma acestor conflicte s-au înființat pseudostate pe teritoriile Republicii Moldovenești (Transnistria) și ale altor state (osetia de sud, Abhazia, Nagorno-Karabah, Cecenia etc.); ele nu au fost recunoscute internațional, dar au toate instituțiile și prerogativele unui stat suveran.

Concluzii

Pentru elaborarea unui plan de retragere a militarilor din Afganistan, autoritățile române trebuie să coopereze strâns cu ISAF și NATO, în primul rând cu SUA care asigură sprijinul logistic al forțelor române, dar și unele capacități (capacități) de luptă. Totodată, după stabilirea momentului și modului de retragere, trebuie stabilită strategia operației de retragere a forțelor în care o parte importantă o reprezintă operația logistică care trebuie planificată pe faze. Toate aceste probleme se pot rezolva pe baza experienței repatrierii forțelor românești din teatrul de operații din Irak. În vederea aplicării conceptului apărării inteligente, specialiștii români trebuie să stabilească soluții inteligente pentru modificarea sistemului militar vechi și realizarea unuia nou care să facă față conflictelor de generația a IV-a specifice erei informaționale. În acest scop este necesar sprijinul politic necondiționat al Parlamentului României, inclusiv de acordare Armatei Române a

²⁶ Visarion Neagoe, *Considerații privind retragerea NATO din Afganistan*, în *Revista de Științe Militare*, nr. 2 (27), Anul XII, 2012, p. 84.

resurselor financiare necesare achiziționării unui sistem C4ISR cu toate echipamentele și aparatele aferente.

BIBLIOGRAFIE

- ANDREESCU Anghel, *Amenințări și riscuri la adresa UE în contextul amenințărilor globale*, Revista de Științe Militare, Nr. 3 (20), Anul X, 2010.
- BUȚA Viorel, *Simetrie și asimetrie în acțiunile militare*, în Revista de Științe Militare, nr. 3(20), Anul X, 2010.
- COOPER Robert, *Destrămarea națiunilor. Ordine și haos în secolul XXI*, Editura Univers, 2007.
- Lisbon Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Lisbon, 2010, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm
- MINCU Constantin, *Evoluții științifice și tehnologice în domeniul comunicațiilor și informaticii militare și influența acestora asupra planificării și ducerii acțiunilor militare*, în Revista de Științe Militare, nr. 2 (27), Anul XII, 2012.
- NEAGOE Visarion, *„Smart defence” și securitatea națională a României*, Revista de Științe Militare, nr. 4 (25), Anul XI, 2011, p. 70.
- NEAGOE Visarion, *Considerații privind retragerea NATO din Afganistan*, în Revista de Științe Militare, nr. 2 (27), Anul XII, 2012.
- TIMOFTE Gruia, *Tendențele de evoluție ale științei militare în era informațională*, Revista de Științe Militare, nr. 3 (20), Anul X, 2010.
- TOFFLER Alvin și Heidi, *Război și antirăzboi. Supraviețuirea în zorii secolului XXI*, Editura Antet, 1995.
- UNGUREANU Eugen, *Coerență și consistență în combaterea terorismului*, în Revista Univers Strategic, Nr. 2, iunie 2010.
- UNGUREANU Eugen, *Strategii de prevenire și combaterea terorismului*, în Revista Univers Strategic, Nr. 3, septembrie 2010.

ADAPTAREA INSTITUȚIILOR CU ATRIBUȚII ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII ÎN CONTEXTUL INTERCONEXIUNII RISCURILOR ȘI AMENINȚĂRILOR DE MEDIU

ADAPTATION OF SECURITY INSTITUTIONS TO THE INTERCONNECTION OF ENVIRONMENT-RELATED RISKS AND THREATS

*Lector univ. dr. Iulian LĂZĂRESCU**

În ultimele două decenii am asistat la creșterea interesului pentru noile tipuri de amenințări și riscuri la adresa securității, de la probleme de mediu la terorism și instabilitate economică. Definițiile tradiționale ale securității naționale și internaționale, sunt bazate pe o înțelegere limitată a conflictului s-au dovedit neadecvate pentru a descrie întregul spectru de riscuri cu care comunitatea internațională se confruntă în prezent.

Nevoia de a defini conceptul de „securitate mediului” și instrumentele de măsurare a insecurității se aseamănă cu cele din alte domenii ale securității, dar trebuie să fim conștienți că există și anumite caracteristici ale problemelor de mediu care necesită utilizarea de noi instrumente și abordări.

Cuvinte cheie: *instituții ale securității; securitatea mediului; amenințări; riscuri; măsurarea insecurității.*

In the last two decades we have witnessed an increase in the attention given to the new types of threats and risks to national security, from environmental issues, to terrorism and economic instability. Traditional definitions of national and international security are based on a limited understanding of the conflict and have proven inadequate to describe the entire set of risk which the international community is currently facing.

The need to define the concept of „environment security” and the instruments to measure the state of insecurity are similar to those in other fields of security, but we must be

* Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”; -mail: iulian.lazarescu@yahoo.com

aware that there are certain characteristics of environmental issues which require new instrument and approaches.

Keywords: security institutions; environment security; threats; risks; measure the state of insecurity.

Considerații teoretice

În ultimele două decenii am asistat la creșterea interesului pentru noile tipuri de amenințări și riscuri la adresa securității, de la probleme de mediu la terorism și instabilitate economică. Definițiile tradiționale ale securității naționale și internaționale, sunt bazate pe o înțelegere limitată și ușor cuantificabilă a conflictului s-au dovedit neadecvate pentru a descrie întregul spectru de riscuri cu care comunitatea internațională se confruntă în prezent.

Schimbările la nivelul discursului de securitate și al politicilor din domeniu, începând cu finalul Războiului Rece au afectat comunitățile academice și de intelligence, fiind incluși în dezbateri și reprezentanți ai unor comunități științifice care până în acel moment nu se arătaseră interesate de domeniul securității internaționale¹.

Nevoia de a defini conceptul de „securitate mediului” și instrumentele de măsurare a insecurității se aseamănă cu cele din alte domenii ale securității, dar există și anumite caracteristici ale problemelor de mediu care necesită utilizarea de noi instrumente și abordări. Problemele de mediu sunt transnaționale, de multe ori nu sunt produse intenționat, au un nivel ridicat de incertitudine și soluționarea lor se poate realiza doar cu contribuția unor comunități științifice².

În adresarea problemelor de mediu, politicile de securitate trebuie să fie implementate la nivel sistemic și nu individual, să ia în considerare caracterul neintenționat al acțiunilor și proiecția în timp a amenințării (măsurile trebuie luate cu mult timp înainte de materializarea riscurilor)³.

Politicile de securitate trebuie să fie bazate pe previziuni strategice și pe o bună cunoaștere a locurilor unde există sisteme și regiuni vulnerabile înainte ca schimbări catastrofice să aibă loc. În acest context se remarcă nevoia dezvoltării unor sisteme de early-warning, care să ofere produse analitice relevante, având la

¹ Chad Michael BRIGGS, „Environmental security, abrupt climate change and strategic intelligence”, U.S. Department of Energy, 15 februarie 2009, p. 3 disponibil la <http://www.envirosecurity.org/actionguide/publications/environmentalSecurity.pdf>, ultima accesare 23.05.2012.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

bază o cunoaștere aprofundată și flexibilă a vulnerabilităților critice la nivel sistemic și a modului în care aceste vulnerabilități pot fi considerate riscuri la adresa securității naționale⁴.

Deși o mare parte din resursele comunităților de intelligence sunt alocate obținerii de intelligence tactic și operațional, beneficiarii guvernamentali au nevoie și de o cunoaștere a modului în care lumea înconjurătoare va evolua pe termen lung. Condițiile de mediu ocupă un loc superior în cadrul acestor preocupări, deși există un număr foarte mic de analize în domeniu. Chiar și atunci când analizele strategice au inclus factori de mediu, au fost aplicate modele politice sau economice care s-au dovedit neadecvate pentru înțelegerea problemelor ecologice complexe⁵.

Cu toate acestea adevărata valoare a intelligence-ului strategic, nu este de a oferi intelligence cu privire la ceea ce este considerat a fi scenariul cel mai probabil. Astfel de informații sunt în general, deja disponibile și nu conduc la dezvoltarea capacităților de prevenire în vederea unor potențiale evenimente catastrofice. Cu adevărat utilă este identificarea așa-numitelor „lebede negre” sau „surprize strategice”. Acestea sunt evenimente cu un impact mare dar cu un nivel de probabilitate scăzută.

Problemele de mediu tind să fie rezultate neintenționate a acțiunilor colective, ceea ce le conferă un nivel redus de vizibilitate. Surprizele strategice, precum problemele emergente de mediu au loc în general atunci când majoritatea informațiilor necesare prevenirii sunt disponibile și cu toate acestea riscul nu este conștientizat de către decidenții-politici.

Principalul obstacol în realizarea de previziuni eficiente în domeniul securității mediului este conexas mai multor factori importanți: structură organizațională rigidă care împiedică formarea unor canale de comunicare eficiente, conservatorism metodologic și percepții cognitive a riscului deformatate de experiențe trecută și subestimarea evenimentelor cu o probabilitate scăzută.⁶

Înțelegerea riscurilor și impactului asociate schimbărilor climatice necesită o cooperare interdisciplinară între cercetători, care este adeseori împiedicată de existența unor granițe bine delimitate între discipline și a fragmentării organizaționale a universităților și centrelor de cercetare⁷.

Impactul asupra securității a schimbărilor climate este și mai dificil de evaluat, ținând cont de faptul că domeniul securității mediului este încă unul aflat la

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem. p. 4.*

⁶ *Ibidem. p. 5.*

⁷ *Ibidem.*

început și nu există o tradiție a cooperării între specialiștii de mediu și cei din domeniul securității. De asemenea, se poate observa un clivaj între cei care elaborează politicile publice în domeniu și comunitatea de intelligence, generat de existența unor bariere de securitate tradițională, menite să prevină accesul neautorizat la informații clasificate. Lipsa schimbului de informații inter-instituțional constituie o problemă și în ariile tradiționale ale securității, accentuându-se când vine vorba de securitatea mediului, unde expertiza se întâlnește în cadrul comunităților academice internaționale și nu la nivelul organizațiilor de intelligence⁸.

Chiar și atunci când informațiile sunt disponibile, există anumite bariere cognitive care împiedică acceptarea existenței unor riscuri potențiale. Estimările de probabilitate sunt realizate pe baza experienței trecute și în general indivizii nu se așteaptă și nu se pregătesc pentru situații cu care nu s-au confruntat până în acel moment⁹. În opinia unor specialiști din cadrul comunității de intelligence, realizarea de evaluări asupra problemelor de mediu este îngreunată și de faptul că actualul nivel de cunoaștere științifică în domeniu este destul de scăzut, făcând imposibilă realizarea unei analize detaliate la nivel statal. Majoritatea materialelor pe tema schimbării climatice analizează acest fenomen la nivel regional, în timp ce analiștii de intelligence și-ar dori să aibă acces la modele regionale și locale bine construite și validate¹⁰. În realizarea acestor evaluări de securitate pe tematici de mediu, comunitatea de intelligence nu își dorește duplicarea capacităților care există deja în interiorul comunității științifice, însă pentru a-și realiza cu succes activitatea este nevoie de sprijinul unor experți în domeniu¹¹.

Din punct de vedere al analizei în domeniul securității mediului, majoritatea acestora pot fi realizate din surse deschise în afara comunității de intelligence de către experți pe probleme de mediu sau membrii ai instituțiilor de stat, care nu fac, însă parte din comunitatea de intelligence. Însă calitatea produselor analitice ar fi mult îmbunătățită dacă ar exista un corp mai mare de cunoaștere a comportamentului uman trecut și prezent. Pentru a realiza aceasta este nevoie de o integrare a modelelor sociale, economice, militare și politice¹².

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ Thomas FINGER, "National Intelligence Assessment on the National Security Implications of Global Climate change to 2030", *Statement for the Record before the Permanent Select Committee on Intelligence and the Select Committee on Energy Independence and Global Warming*, 25 iunie 2008, pp. 18-19 disponibil la http://media.npr.org/documents/2008/jun/warming_intelligence.pdf, ultima accesare 10.01.2012.

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem.*

Un alt obstacol important îl constituie dificultatea de a transfera riscurile de mediu în domeniul amenințărilor la adresa securității. Oamenii în general înțeleg riscurile pe baza unor categorii de gândire prestabilite care se bazează pe modele de analiză la nivel statal din timpul Războiului Rece. Primele conexiuni dintre probleme de mediu și domeniul securității s-au realizat în contextul unor preocupări în domeniul medical asupra testelor de arme nucleare de la începutul anilor 1960, dar dezbateră efectivă asupra ideii de securitatea mediului a apărut în 1989. Primele analize în domeniu erau axate asupra posibilității ca împuținarea resurselor să conducă la izbucnirea unor conflicte violente între state. În prezent centrul atenției s-a mutat asupra potențialului de risc a schimbărilor climatice¹³.

Răspunsul organizațiilor de intelligence la provocările din domeniul mediului

Domnul Amb. George Cristian Maior remarcă în articolul „Cunoașterea strategică în era globalizării” că „deși spectrul securității naționale s-a lărgit în mod semnificativ în ultimele decenii pentru a îngloba amenințări la adresa infrastructurilor critice, riscuri de mediu, riscuri demografice, serviciile de informații au rămas în bună măsură, în secolul XX și chiar la începutul secolului XXI, focalizate asupra aspectelor de hard security – legate de pace, război, spionaj sau terorism”¹⁴.

În acest context trebuie să evidențiem faptul că definiția lui Sherman Kent pentru intelligence-ul strategic a reprezentat un răspuns bun în timpul Războiului Rece, însă trebuie reactualizată pentru mediul de securitate din zilele noastre. Riscurile de mediu sunt globale și interdependente, de aceea trebuie analizate dintr-un punct de vedere extins, pentru a include convingerile, percepțiile, acțiunile și consecințele involuntare ale multiplilor actori de pe scena mondială.

Apariția unui număr tot mai mare de instituții și think-tankuri care realizează cercetare în domeniul securității mediului a condus la elaborarea unor studii interesante care abordează problema relației care trebuie stabilite între intelligence-ul strategic și domeniul securității mediului. Dintre acestea se remarcă activitatea Grupului Glasgow, care în ultimii ani a încercat să definească atât deficiențele în stabilirea unei astfel de conexiuni, cât și pașii care trebuie urmați pentru înlăturarea obstacolelor identificate¹⁵.

¹³ Chad Michael BRIGGS, *op.cit.*, p.6.

¹⁴ George Cristian MAIOR, “Cunoașterea strategică în era globalizării” în George Cristian MAIOR (coord), *Un Război al Minții*, Ed. RAO, București, 2010, p. 34

¹⁵ Grupul Glasgow, „Enabling Strategic Intelligenc on Energy and Environmental Security Impacts and Consequences”, *Rezumatul discuțiilor din cadrul întâlnirii din Glasgow, Scoția, 8-9 noiembrie 2007*, 10

Deficiențele observate de experți din cadrul acestui think-tank sunt următoarele:

- la nivel național, decidenților politici le lipsesc informațiile necesare cu privire la modul în care factori din domeniul energetic și de mediu pot afecta stabilitatea regională și globală.

- nu a fost identificată până în prezent o modalitate prin care intelligence-ul strategic din domeniul securității mediului să fie încadrat în viziunea tradițională asupra securității naționale

- actualele provocări de securitate sunt globale și au o natură sistemică, putând fi adresate doar prin dezvoltarea unei capabilități de intelligence strategic care să fie globală și sistemică.

În acest context, experții propun implementarea următoarelor măsuri:

- crearea unor capabilități de securitate globale, a unui „ecosistem de cunoaștere” în domeniul mediului în cadrul căruia entități multiple să contribuie la generarea de cunoaștere, agregând și filtrând informațiile disponibile.

- acest „ecosistem de cunoaștere” ar umple actualul vid care există prin comunicare atât către sectorul public cât și cel privat al implicațiilor pe care problemele de mediu le pot avea asupra securității naționale și internaționale.

- „ecosistemul de cunoaștere” al intelligence-ului strategic ar conduce la integrarea intereselor politice și economice, permițând dezvoltarea unor sisteme de avertizare timpurie care să susțină procesul de luare al deciziilor. De asemenea ar putea avea ca rezultat crearea unor proiecte de demonstrații operaționale importante care ilustrează modul în care actualele tendințe se pot inversa, reducând viitoarele amenințări prin dezvoltarea unor comunități de încredere capabile să abordeze atât colaborativ, cât și pragmatic, principalele provocări în ceea ce privește energia și mediul.

- sistemul propus s-ar baza pe expertiză din domenii diverse precum: virusologie, biologie evolutivă, cercetarea rețelelor, economia pentru dezvoltare, gestionarea dezastrelor, științe politice, relații internaționale, precum și metodologii de evaluare a sistemelor dinamice, aplicabile în cazul unor fenomene interdependente din domeniul securității.

- un rol important ar fi jucat de „cultivatorii” sistemului care ar produce și susține comunitatea de cunoaștere, bazată pe lucru colaborativ, orientându-i

activitățile spre producerea de intelligence strategic cu aplicații practice în domeniul securității mediului.

•noul „ecosistem” de cunoaștere va deveni o sursă credibilă și obiectivă de informații, mult mai bună decât sursele disponibile în prezent în cadrul instituțiilor guvernamentale și neguvernamentale ce acționează doar în domeniul securității energiei și mediului. De asemenea, va cultiva sentimentul de auto-conștientizare în cadrul grupului, contribuind astfel la depășirea limitelor observate frecvent în cadrul unităților mici de analiști, care operează doar într-o singură organizație¹⁶.

Abordarea propusă de **Grupul Glasgow** include patru etape: **observație, elaborare, testare și eficientizare**. Atingerea acestor patru etape presupune urmarea unui set de pași, precum:

1. axarea inițială pe probleme emergente care demonstrează în mod clar modul în care problemele de mediu au implicații în domeniul securității

2. identificarea și angajarea unor experți din comunitățile academice și crearea unor canale de comunicare între aceștia

3. evidențierea nevoii de stabilire de legături și de angrenare a experților și centrelor de cercetare cu expertiză în domeniu în dezvoltarea sistemelor de early-warning și analiză a riscului.

4. crearea unor instrumente care să capteze intelligence-ul strategic rezultat din interacțiunea acestor experți.

5. elaborarea unor mecanisme (reguli, instrumente tehnologice, modele de guvernare) care să sprijine apariția „ecosistemelor de cunoaștere” atunci când acest lucru este posibil

6. evaluarea permanentă a „lecțiilor învățate” în vederea eficientizării activității¹⁷.

Concluzii

Deși problemele de mediu, precum lipsa alimentelor, apei și energie pot avea un impact semnificativ asupra securității statului, totuși structurile tradiționale de securitate națională nu sunt pregătite pentru a face față acestor provocări globale. Deoarece riscurile legate de diminuarea resurselor sunt sistemice și neliniare, acestea devin insesizabile atunci când fragmente dintr-un sistem extins sunt analizate separat. Din această cauză se remarcă nevoia unei noi abordări privind obținerea și utilizarea informațiilor. Se preferă informațiile colectate din

¹⁶ Grupul Glasgow, *op.cit.*, p.2, ultima accesare 05.03.2012.

¹⁷ *Ibidem*.

multiple surse în locul acumulării datelor într-un model unic. Trebuie elaborate „ecosisteme” adaptabile de cunoaștere, care să realizeze conexiunea între datele provenind din diverse zone, ca răspuns la aceste probleme sistemice și interdependente. Un exemplu al unei astfel de model este inițiativa Departamentului american pentru energie, *Programul pentru Energie Globală și Ecosistemul Strategic al Mediului*. În cadrul acestui parteneriat internațional, participanții contribuie prin individualizarea riscurilor și insecurităților în cadrul evaluărilor privind energia globală și provocările la adresa mediului înconjurător.

Dezvoltarea capacității indispensabile de culegere de informații strategice ar putea asigura:

- avertizarea timpurie a factorilor de decizie în legătură cu riscurile emergente

- impunerea unui raționament care transcende zona grupurilor de interese

- conștientizarea viitoarelor direcții alternative ale dezvoltării tehnologiilor energetice și piețelor internaționale, a viitoarelor provocări în ceea ce privește mediul și astfel a posibilității de a acționa, a adapta și configura¹⁸.

BIBLIOGRAFIE

BRIGGS, Chad Michael, „Environmental security, abrupt climate change and strategic intelligence”, *U.S. Department of Energy*, 15 februarie 2009;

FINGER, Thomas, “National Intelligence Assessment on the National Security Implications of Global Climate change to 2030”, Statement for the Record before the Permanent Select Committee on Intelligence and the Select Committee on Energy Independence and Global Warming, 25 iunie 2008;

Grupul Glasgow, „Enabling Strategic Intelligence on Energy and Environmental Security Impacts and Consequences”, *Rezumatul discuțiilor din cadrul întâlnirii din Glasgow, Scoția, 8-9 noiembrie 2007*, 10 decembrie 2007;

LEAUA, Ana Ligia, „Securitate și dezvoltare durabilă – Informații strategice privind mediul înconjurător (II)”, *Revista Română de Studii de Intelligence*, nr. 4, decembrie 2010;

Maior, George Cristian, *Un Război al Minții*, Editura Rao, București, 2010

¹⁸ Ana Ligia LEAUA, “Securitate și dezvoltare durabilă – Informații strategice privind mediul înconjurător (II)”, *Revista Română de Studii de Intelligence*, nr. 4, decembrie 2010, p. 158.

CONSIDERAȚII PRIVIND CONCEPTUL „ABORDĂRII CUPRINZĂTOARE“ ÎN OPERAȚIILE MILITARE

CONSIDERATION REGARDING THE CONCEPT OF „COMPREHENSIVE APPROACH“ IN MILITARY OPERATIONS

*Locotenent-colonel lector univ. dr. Dorin-Marinel EPARU**

Conceptul „Abordarea cuprinzătoare” (Comprehensive Approach - AC) ocupă astăzi agendele de lucru, vizând dezvoltarea doctrinară, ale tuturor organizațiilor care au ca obiective securitatea și stabilitatea.

Deși nu există o viziune comună, unanim acceptată, asupra conținutului conceptului, există consens asupra ideii că este necesară implementarea unei noi filozofii, care să vizeze integrarea în operațiile de răspuns la crize a dimensiunilor politice, de securitate, dezvoltare, dominația legii, drepturile omului și asistență umanitară, într-o abordare efectivă, multilaterală și interconectată care să exploateze eficient toate instrumentele civile și militare disponibile pentru o anumită situație. Prin abordarea comprehensivă a operațiilor sunt generate finalitățile scontate într-o manieră integrată, coordonată și sincronizată.

De aceea, pentru a realiza această succesiune de evenimente este necesar a dezvolta cadrul de cooperare necesar armonizării eforturilor actorilor internaționali, regionali și locali, civili și militari care acționează pentru gestionarea crizelor.

Cuvinte cheie: *abordare cuprinzătoare; NATO; managementul crizelor.*

Nowadays the concept of the „comprehensive approach” (Comprehensive Approach - AC) occupies work agendas, to further focusing on the doctrinal development of all the organizations which have as objective the security and stability.

Although there is no shared vision, unanimously accepted, on the content of the concept, there is consensus on the idea that it is necessary to implement a new philosophy,

Locotenent colonel, lector univ. dr. la Departamentul operații întrunite, studii strategice și de securitate/
Universitatea Națională de Apărare „CAROL I”

which relate to integration in operations of the crises response of political dimensions, security, development, domination by law, human rights and humanitarian assistance, in an effective approach, multilateral and interconnected that effectively ,exploit' all of the civilian and military instruments available for a certain situation.

By tackling the comprehensive set of operations are expected finalities that are generated in an integrated, coordinated and synchronized manner.

That is why, in order to carry out this sequence of events it is necessary to develop the framework for cooperation between international, regional and local actors, both civilian and military, which it is essential to synchronise all their efforts, for overcoming the crisis.

Keywords: comprehensive approach; NATO; crisis-management.

Introducere

Mediul internațional de securitate viitor pare a fi caracterizat de tensiuni constante și de intensificarea competiției, iar impasul îl reprezintă „modul cum se vor manifesta acestea”¹. Prin natura sa, viitorul rămâne imprevizibil dar așteptarea și pregătirea pentru o gamă largă de conflicte armate trebuie să prevină fenomenul de surprindere. Planificatorii strategici nu își pot permite să presupună că războiul convențional este învechit și trebuie înțeles că, „a combate răspândirea terorismului și apariția statelor falimentare, nu va exclude acțiunile clasice și, cu atât mai mult, pe cele asimetrice”². Totuși, o soluție pur militară nu este capabilă să facă față pe deplin amenințărilor combinate și este necesar a fi integrată cu o gamă largă de inițiative politice, sociale, economice și culturale.

Armata trebuie să fie pregătită pentru a lucra alături de o varietate de actori care vor popula viitorul spațiu de luptă.

În operațiile viitoare vom vedea nu doar armate multinaționale integrate, ci și un număr mare și diversificat de agenții. Toate aceste agenții au scopuri și strategii distincte, cu culturi și interese diferite și chiar, uneori divergențe. Aceste interese trebuiesc aduse la numitor comun, trebuiesc armonizate și incluse într-o strategie comună. În intenția de a eficientiza procesul de formare a parteneriatului între actorii militari și non-militari, într-un cadru instituțional și în încercarea de a sprijini procesul de concentrare a eforturilor și a efectelor acestora, s-a sperat ca abordarea comprehensivă să ajute la prevenirea,

¹ FRUNZETI T. și colectiv, *Lumea 2011-Enciclopedie politică și militară*, Editura C.T.E.A., București, 2011, p. 215

² Cf. GREY, Collin, *Another Bloody Century: Future Warfare*, Weidenfeld & Nicolson, Londra, 2005, p. 191

întârzierea sau controlul crizelor.

În zilele noastre, cei care concep și participă la desfășurarea de acțiuni militare, pot realiza un cadru cuprinzător prin integrarea diferitelor modalități de acțiune, întrunit, multinațional, al agențiilor guvernamentale și, cu titlu de noutate, și agenții ne-guvernamentale, într-o campanie înțeleaptă și coerentă. Considerațiile prezentate în continuare, doresc să vină în sprijinul unei mai bune înțelegeri asupra modului în care conceptul abordării cuprinzătoare, răspunde specificităților acțiunilor militare de răspuns la criză și post-conflict, precum și urmării unei stări finale dorite, la nivel strategic.

Abordarea cuprinzătoare – delimitări conceptuale

"Abordarea cuprinzătoare", "Abordarea bazată pe efecte", "Planificarea cuprinzătoare" sunt termenii folosiți inițial în documentele doctrinei militare ale Statelor Unite sau Marea Britanie, "Planificarea integrată" este unul dintre echivalentele civile (ONU), în NATO, este numit "Planificarea concertată", iar în UE, "Coordonarea civil-militară". Toate aceste expresii descriu sau generează recunoașterea tot mai mare a nevoii de a combina împreună abordări diferite, indiferent dacă sunt civile sau militare, guvernamentale sau nu, pentru a îmbunătăți eficiența operațiilor de gestionare a conflictelor, de sprijinire a păcii, prin desfășurarea unor activități mai coerente de planificare, conducere, desfășurare și evaluare a acțiunilor.

Deși nu reprezintă, prin conținut, un concept de o noutate absolută, „Abordarea cuprinzătoare” capătă în schimb noi valențe, determinate în principal de complexitatea mediului de securitate, mutațiile în conținutul, fizionomia și trăsăturile fenomenului militar contemporan, de multitudinea actorilor implicați și de dificultatea acceptării și implementării conceptului de către aceștia.

Esența acestui concept rezidă în integrarea, în operațiile de răspuns la crize și post-conflict, a dimensiunilor politice, de securitate, dezvoltare și sociale, într-un sistem care să exploateze eficient toate instrumentele civile și militare disponibile pentru o anumită situație.

Rezultatul strategiilor aplicate de coalițiile multinaționale și NATO în Irak, Balcani și Afganistan, a relevat faptul că provocările actuale necesită o abordare cuprinzătoare din partea comunității internaționale, conștientizându-se nevoia aportului comun pentru realizarea cooperării și pentru sporirea contribuției tuturor actorilor majori.

Ideea a apărut ca urmare a concluziilor rezultate din analiza lecțiilor învățate referitoare la prezența și necesitatea integrării "actorilor" non-militari politici, economici, sociali, diplomatici etc., în procesele de planificare, execuție și evaluare a campaniilor, operațiilor și acțiunilor de luptă.

Este evident faptul că lipsa unei viziuni comune și a unității de acțiune slăbește eforturile de realizare a păcii și stabilității. Realitățile din teatrele de operații demonstrează că interacțiunile cu actorii non-militari - organizațiile - guvernamentale, organizațiile/agențiile internaționale non-guvernamentale, firmele private, autoritățile și populația autohtonă - sunt foarte importante, uneori decisive, pentru succesul operațiilor. Soluția se regăsește în conjugarea eforturilor de consolidare a relațiilor de colaborare, care trebuie să constituie o prioritate pentru toate părțile implicate. Civili și militarii trebuie să ajungă la un consens privind capacitățile necesare, sursele potențiale și locul unde aceleași surse ar putea fi folosite de civili și militari. Din această perspectivă, atitudinile de ambele părți au început să se schimbe, ONG-urile au câștigat respectul din partea armatei pentru inovația și dedicația acestora, iar armata a câștigat respectul ONG-urilor pentru capacitatea de organizare, conducere și logistica de neîntrecut a acesteia.

Un argument în plus este adus și de specialiști ai gândirii militare românești, care au afirmat: *„Înțelegerea noului tip de război cu care se confruntă lumea de azi este esențială pentru a da un răspuns adecvat celor mai destabilizatoare forțe ale epocii. Acest răspuns trebuie realizat prin toate instrumentele de putere de care dispune lumea civilizată occidentală și ar trebui să fie concertat pe baza împărțirii unor idealuri și valori comune.”*³

Conceptul abordării cuprinzătoare a operațiilor presupune conectarea obiectivelor strategice și operaționale a actorilor angajați în teatrul de operații prin cuantificarea efectelor acțiunilor unificate multinaționale sau inter - agenții.

În fapt, abordarea cuprinzătoare nu urmărește să înlocuiască actualul mod în care se execută analiza, planificarea, execuția și procesele de evaluare ale operațiilor militare. În schimb, aceasta caută să le îmbogățească, prin asigurarea unei viziuni holistice asupra operației, a unui mod de gândire coerent și coordonat, care permite comandanților și planificatorilor să vadă dincolo de

³ FRUNZETI, Teodor, ZODIAN, Vladimir, *Lumea 2007 - Enciclopedie politică și militară. Studii strategice și de securitate*, Editura CTEA, București, 2007, p. 199.

efectele mijloacelor militare strict angajate, prin introducerea în ecuație a posibilităților și a efectelor celorlalte instrumente și actori.

Definirea conceptului

Operațiile militare desfășurate încă din anii '90 au evidențiat necesitatea abordării mai largi a managementului crizelor și rezolvării conflictelor. O astfel de abordare, cuprinzătoare, urmărește integrarea instrumentelor militare și nemilitare utilizate în prevenirea conflictelor, stabilizare și reconstrucție, ca și în procesele privind buna guvernare și dezvoltarea economică și socială. Aceste instrumente ar trebui asigurate de către Comunitatea Internațională, într-o manieră concertată și o strânsă cooperare cu guvernul-gazdă.

Deși nu este o idee cu caracter de noutate, conceptul abordării cuprinzătoare (CA) devine o provocare pentru strategiștii contemporani, datorită dezbatelor generate de procesul de definire, proces aflat în plină desfășurare și care urmărește elaborarea unei definiții prin care acesta să fie caracterizat cât mai complet posibil. Multe elemente ale unei abordări cuprinzătoare sunt deja puse în practică și funcționează în diferite teatre de operații, unele concepute și implementate ad-hoc, altele deja planificate, însă cu diferite grade de eficiență.

Apariția discursului în jurul CA, nu este un demers teoretic fără relevanță, ci un rezultat al schimbărilor geopolitice, ideologice, economice, sociale și tehnologice în mediul internațional înregistrate de la sfârșitul Războiului Rece. Această tulburare în sistemul internațional, combinată cu progresul tehnologic rapid, a afectat natura mediului de securitate și fizionomia fenomenului militar. Ceea ce trebuia în logica strategică să se bazeze pe măsuri simple, simetrice nu mai este valabil.

Există o dezbatere privind fundamentele istorice ale expresiei. Unii pun originea termenului în documentele ONU, scrise la sfârșitul anilor 1990 și avansează pe Kofi Annan ca fiind unul dintre promotorii săi. Alții menționează o inițiativă daneză în NATO, ulterior definită și prezentată la Summitul de la București din 2008.⁴ Pentru unii reprezentanți militari, dar de asemenea și pentru unele personalități civile, aceasta este o etichetă nouă, pentru a descrie legăturile dintre civili și militari, care au existat dintotdeauna.

"Abordarea cuprinzătoare și filozofia bazată pe efecte oferă împreună mai multe moduri sofisticate de analiză a situațiilor complexe și de planificare a

⁴ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51633.htm , accesat iunie 2012.

operațiilor, precum și un mijloc de a încorpora și coordona eforturile tuturor instrumentelor și agențiilor necesare pentru a contracara activitatea asimetrică.⁵ Cu acestea, prin integrarea dimensiunii non-militare, se realizează managementul eficient al conflictului.

Conceptul se regăsește sub o multitudine de sintagme ("abordare interagenții", "abordare multifuncțională", "Conceptul 3D, diplomație – dezvoltare - apărare") și, deși ideea principală din spatele tuturor acestor expresii este aceeași - o abordare unidimensională este contraproductivă în lupta împotriva unei crize complexe, se dovedește a fi foarte dificil de a găsi o singură definiție pentru conceptul de abordare cuprinzătoare.⁶ Această utilizare multiplă de termeni demonstrează multitudinea de abordări a conceptului, fiecare actor raportându-se în mod diferit, funcție de context și de experiența sa istorică.

"Nu există un model unic, coerent, sau un acord unanim privind CA. Acest lucru complică comparațiile și creează confuzie terminologică. În plus, în timp ce majoritatea actorilor de azi recunosc necesitatea pentru o mai bună coordonare și cooperare, abordările lor diferă în mod semnificativ în ceea ce privește prioritățile, metodele și starea finală dorită în managementul crizelor."⁷

Prin urmare, devine important să se prospecteze determinările conceptului pentru a înțelege de unde vin aceste persistente neclarități și diferitele poziții ale actorilor implicați.

Elemente specifice abordării cuprinzătoare a operațiilor

"Abordarea cuprinzătoare" nu vizează în mod explicit construirea unor noi structuri sau ierarhii, ci urmărește rezultate mai bune și rezolvarea crizelor într-un mod sustenabil.

În analiza mediului operațional, una din principalele caracteristici este determinată de complexitatea *contextului strategic*, în sensul în care, operațiile de răspuns la criză se execută, de regulă, în state "fragile", caracterizate de un nivel de dezvoltare scăzut, guvernare ineficientă, capacitate administrativă limitată, crize

⁵ *Joint Doctrine Note (JDN2/07)*, March 2007, MOD, UK disponibil web la <http://www.mod.uk/DefenceInternet/MicroSite/DCDC/OurPublications/JDNP>, accesat 10.07.2011, ora 15.00.

⁶ Cf. DE CONING, Cedric, "*Civil-military relations and UN peacekeeping operations*", *World Politics Review*, 19 May 2010, disponibil web la: <http://www.worldpoliticsreview.com/articles/print/5553>, accesat 18.06.2011, ora 14.00.

⁷ MAJOR, Claudia, MOELLING, Christian, *More than wishful thinking? The EU, UN, Nato and the comprehensive approach to military crisis management*, *Studia Diplomatica*, Vol. LXII, No. 3, 2009, p. 21.

umanitare profunde, tensiuni sociale persistente, violențe sau premisele unui război civil. Totodată, contextul strategic este caracterizat de numărul mare și complexitatea actorilor interni și externi angajați în zona de conflict, ceea ce presupune o prezență activă a ONU și a altor organisme și organizații internaționale, desfășurarea în zonă a unor efective militare și civile constituite în forțe multinaționale pentru executarea unor misiuni de o complexitate deosebită, în medii de conflict caracterizate prin disimetrii accentuate, în scopul gestionării și lichidării crizei declanșate.

Actorii interni pot varia de la oficiali guvernamentali și părți aflate în conflict, la agenți ai sectorului privat și organizații neguvernamentale locale.

Actorii externi pot include organizațiile internaționale de securitate (care lansează și execută operațiile de stabilitate), alte organizații internaționale și organizații neguvernamentale, guverne-sponsor și reprezentanți ai sectorului privat.

Organizațiile internaționale sunt acele organizații ale căror obiective și arie de manifestare au caracter internațional. Există două tipuri de organizații internaționale: *organizații interguvernamentale*, cele ai căror membri sunt statele și *organizații nonguvernamentale*, ai căror membri sunt persoane particulare sau anumite grupuri de persoane ori instituții private.

Organizațiile interguvernamentale au proceduri specifice de luare a deciziilor, dar nu au acces direct la cele mai multe dintre resursele materiale pe care le pot utiliza statele. Cooperarea în cadrul acestora, acoperă domeniile unor probleme globale: schimburi economice, apărare, dezarmare și controlul armamentelor, dezvoltare economică, agricultură, sănătate, drepturile omului, artă și cultură, combaterea traficului și consumului ilegal de droguri, turism, piața muncii, drepturile femeilor, educație, activitatea financiară, protecția mediului, criminalitatea, ajutor umanitar, gestionarea crizelor, telecomunicații, știință, fenomenul globalizării, imigrația și fluxul de refugiați și încă multe altele.

Pe măsură ce construcția conceptului abordării cuprinzătoare evoluează prin dezvoltări teoretice, experimentări și aplicarea practică în operațiile în desfășurare, se conturează trei direcții de implementare a acestuia: angajarea capacităților; unitatea de efort dintre structurile militare și nonmilitare; mecanisme, tehnici, tactici, proceduri în domeniul acțional. Abordarea cuprinzătoare cere judecată sistemică și presupune parcurgerea etapelor de analiză, planificare, programare a acțiunilor și de evaluare a efectelor din perspectiva aplicării conjugate a instrumentelor de putere și a acțiunilor entităților ce se manifestă în

spațiul de angajare. Abordarea cuprinzătoare este eficientă dacă planificarea campaniei/ operației, acțiunilor și procesul de luare a deciziilor sunt derulate unitar, cu angrenarea tuturor actorilor implicați. Integrarea Civil-Militară trebuie realizată de sus în jos, de la nivelul strategic la cel tactic și susținută de structuri adecvate, conduse de personalități internaționale proeminente, care să reprezinte organizațiile internaționale și care pot negocia cu națiunea gazdă și alți parteneri.

Planificarea în cadrul abordării cuprinzătoare promovează ideea de scop și soluție comună, definirea clară a strategiilor și obiectivelor înainte de a demara o operație, ca planificare consolidată menită a stabili și sprijinii contribuțiile națiunilor și entităților civile în cadrul operațiilor.

Conceptul se fundamentează pe cerința, deosebit de importantă, ca actorii și instituțiile să dețină un set minim de obiective, scopuri și principii comune care trebuie să se manifeste într-un mod coerent.

În acest context, un element specific al abordării cuprinzătoare, îl reprezintă definirea și integrarea obiectivelor pe termen mediu și lung. Acestea reprezintă formularea finalităților gândite a fi îndeplinite prin agregarea efectelor specifice. Cu alte cuvinte, obiectivele vor viza diferite medii și domenii de activitate, fără a restricționa aplicativitatea numai către domeniul militar. Unitatea scopurilor și unitatea de efort se va realiza prin planificarea integrată a campaniei iar procesul se va identifica, transpune și va cumula obiectivele operaționale ale actorilor, în obiective strategice, concertând eforturile pentru îndeplinirea scopului politico-militar al campaniei.

În această rațiune, integrarea unui element de planificare civil care să lucreze în cadrul comandamentului militar și să asigure exploatarea și implementarea ideilor, dincolo de mandatul pur militar al comandamentului, este esențială.

Realizarea obiectivelor de nivel strategic, se bazează pe obținerea efectelor planificate asupra adversarului, prin aplicarea sinergică, multiplicativă și cumulativă a capacităților specifice liniilor de operații militare și civile, la nivel strategic, operativ și tactic. Prin urmare, abordarea cuprinzătoare a operațiilor integrează acțiuni militare, politice, de dezvoltare și umanitare .

Acțiunile militare au ca obiectiv dezarmarea și demobilizarea forțelor opozante, să asigure asistență în procesul de construire a unor forțe locale de securitate și să asigure securitatea necesară pentru sprijinul celorlalți actori implicați în soluționarea conflictului. Datorită capacităților sale deosebite, armata poate

acționa la diminuarea suferințelor populației, la crearea de oportunități care să contribuie la influențarea modului în care populația percepe situația din zona de intervenție și mediul internațional. Aceste eforturi reprezintă adesea cheia câștigării bunăvoinței populației și permit accentuarea sprijinului acordat de către aceasta autorităților locale, contribuind la diminuarea problemelor care sunt exploatare de extremiști în favoarea cauzei lor.

În perioada de trecere de la situația de conflict armat la stabilizare și reconstrucție, când gradul de securizare este minim, forțele armate trebuie să asigure nevoile primare ale populației, fie că vin din zona subzistenței sau a celei de prognozare a evoluției politice viitoare. Angajarea politică urmărește să asigure cadrul propice pentru a soluționa cauzele conflictului și a deschide calea spre reconciliere. Componenta dezvoltării vizează punerea bazelor juridice și economice necesare unei bune guvernări. De asemenea, aceasta urmărește crearea cadrului inițial pentru o dezvoltare sustenabilă care să includă elementele de infrastructură critică și asigurarea serviciilor de bază, precum și crearea condițiilor de dezvoltare a sectorului privat. Complexitatea abordării cuprinzătoare solicită, poate mai mult decât orice, planificarea și desfășurarea acțiunilor conform arhitecturii operațiilor bazate pe efecte.

Pentru aceasta, specialiștii militari au identificat câteva direcții conceptuale strategice: asigurarea de capacități și capabilități de natură și valoare diferită, pregătite să acționeze pentru o gamă largă de misiuni specifice (selectivitatea mijloacelor); aplicarea unui management performant și superior în sfera comandă-control (directivitatea acțiunilor); realizarea unui control informațional riguros, nu numai al adversarului, ci și al tuturor actorilor prezenți sau implicați, într-o formă sau alta, în zonele de criză; adoptarea unor măsuri coerente prin acțiuni politice, diplomatice, economice, coordonate în mod constant cu acțiunile militare; monitorizarea permanentă a comportamentului inamicului, dar și pe cel al aliaților, partenerilor și neutrilor, astfel încât să se elimine într-o bună măsură riscurile neprevăzutului; obiectivul final constă în modelarea/transformarea comportamentului participanților implicați în mod direct sau indirect la criză; starea de finalitate („*end state*”- ul) constă în obținerea de condiții avantajoase, pentru controlul cât mai adecvat al factorilor de putere asupra situației strategice.⁸

Comandamentele militare trebuie să aplice un model flexibil și eficient de

⁸ Cf. ONIȘOR, Constantin, ȘTEFAN, Teodoru, *Opinii privind operația modernă bazate pe efecte*, Revista de Științe Militare, Nr. 2 (15), Anul VIII, București, 2008, p. 38.

comandă-control, capabil să integreze partenerii-cheie, externi și interni, capabil să mențină legătura de cooperare inter-agenții la toate nivelurile și pentru toate tipurile de operațiuni susținute. Elemente-cheie din domeniile fizic, informațional și cognitiv care intervin în comanda și controlul acțiunii militare, trebuie definite în relație cu capacitatea structurilor de a percepe fenomenele, de a decide, acționa, colabora în procesul de planificare și de a sincroniza desfășurarea acțiunilor militare cu cele non-militare⁹.

Nevoia desfășurării operațiilor din perspectiva abordării cuprinzătoare impune, din partea forței militare, dezvoltarea capacității de a fi interoperabilă cu entitățile non-militare. Operaționalizarea „Abordării cuprinzătoare” implică dezvoltarea mecanismelor, tehnicilor și procedurilor care să permită înțelegerea, colaborarea și coordonarea coerentă, schimbul de informații atât pe verticală, cât și pe orizontală, între potențialii actori.

Acestea trebuie să stabilească modul în care elementele acționale sunt abordate, de la nivel strategic la tactic, conform intenției comandantului și misiunilor, cu scop de influență sau angajare și, respectiv, cu rol de consiliere, planificare și acțiune.

Acțiunea în mediul abordării cuprinzătoare implică existența unei strânse cooperări între agențiile guvernamentale și non-guvernamentale cu forțele armate, fiind un proces concentrat pe scopul de a transforma mediul în interesul entităților non-militare.

Cooperarea implică o punere în comun a datelor, informațiilor, cunoștințelor și percepțiilor referitoare la anumite fapte și situații, presupunând lucrul împreună al actorilor militari și non-militari pentru îndeplinirea obiectivelor comune.

Această funcțiune solicită pre-stabilirea accesului comun la informații, metode de conlucrare cuprinzătoare, integrarea rolurilor și, în cele din urmă, sprijinul operațional. Este vitală transpunerea termenilor și conceptelor într-un limbaj comun și o terminologie simplă, care să asigure fundamentele dezvoltării unei cooperări multidimensionale.

Este clar că este nevoie să se disemineze informațiile, dar procesul trebuie să se realizeze în funcție de interesele și agendele partenerilor. O implementare eficientă a principiului “nevoii de a împărtăși” (“need to share”) presupune ca cel

⁹ Cf. Roceanu, Ion, *Războiul bazat pe rețea - dincolo de tehnologie*, Editura Universității Naționale de Apărare București, 2005, p.66

care oferă informații să știe ce informații le sunt necesare partenerilor/colaboratorilor, nu ce informații consideră el că le sunt necesare.

Desfășurarea activităților paralele și interdependente poate fi gestionată cu succes prin întrebuițarea unor construcții structurale și tehnologice adecvate la care se adaugă o concentrare a eforturilor pentru coordonarea acțiunilor la un nivel ridicat.

Conform unor specialiști, coordonarea, ca proces determinant în realizarea sinergiei acționale, este influențată de trei factori: complexitatea, eterogenitatea, ritmul rapid.¹⁰ Ritmul rapid este caracteristic acțiunilor militare moderne, influențat în mare măsură de explozia informațională și extinderea capacităților de mobilitate ale participanților în acțiuni specifice.

Sincronizarea ce se desfășoară în domeniul fizic, este cel mai important aranjament al acțiunilor și efectelor în timp și spațiu, fiind rezultatul planificării.

Ca un alt element specific al abordării cuprinzătoare, comandamentele militare de la toate nivelurile trebuie să aibă capacitatea să pregătească și să conducă misiuni civil-militare integrate, inclusiv prin intermediul unor interfețe organizaționale cu națiunea gazdă și agențiile civile. Sprijinul militar pentru agențiile civile poate fi considerabil și necesită în general resurse (vehicule, adăpost, comunicații, securitate, aprovizionare etc.) în afara celor din inventarul unei forțe militare combatante.

Expertiza civilă trebuie să fie dislocabilă, pentru a sprijini comandamentele militare, cea ce impune un sistem comun de instruire, cu un accent special pe modul în care funcționează organizația militară multinațională, înțelegerea mediului de operare mixt civili-militari, funcționarea diferitelor proceduri de planificare.

Dezvoltarea unor parteneriate și colaborarea în cadrul domeniilor funcționale este un alt element important al abordării cuprinzătoare și ar trebui, acolo unde este cazul, să fie proiectate la toate nivelurile structurii de comandă.

Comunicarea strategică eficientă trebuie să conecteze toate activitățile și actorii prezenți în teatrul de operații cu națiunea gazdă și națiunile contribuatoare.

Dacă se realizează unitatea de scopuri, este cardinal să se elaboreze un mesaj unitar, de preferat în același spirit cu cel al comunității internaționale și care să poată fi transmis atât aliaților, națiunii gazdă, cât și adversarului. De aceea o

¹⁰ ibdem, p.77

strategie coerentă de transmitere a mesajelor și de menținere a inițiativei devine imperativă.

Din perspectiva NATO, una dintre principalele provocări ale implementării abordării cuprinzătoare a managementului crizelor constă în faptul că acest concept intenționează să îmbunătățească abilitatea NATO de a planifica și desfășura operațiile într-un mediu complex, în strânsă coerență cu alte inițiative non-militare și potențial multinaționale, precum și non-guvernamentale, menite să stabilizeze și să creeze un mediu de auto-susținere securizat.

Concluzii

Abordarea cuprinzătoare nu este un scop în sine, ci un mijloc pentru atingerea unui scop. Scopul constă în soluționarea conflictelor și crizelor complexe într-un mod sustenabil și de durată. Pornind de la evidența că abordarea cuprinzătoare este maniera optimă care asigură focalizarea eforturilor pentru un management eficient al conflictelor, apreciem este necesară enunțarea câtorva concluzii și aducerea în atenție a unor direcții de acțiuni viitoare, care să evidențieze specificul acestora din perspectiva națională.

Un aspect important în realizarea obiectivelor managementului conflictelor și crizelor, din perspectiva abordării cuprinzătoare, este dat de viziunea comună și de conjugarea efortului tuturor entităților angajate, două elemente care țin atât de planificare cât și de execuție, dar care neacceptate în totalitate vor face ca întregul efort să fie în zadar, iar starea de instabilitate să se amâne sine die.

Comunicarea, încrederea, profesionalismul și, mai mult, capacitatea de a coordona sau de a accepta coordonarea sunt esențiale în atingerea succesului. Obiectivul general al misiunii trebuie să fie acceptat, tangibil și, nu în ultimă instanță, posibil de susținut multidimensional.

Realizarea unui efort conjugat presupune o abordare care prin strategii bine definite să stabilească roluri și responsabilități în acțiunile unificate interagenții, atât la nivel guvernamental cât și internațional.

Proiectând strategia la nivel acțional, constatăm că fiecare fază a acțiunii atât în timp, cât mai ales în spațiu, solicită prezența factorului militar. El trebuie să fie motorul conceptual, să identifice când și unde trebuie să se manifeste efortul principal, care este agenția care sprijină și care este cea sprijinită.

Conducerea centralizată nu mai este de actualitate, pentru că abordarea cuprinzătoare implică decizii congruente în domeniile politic, militar,

economic și social, care să programeze și să desfășoare procesul interagenții.

Instituția militară trebuie să renunțe la ideea că ea este singura care gestionează eficient conflictul și să înțeleagă faptul că trebuie să baleieze între a fi lider în acțiune și a fi element de echipă în funcție de etapele operațiilor.

BIBLIOGRAFIE

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49217.htm

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51633.htm

<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>

<http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/missions/sgnote.pdf>

http://www.comuniqué.ro/img_editor/userfiles/file/IonDavid_Evolutia_mediului_de_securitate.pdf

<http://www.nato.int/docu/review/2007/issue3/romanian/maiti/htm>

<http://www.obiectivdesuceava.ro/v2/opinii/editorial-un-nou-concept-pentru-nato>

<http://www.effectivemultilateralism.info>

PUTEREA ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE CONTEMPORANE

POWER IN THE CONTEMPORAN INTERNATIONAL RELATIONS

*Adriana SAULIUC**

Articolul își propune să trateze chestiunea conceptului de putere și modul în care acesta a evoluat și s-a schimbat ca urmare a tragicelor evenimente care au avut loc la 11 septembrie 2001, când asupra Statelor Unite ale Americii a fost inițiat un atac terorist fără precedent în istoria omenirii. Textul evidențiază faptul că lumea s-a schimbat, este una permeabilă la un alt tip de pericole și amenințări decât cele clasice, cunoscute până la acel moment, o lume în care actorii internaționali au devenit conștienți că nu se mai pot proteja singuri, fiind nevoie de un efort conjugat.

Cuvinte cheie: *realism; putere; securitate; terorism; amenințări și riscuri asimetrice.*

This article aims to approach the concept of power and how it has evolved and changed as a result of the tragic events that occurred on September 11, 2001 when over the United States was initiated a terrorist attack, unprecedented in history. The text points out that the world has changed, that it is permeable to a different type of dangers and threats than classical known until that moment, a world in which international actors have become aware that they can not protect themselves without a joint effort.

Keywords: *realism; power; security; terrorism; asymmetrical threats and risks.*

Realismul politic și conceptul de putere în sistemul internațional

A bordarea chestiunii conceptului de putere nu poate fi realizată fără a se face referire la Realismul politic, curentul care a „absorbit” acest termen, l-a adoptat și i-a acordat o importanță deosebită. Explicația interesului adepților acestui curentului pentru „putere” este legată de opinia privind

* Centrul de Prevenire a Conflictelor & Early Warning, doctorand al Universității Naționale de Apărare „Carol I”; e-mail: sauliuc.adriana@yahoo.com, tel: 0735/129.601

modul în care actorii internaționali se comportă pe scena internațională, de caracteristicile acesteia, precum și de necesitățile unui stat pentru a supraviețui alături de celelalte. În concepția realiștilor, prin natura lor oamenii sunt răi și păcătoși, iar una dintre cele mai proeminente și mai periculoase însușiri ale acestora este dorința instinctivă de putere și de dominare a semenilor lor.

La nivel internațional, relațiile care se formează între state și alți actori internaționali au loc în absența unui guvern mondial, iar pentru adepții Realismului politic, aceasta face ca principala caracteristică a mediului internațional să fie **anarhia**. Plecând de la acest punct de vedere, "relațiile internaționale pot fi cel mai bine înțelese prin descifrarea modului în care puterea este distribuită între state"¹ și în ciuda „egalității legale formale” dintre ele, repartizarea inegală a acesteia face ca arena relațiilor internaționale să devină spațiul de manifestare a «politicii de putere»².

Sistemul relațiilor internaționale este caracterizat de dinamism și complexitate, conferite de multitudinea și plurivalența legăturilor care se stabilesc între actorii internaționali precum cele economice, politice, sociale, culturale, diplomatice etc. Indiferent însă de natura acestora, sistemul internațional actual și "toate re poziționările și evoluțiile ce se înregistrează la nivel național, zonal, regional și global se cer analizate mai ales în termeni de *putere*".³ Iar aceasta se datorează faptului că în noua ordine mondială care se prefigurează, puterea își păstrează în mod indiscutabil valoarea de element de comparație în relațiile dintre state.

În general, *puterea* este definită ca "fenomen social fundamental care constă în capacitatea statelor de a lua decizii și a asigura îndeplinirea lor prin utilizarea diferitelor mijloace de persuasiune și constrângere; puterea se exprimă într-o relație asimetrică (conducere-supunere și/sau dominare-subordonare) între factorii la nivelul cărora ea se manifestă".⁴ De-a lungul istoriei, puterea a fost văzută ca fiind capacitatea unui actor internațional de a-și impune voința în ciuda rezistenței întâmpinate, mai exact ea reprezintă capacitatea de a face, de a produce sau de a distruge, după cum a definit-o realistul Raymond Aron în cartea sa „*Paix et guerre contres les nations*”.

¹ Martin Griffiths, *Relații internaționale. Școli, curente, gânditori*, Editura Ziua, București, 2003, p. 17.

² *Ibidem*, p. 17.

³ Cristian Băhnăreanu, *Politica militară în secolul XXI. Modalități de realizare și manifestare a puterii militare în societatea românească*, Editura Universității Naționale de Aparare „Carol I”, București, 2005, p. 5.

⁴ ****Mică Enciclopedie de Politologie*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, pag. 373.

Conceptul de putere însumează o complexitate de elemente dificil de cuprins și de definit, iar abordarea sa în contextul relațiilor internaționale și al diplomației definește puterea ca și “capacitate a unui stat de a influența sau controla alte state”⁵. Această capacitate este denumită și *putere internațională*, în timp ce “exercitarea puterii de către unul sau mai multe state, tinde în esență să îndeplinească în viața internațională un rol analog celui al statului național în viața internă a societății”⁶.

În sistemul internațional, actorii utilizează puterea apelând la două modalități distincte. Primul se referă la aplicarea acesteia în mod indirect – *putere soft*, care urmărește obținerea de rezultate prin atracție și nu prin coerciție. Celălalt mod de aplicare al puterii se referă la utilizarea directă a acesteia cu scopul impunerii comportamentului competitorului. Denumită *putere hard*, aceasta presupune recurgerea la acțiuni prin care se urmărește determinarea celorlalți de a acționa chiar și împotriva voinței proprii, prin amenințări și utilizarea forței armate.

Dintre toate teoriile care abordează chestiunea conceptului de putere manifestat la nivel internațional adepții neorealismului instituțional au identificat cel mai precis evoluția puterii în sistemul contemporan al relațiilor internaționale. În opinia acestora, forța militară reprezintă cel mai important element al puterii, iar lumea în care trăim și lumea viitorului sunt dependente de putere, mai exact de toate formele pe care aceasta le poate lua, dar mai ales de *putere militară*, înțelegând ca și “capacitate de acțiune armată a unui stat, asigurată de potențialul său militar”.⁷ La rândul său, aceasta este determinat de buget, infrastructură, personal, armament și este utilizată cu scopul asigurării propriei securități, dar și pentru îndeplinirea obiectivelor/intereselor politico-militare.

Elemente mai sus însumate asigură statelor un loc în ierarhia sistemului internațional, plasându-le într-una dintre cele două mari categorii: state slabe – state puternice, puteri slabe – puteri puternice. Conceptul a fost formulat de Barry Buzan în cunoscuta carte „*Popoarele, statele și teama*”, unde folosește această dihotomie pentru a diferenția țările în funcție de puterea lor. Astfel, expresia “state slabe – state puternice se referă la gradul de coeziune socio-politică”, în timp ce “puterile slabe sau puternice se referă la distincția tradițională dintre state în funcție de capacitatea lor militară și economică în relațiile”⁸ cu alte state. Plecând de la aceste argumente

⁵ Cristian Băhnăreanu, *Op. cit.*, pag. 6.

⁶ ***Mică Enciclopedie de Politologie, pag. 375.

⁷ Catălin Zamfir, Lascăr Vlăsceanu (coord.), *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1998, pag. 481.

⁸ Barry Buzan, *Popoarele, statele și teama*, Editura Cartier, Chișinău, 2000, p. 106.

se poate afirma că “statele slabe consumă securitate”, în timp ce “statele puternice produc securitate”.⁹

Evoluția conceptului de putere

Revenind la conceptul de putere, aceasta s-a manifestat din cele mai vechi timpuri și până în prezent, indiferent de nivelul de dezvoltare al societății, puterea statelor evoluând odată cu progresul omenirii. Liderii statelor, indiferent de perioadele la care ne raportăm, au înțeles că realizarea unei lumi ideale în care războaiele să fie scoase în afara relațiilor dintre state este imposibilă, astfel că nu au renunțat niciodată la ideea conform căreia acumularea de putere reprezintă una dintre condițiile esențiale pentru supraviețuirea în mediul anarhic în care acestea acționează la nivel internațional.

Războaiele secolului XX reprezintă dovada evidentă a faptului că în această perioadă și înainte puterea militară a reprezentat elementul preferat de state în confruntările dintre ele. Totodată, Războiul Rece a fost un episod aparte al istoriei și deși a fost evitată în mod deliberat o confruntare directă între cele două superputeri rivale, lupta pentru putere și supremație mondială a reprezentat scopul suprem al competiției dintre Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică.

La începutul anilor '90, destrămarea statului sovietic și dispariția uneia dintre cele două părți combatante a fost văzută ca o oportunitate pentru punerea bazelor unei cooperări între state, în timp ce încheierea Războiului Rece a generat mutații semnificative pe scena internațională, una dintre cele mai importante fiind trecerea de la o lume bipolară la una unipolară cu periferie anarhică. Anii '90 au fost marcați de ideea hegemoniei totale a Statelor Unite ale Americii, marea învingătoare a cursei pentru supremația mondială, însă tot în această perioadă, țări precum China, Brazilia și India, mai târziu Federația Rusă, deveneau tot mai importante la nivel mondial datorită dezvoltării lor economice. Totodată, Uniunea Europeană a început să fie văzută ca un actor internațional important, context în care unipolaritatea statului american a început să piardă teren, apărând tot mai multe opinii legate de faptul că starea sistemului internațional de după încheierea Războiului Rece a reprezentat de fapt o etapă „de tranziție”, acesta îndreptându-se spre multipolarism. De asemenea, în această perioadă pe scena internațională au început să se manifeste tot mai pregnant actorii non-statali, care în timp au acumulat putere, iar în prezent acțiunile lor pot influența modul în care statele acționează și reacționează, fiind vorba în primul rând despre organizațiile internaționale care au

⁹ Ionel Nicu Sava, *Studii de securitate*, Editura Centrului Român de Studii Regionale, București, 2005, p. 87.

căpătat valențe de neimaginat înainte. Definite ca "o asociere de state instituită printr-un tratat, dotată cu o constituție și cu organe comune, având o personalitate juridică proprie, distinctă de cea a statelor membre"¹⁰, organizațiile internaționale reprezintă "forme de realizare a colaborării multilaterale între state, în diferite domenii, într-un cadru juridic instituționalizat, pentru îndeplinirea unor obiective stabilite și pe baza unor reguli înscrise în statutele acestora".¹¹

Prin existența lor, vechea societate internațională mai mult sau mai puțin anarhică s-a transformat treptat în ultima perioadă într-o societate mai organizată și instituționalizată în domeniul relațiilor internaționale, transformare care a cuprins toate aspectele vieții internaționale a popoarelor. În prezent, creșterea numărului acestui tip de actori precum și extinderea activității lor reprezintă o caracteristică a vieții internaționale contemporane. Această extindere se datorează necesității intensificării colaborării internaționale în diverse domenii precum cel politic, economic, social, tehnico-științific, cultural ș.a ale relațiilor dintre state, cu participarea unui număr cât mai mare de actori internaționali statali.

Pe lângă organizațiile internaționale, evoluția sistemului internațional a dus și la creșterea puterii altor actori internaționali, printre care cei mai de notorietate sunt grupările etno-naționale și organizațiile teroriste, acestea din urmă fiind în prezent cele mai temute forme de manifestare a violenței asupra populației. Atacurile teroriste care au lovit teritoriul Statelor Unite ale Americii la 11 septembrie 2001 au semănat groază în rândul cetățenilor americani, au atras după sine oprobiul întregii planete și au coincis cu momentul în care țările, indiferent de așezarea lor pe glob, au înțeles că sunt vulnerabile în fața acestor noi tipuri de amenințări.

Dacă încheierea conflagrațiilor secolului XX purtate cu precădere după logica clausewitziană, cu excepția cazului sfârșitului celui de al Doilea Război Mondial când orașele japoneze Hiroshima și Nagasaki (6, 9 august 1945) au fost distruse de bombele atomice americane și a Războiului Rece, a dat speranțe privind evoluția spre timpuri mai pașnice, noile tipuri de amenințări asimetrice ale mileniului III contrazic orice teorie potrivit căreia lumea poate deveni un loc mai sigur. În acest context, amplificarea terorismului a început să fie privită ca principală amenințare la adresa securității statelor și a stabilității la nivel internațional, mai ales după momentul 11 septembrie 2001, când Statele Unite ale Americii și întreaga lume au

¹⁰ Ion Dragoman, Claudia Militaru, Cerasela Panduru, *Relații internaționale actuale*, Editura Intergraf, Reșița, 2004, p. 104.

¹¹ Aurel Preda – Mătăsaru, *Tratat de drept internațional public*, Editura Lumina Lex, București, 2002, p. 279.

primit o lecție care nu va putea fi uitată vreodată. Terorismul internațional reprezintă un pericol iminent care poate apărea de oriunde fiind "cel mai periculos și mai nociv efect al puterii, în sensul că se legitimează prin forța cea mai brutală și folosirea ei lipsită de orice scrupul".¹² În cazul acestui tip de manifestare "nu există «linii de front», iar distincția dintre combatanți și non-combatanți nu mai există, ceea ce înseamnă că civilii sunt o «țintă legitimă»".¹³

Odată cu atacurile teroriste Washingtonul a devenit conștient de faptul că puterea sa militară, indiferent de nivelul net superior la care aceasta a ajuns, nu poate înfrunța în mod eficient noii inamici, asimetria existentă între cele două părți aflate în opoziție fiind contraproductivă. Statul american s-a văzut pus în fața unei lupte cu un adversar invizibil, care nu deținea nici forțe terestre, nici navale sau aeriene, anulând astfel avantajul dovedit de armata americană în războaiele în care aceasta a fost implicată anterior.

A fost momentul în care SUA a înțeles că apariția unui nou tip de amenințare, mult diferită de cea cu care statele s-au confruntat înainte, atrage după sine, ca o condiție obligatorie pentru păstrarea supremației la nivel mondial, transformarea forțelor sale armate. S-a avut astfel în vedere reformarea armatei pentru a putea răspunde în mod prompt și eficient unor provocări majore, luându-se în considerare următoarele aspecte:

- necesitatea mutării și desfășurării rapide a forțelor militare oriunde pe glob este necesar;
- a apărut ideea transformării armatei americane într-o forță de tip „joint”;
- recunoașterea faptului că statul american este angajat într-un război al propriei supraviețuirii;
- necesitatea de a se adapta unei lumi în care amenințarea nu o mai reprezintă o superputere, ci celulele teroriste.¹⁴

Episodul 11 septembrie 2001 a atras reacția imediată a Statelor Unite ale Americii și a aliaților acestora, fiind prima dată când a fost invocat Articolul 5 al Cartei NATO. A urmat declanșarea campaniei împotriva terorismului inițiată de coaliția internațională condusă de statul american, iar operațiunile militare din Afganistan și Irak au readus în prim plan războiul antiinsurgentă și antigherilă practicat de armata americană în timpul Războiului Rece în anii șaiszeci și șaptezeci în Vietnam și de Uniunea Sovietică în Afganistan, zece ani mai târziu.¹⁵

¹² Cristian Delcea, *Psihologia terorismului. Studiu psihologic asupra teroriștilor*, Editura Albastră, Cluj-Napoca, 2004, p. 17.

¹³ Ionel Nicu Sava, *Op. cit.*, p. 277.

¹⁴ Cristian Băhneanu, *Op. cit.*, p. 13.

¹⁵ Teodor Frunzeți, *Soluționarea crizelor internaționale*, Editura Institutului european, Iași, 2006, p. 87.

Perioada care a urmat a fost marcată de transformarea armatelor statelor, fiind evident interesul acestora pentru întărirea instrumentelor de luptă împotriva amenințărilor și pericolelor asimetrice dintre care cel mai pregnant este flagelul terorist. Totodată, unele state au înțeles că puterea militară îndreptată spre exterior, în sensul de proiectare a acesteia în raport cu celelalte țări din regiune sau la nivel global, nu este suficientă în actualul context, astfel că s-au arătat tot mai interesate de ideea îmbunătățirii securității în interiorul granițelor, crescându-și în acest fel securitatea țării în fața amenințărilor actuale. Este vorba de ceea ce Washingtonul numește „homeland security”, înțeles ca efort național concentrat în vederea prevenirii atacurilor teroriste în interiorul Statelor Unite ale Americii, reducerii vulnerabilității statului american în fața terorismului, minimizării distrugerilor și refacerea după ce atacurile au avut loc, concept adoptat și de alte state care s-au simțit vulnerabile în fața flagelului terorist.¹⁶ Acest tip de amenințate a dus la regândirea strategiilor de securitate, indiferent că vorbim despre Statele Unite ale Americii, Federația Rusă, statele europene ș.a., care necesită o abordare diferită față de situațiile de confruntare clasică. În acest context, vorbim despre strategii care au în vedere preîntâmpinarea pericolului prin acțiuni ferme și coerente menite să ducă la eliminarea vulnerabilităților, să crească nivelul de protecție al punctelor cheie, inclusiv a infrastructurii critice. Un alt element important în lupta împotriva terorismului transfrontalier este cooperarea dintre actorii internaționali fără nicio excepție, deoarece niciun stat nu este protejat pe deplin în fața acestui pericol, indiferent de măsurile pe care acesta le ia în vederea creșterii securității bazei fizice a statului și a propriilor cetățeni. Totodată, este importantă abordarea pericolului terorist din perspectiva prevenirii și nu a reacției, fapt ce ar putea duce la scăderea numărului de victime și pagube materiale, în timp ce cooperarea dintre state crește posibilitatea împiedicării orchestrării de către grupările teroriste a unor noi atacuri, deoarece nicio țară nu se poate apăra singură de acest pericol.¹⁷

Concluzii

Atacurile de la 11 septembrie 2001 au determinat statele să conștientizeze că puterea lor individuală tinde să se dilueze în acest solvent al noilor tipuri de amenințări și riscuri, astfel că atenția lor a fost îndreptată spre alianțe și parteneriate care să ducă la creșterea puterii lor și nu la diminuarea acesteia, structuri care au căpătat o importanță deosebită în noul context internațional în care statele riscă să

¹⁶ Alexandra Sarchinschi, *Securitatea spațiului de interes: actori, instrumente și tendințe*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, p. 7 – 8.

¹⁷ ****Evoluția conceptelor de securitate*, august 2011, <http://studiidesecuritate.wordpress.com/2011/08/11/evolutia-conceptelor-de-securitate/>.

devină noi ținte ale teroriștilor în cazul în care se bazează exclusiv pe puterea proprie în lupta împotriva acestora. Nu înseamnă însă că statele nu trebuie să acorde o însemnătate deosebită conceptului de putere cu tot ceea ce acesta presupune, însă se urmărește maximizarea sa prin „punerea în comun” cu celelalte statele care au interese convergente, a capacităților lor de apărare în fața amenințării teroriste. În viziunea NATO, această „colectivizare” a capabilităților poartă numele de *smart defence*. În acest context, formarea de alianțe și parteneriate strategice bazate pe cooperare în sensibilul domeniu al terorismului internațional dar și a celorlalte amenințări și pericole cu care se confruntă comunitatea internațională în prezent, va duce în mod cert la creșterea stabilității și securității la nivel internațional, cu avantaje majore pentru fiecare stat în parte.

Revenind la conceptul de putere a statelor, putem concluziona că aceasta nu este nici veșnică și nici invariabilă, capacitățile sale de proiecție evoluând odată cu progresele și transformările actorilor internaționali. Istoria ne oferă exemple multiple în care state și imperii au cunoscut declinul și decăderea, lecția învățată din astfel de situații fiind că nimic nu este permanent, nici măcar autoritatea superioară a unor state care în funcție de transformările în plan internațional își pot pierde statutul de puteri regionale sau mondiale.

Totodată, evoluțiile care vor marca scena internațională vor determina și modul în care conceptul de putere se va modifica în viitor. Până spre sfârșitul secolului XX puterea statelor s-a bazat în mare parte pe dimensiunea sa militară, iar războaiele care au avut loc au oferit ocazia protagoniștilor să se înfrunte pe câmpul de luptă, într-un mod mai mult sau mai puțin direct. În cazul amenințărilor și pericolelor de genul celor asimetrice însă, puterea statelor înțeleasă ca putere militară cu tot ceea ce aceasta presupune s-a dovedit a fi incapabilă să facă față noilor provocări. În acest context, statele au înțeles că pentru a se proteja și pentru a-și păstra locul deținut în ierarhia internațională trebuie să aibă în vedere o altă abordare pentru conceptul de putere, adaptată timpului prezent, care presupune cooperarea cu alți actori internaționali, dar cel mai important perfecționarea în permanență a standardelor de securitate. Noile tipuri de amenințări impun identificarea unor strategii eficiente și coerente comune care să ducă la o mai mare stabilitate la nivel regional și internațional, însă conceptul de putere nu va fi eliminat din relațiile dintre state, acesta continuând să îndeplinească un rol semnificativ pe scena internațională.

BIBLIOGRAFIE

Dicționare:

ZAMFIR, Catălin; VLĂSCÉANU, Lascăr (coord.), *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1998.

Enciclopedii:

****Mică Enciclopedie de Politologie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977.

Lucrări generale:

BUZAN, Barry, *Popoarele, statele și teama*, Editura Cartier, Chișinău, 2000;

DELCEA, Cristian, *Psihologia terorismului. Studiu psihologic asupra teroriștilor*, Editura Albastră, Cluj-Napoca, 2004;

DRAGOMAN, Ion; Militaru, Claudia; Panduru, Cerasela, *Relații internaționale actuale*, Editura Intergraf, Reșița, 2004;

FRUNZETI, Teodor, *Soluționarea crizelor internaționale*, Editura Institutului european, Iași, 2006;

GRIFFITHS, Martin, *Relații internaționale. Școli, curente, gânditori*, Editura Ziuă, București, 2003;

PREDA-MĂTĂȘARU, Aurel, *Tratat de drept internațional public*, Editura Lumina Lex, București, 2002;

SARCHINSCHI, Alexandra, *Securitatea spațiului de interes: actori, instrumente și tendințe*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007;

SAVA, Ionel Nicu, *Studii de securitate*, Editura Centrului Român de Studii Regionale, București, 2005.

Lucrări de specialitate:

BĂHNĂREANU, Cristian, *Politica militară în secolul XXI. Modalități de realizare și manifestare a puterii militare în societatea românească*, Ed. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

Surse electronice:

****Evoluția conceptelor de securitate*, august 2011, <http://studiidesecuritate.wordpress.com/2011/08/11/evolutia-conceptelor-de-securitate/>.

FILE DIN ISTORICUL LOGISTICII MILITARE ROMÂNEȘTI: DE LA UNIREA PRINCIPATELOR LA RĂZBOIUL DE REÎNTREGIRE A NEAMULUI

FILES FROM THE ROMANIAN MILITARY LOGISTICS SINCE THE UNIFICATION OF PRINCIPATE TO THE REJOINING WAR

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU*

Indiferent sub ce denumire a fost percepută, asigurarea materială, financiară și medicală a armatei a constituit o preocupare permanentă a conducerii oștirii. Sistemul depozitelor de teritoriu și cele de unitate, sistemul structurilor de transport, sistemul medical și cel financiar s-au adaptat continuu situațiilor economice ale țării, precum și situațiilor operative, în toată această perioadă. Sistemul logistic conceput pe baza etapelor și-a demonstrat viabilitatea mai ales în acțiunile armatei pentru repunerea ordinii în Transilvania, precum și pentru înfrângerea forțelor agresoare, până la Budapesta. De la Războiul de Independență și până la sfârșitul Războiului de Reîntregire, din punct de vedere logistic, unitățile s-au întărit cu diverse ateliere și capacități de producție, menite să asigure repararea echipamentului și celorlalte elemente de dotare, în condiții cât mai economicoase. Un învățământ, asupra căruia ar trebui să mediteze și organele superioare de conducere actuale ale armatei, este legat de organizarea hrănirii efectivelor. Ideea de autogospodărire, de reducere a cheltuielilor cu hrănirea a condus, acum mai bine de o sută de ani în urmă, la menținerea și dezvoltarea manutanțelor de garnizoană, precum și la cultivarea de legume și zarzavaturi prin responsabilizarea regimentelor. Externalizarea forțată a hrănirii la nivelul tuturor unităților și renunțarea tot forțată la utilizarea rațională a capacităților proprii de a produce pentru îmbunătățirea hrănirii pot reprezenta decizii insuficient fundamentate economic. Alocațiile bugetare diminuate, crizele economice prelungite și prețurile instabile sunt variabile ce ne pot forța să revenim la sisteme logistice la care, apreciem, s-a renunțat cu ușurință.

Cuvinte cheie: logistică; servicii; administrație; depozit; normă; alocație; mijloace de transport; hrană; muniții.

* Membru corespondent al AOȘR, Secția de științe militare; Universitatea Artifex, București; tel.: 0722 626 244

Whatever the name under which it was collected, providing material, financial and medical army was a permanent army leadership. The deposits of unit area and system transportation structures, medical and financial system were continuously adapted country's economic situation and the operational situation, during this period. Logistic system built on stages demonstrated the viability especially military action to restore order in Transylvania, and defeat the aggressor forces, to Budapest. The War of Independence to the end of the War of reunification, in terms of logistics units were strengthened with various workshops and capacity, to ensure repair of equipment and other items of equipment in the most economical conditions. An education which should meditate on senior management and current Army organization is related to feeding livestock. Idea-care, reducing feeding costs led, more than a hundred years ago, the maintenance and development manutanțelor the garrison, and the cultivation of vegetables by empowering regiments. Outsourcing forced feeding in all units and forced renunciation of all rational utilization of their capacities to produce to improve feeding may represent poorly substantiated economic decisions. Reduced budgetary allocations, prolonged economic crises and unstable prices are variables that can force us to return to logistics systems that we appreciate, to give up easily.

Keywords: logistics; services; administration; storage; time; allowance; transportation; food and ammunition.

În actualitate, noțiunea care exprimă cel mai veridic ansamblul nevoilor materiale ale organismului militar este logistica. Deși pentru perioada de referință de mai sus, sintagma „serviciile armatei” acoperea asemenea nevoi, în continuare, vom dezvolta unele aspecte din evoluția reglementărilor și structurilor de asigurare materială ale vremii prin utilizarea termenului de logistică, deoarece îl considerăm a fi mult mai sugestiv.

Indubitabil, logistica unei armate este strâns legată de dezvoltarea economico-socială generală a țării și de opțiunile politice de bază în legătură cu puterea armată. Din această perspectivă, reformele legate de numele lui Cuza au avut urmări benefice asupra societății românești în ansamblu. Producția industrială, în scurt timp, s-a dublat. Șoselele, telegraful, căile ferate au cunoscut o puternică dezvoltare. De la 1869, când s-a dat în funcțiune prima linie ferată ce lega capitala țării, Bucureștiul, de Giurgiu, până în 1877, rețeaua de căi ferate număra deja 300 de kilometri. Industria, agricultura, comerțul etc. au întărit finanțele țării. Totodată, România a început să se afirme ca un actor principal al vieții economice europene.

Pe această bază, s-au creat condiții favorabile pentru „modernizarea armatei, stimulându-se idealul tuturor pentru ridicarea oștirii la nivelul armatelor celor mai bune din Europa”.¹

Procesul de realizare a armatei naționale, cerut actul politic al Unirii, s-a conturat prin Decretul nr. 202 din 9 octombrie 1862, când s-a trecut la noua organizare a Ministerului de Război, prin contopirea celor două instituții similare din cele două provincii românești, proces consolidat prin Legea pentru organizarea armatei, din 1868. În baza acestei legi, puterea armată din România avea în structură: armata permanentă, miliția activă – alcătuită din trupe de dorobanți și de grăniceri, garda orășenească – ce urma a se constitui în fiecare din așezările urbane, miliția neactivă, gloatele – ca structuri organizate la sate, toate aceste elemente de putere armată fiind încorporate în patru divizii teritoriale militare, cu sedii la București, Iași, Craiova și Galați.

Pe linia bunelor relații prietenești, dezvoltate între Cuza și Napoleon al III-lea, în noua Românie a sosit o misiune militară franceză, constituită din ofițeri aparținând diferitelor arme, din care au făcut parte și doi specialiști în probleme de servicii: subintendentul (colonel) Gustave Le Cler și adjunctul clasa I (maior) Serville. Cei doi și-au adus o contribuție majoră la organizarea intendenței militare românești moderne, precum și la instituirea corpului ofițerilor de administrație.² La scurtă vreme, într-o scrisoare, datată 1 octombrie 1865, adresată împăratului francez, domnitorul Alexandru Ioan Cuza arăta: „Acolo unde abia am găsit 3 000 de oameni (în ianuarie 1859), recrutați exclusiv din clasa țărănească, rău înarmați, rău echipați, neascultând decât de comenzile rusești sau austriece, astăzi am 12 000 de grăniceri, 8 000 de jandarmi pedestri sau călări și o armată regulată de 20 000 de oameni, recrutată din toate clasele societății, bine înarmată, bine echipată, susceptibilă de a fi sporită, prin rezervele noastre, la triplul efectivului ei normal. Aceste creații considerabile au impus pentru moment țării mari sacrificii, pe care sprijinul patriotic la locuitorilor ne-a permis să le suportăm fără a supraîncărca prea mult bugetul statului”.³

¹ Generalul Herht A., Câteva pagini din istoricul armatei noastre (Amintirile unui veteran din timpul serviciului), București, 1902, p.58

² Cf. Traian Dafinescu, Ioan Boață, Serviciile armatei române, Editura Militară, București, 1989, p.91

³ Colectiv, Românii la 1859. Unirea principatelor române în conștiința europeană, Documente externe, vol. 1, Editura Militară, București, 1987, p. 605

După realizarea unității de comandă a celor două armate provinciale, prin Decretul nr. 417 din 30 august 1860 s-a hotărât întrunirea administrațiilor militare într-o singură administrație, sub ordinele Ministerului de Război din București,⁴ iar după consultarea cu misiunea militară franceză, prin Înaltul ordin de zi nr. 29 din 1 februarie 1861, s-au pus bazele intendenței române, având ca principale atribuții „...a controla efectivele, a ordonanța soldele, a îngriji de subzistențe, locuințe, tabere, îmbrăcăminte și spitaluri”.⁵ Scopul major al înființării corpului de intendenți era controlul și buna gestionare a patrimoniului armatei, așa cum rezultă chiar din conținutul ordinului de înființare, astfel: „...Văzând necesitatea d'a organiza un corp însărcinat de a esersa asupra tuturor serviciilor administrative ale armatei, controlul și supravegherea sub autoritate ...voind mai cu seamă a asigura economia în cheltuieli, buna întrebuințare a fondurilor și bunul trai al soldatului... Funcționarii intendenței militare fac parte din Statul Major General...Pentru execuția serviciului special cu care sunt însărcinați, funcționarii intendenți nu depind decât de intendentul primar sau de subintendentul militar ce-i ține locul ...Sunt independenți de autoritatea militară și nu pot fi pedepsiți decât de intendentul militar sau de Ministrul de Resbel... când armata este pe picior de resbel, intendenții militari și adjuncții sunt subordonați generalilor primari pentru tot ce privește execuția serviciilor administrative...”⁶⁷

În 1870, în urma numeroaselor restructurări cunoscute de armata română, intendența era organizată pe două direcții: direcția administrativă și direcția contabilității, așa cum rezultă din cele prezentate în Figura nr. 1.

⁴ Cf. Mr. I. Popovici, Organizarea armatei române, Roman, 1900, p. 163-164

⁵ Lt. Col. C. Fărcășanu, Istoricul serviciului intendenței și al administrațiunii (1857-1906), București, 1906, p.5

⁶ Din Ioniță Botoș, Matei A. Obogeanu, Intendența armatei române de-a lungul timpurilor, Editura Secția tehnico-economică a presei și tipăriturilor a Ministerului Apărării Naționale, București, 1992, p.244

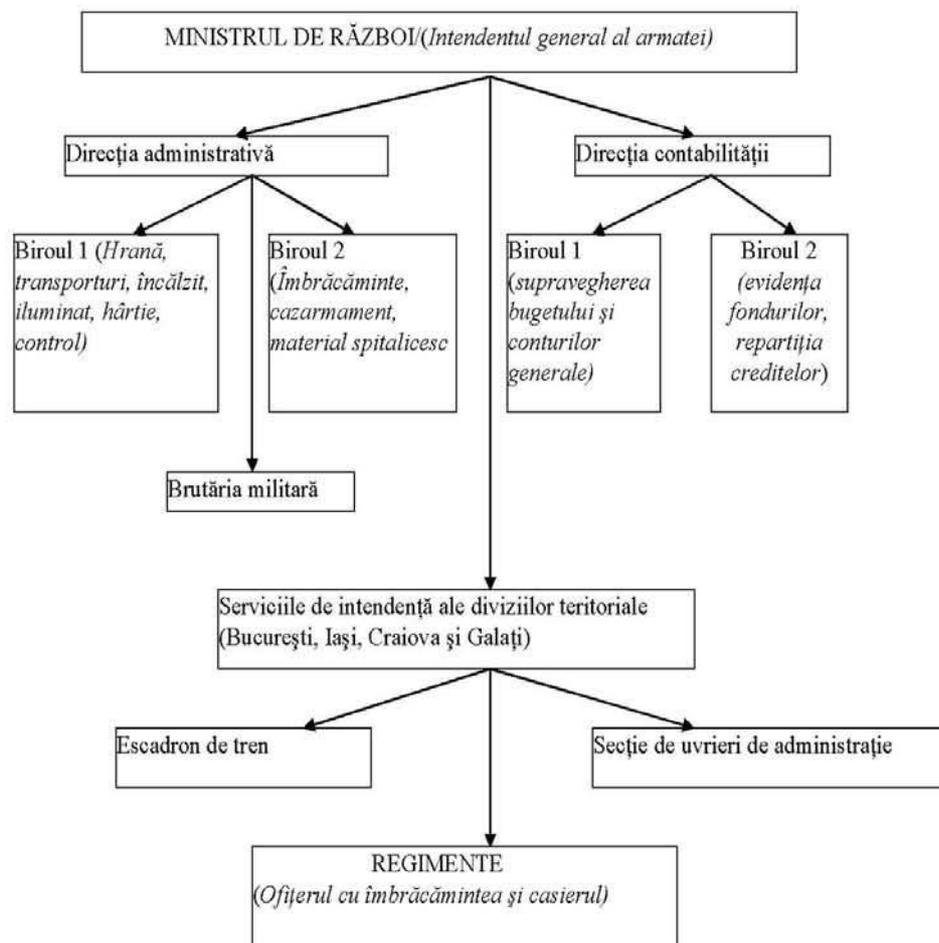

Figura nr. 1. Organizarea intendenței în 1970⁸

⁸ Cf. Traian Dafinescu, Ioan Boață, op. cit., p.97

Cu o asemenea organizare, intendența armatei române avea drept misiune asigurarea efectivelor cu tot ceea ce le era necesar pentru instruire și luptă, acoperind întreaga paletă de responsabilități ce revin în actualitate logisticii. Pentru transportul materialelor legate de ducerea acțiunilor militare, încă de la 1860 au luat ființă, în cele două principate, câte „o companie de tren” care, prin Ordinul de zi pe oaste din 2 mai 1863, s-au contopit într-o singură structură de transport, cu denumirea de „trenul echipajelor”, cu misiunea de a transporta „în marș, la manevre și în luptă munițiile și alte materiale necesare întreținerii trupelor”. La rândul său, trenul echipajelor, prin Legea organizării armatei din 1868, s-a fragmentat în patru escadroane de tren, câte unul pentru fiecare divizie teritorială, fiecare având în componere „...un medic de batalion, un veterinar de divizie, 222 de subofițeri și trupă și 308 cai”⁹

În 1861, în clădirile bisericii Mihai Vodă din București, au luat ființă primele ateliere militare, încadrate cu lucrători proveniți din militari recruți, în meseriile croitorie, cizmărie, curelărie, fierărie, lemnărie, tâmplărie, lăcătușărie, alămarie, strungărie, rotărie și zidărie, formând baza „companiei uvrierilor de administrație”. Din anul 1868, compania uvrierilor de administrație s-a divizat în patru companii similare, câte una pentru fiecare divizie teritorială. Pe lângă secția de uvrieri din București a luat ființă o magazie centrală, care păstra o rezervă de echipament pentru aproximativ 4 000 de oameni, pe a cărei structură s-a dispus înființarea depozitului central de echipament, în anul 1875.¹⁰

Cheltuielile generale de întreținere a armatei și înzestrarea acesteia cu armament erau suportate cu fonduri de la bugetul de stat, provenite din împrumuturi garantate de stat, precum și din donații publice. Astfel, din sumele donate de populație, în 1861 „...s-au achiziționat din Franța 48 de tunuri și 40 000 de puști”.¹¹

În general, pentru reglementarea raporturilor dintre armată și societate, la 30 mai 1866 s-a votat legea rechizițiilor; acestea urmau să se facă organizat, prin grija unor comisii din primarul localității, subprefectul de plasă și un delegat al armatei, care puneau bunurile la dispoziția armatei, după o estimare prealabilă. La trecerea armatei în stare de război, Ministerul de Război era autorizat să se aprovizioneze prin rechiziții cu toate produsele necesare, conform legii.

În cursul Războiului de Independență, pentru unitățile și marile unități care au părăsit localitățile de dislocare la pace, s-a hotărât ca, la plecare, fiecare corp de

⁹ Cf. Lt. Col. Fărcășanu, op.cit., p.24

¹⁰ Informații din Colectiv, *Întreținerea oastei române de-a lungul tuturor timpurilor*, București, 1941, p. 153

¹¹ C. G. Giurescu, *Aleksandru Ioan Cuza*, Editura Militară, București, 1973, p.111

trupă să-și constituie 4 zile hrană de rezervă (2 zile la hrană la trăsurile de aprovizionare și 2 zile hrană adecvată la oameni). În loc de carne pentru consum s-au asigurat animale de sacrificat și în loc de făină s-au asigurat pesmeți sau galeți. Totodată, în spirit de prevedere, s-a constituit o rezervă de echipament pentru trupă și un fond de consum egal cu hrana trupei pe o lună.

Pe timpul marșurilor executate în vederea realizării dispozitivelor stabilite, aprovizionarea cu alimente s-a făcut prin distribuții din depozitele înființate în acest sens în mai toate localitățile mai importante ale Olteniei. Produsele care nu se găseau în depozitare se aprovizionau prin rechiziții de pe plan local, prin grija unor consilii de administrație de corp, organe colective de asigurare cu materiale a trupelor, în funcție de plafoanele financiare aprobate. La alimente, achizițiile trebuiau să se încadreze în suma de 50 de bani zilnic pentru fiecare militar, dar și într-un gramaj maximal la produsele de bază, de: 1050 g la pâine, 400 g la carne, 140 g la legume (cartofi, linte, fasole etc.).

Pentru transportul subzistențelor, echipamentului și celorlalte materiale s-au folosit preponderent escadroanele de tren proprii și acolo unde s-a simțit necesar, s-au dat aprobări pentru angajarea temporară de mijloace de transport cu plată. Transportul feroviar a fost utilizat numai pentru bolnavi, materiale spitalicești, artilerie și subunități cu misiuni deosebite.

Pe timpul acțiunilor militare, alături de achizițiile tradiționale, au căpătat o pondere mare în asigurarea trupelor cu cele necesare, rechizițiile. În baza legii din 22 aprilie 1877, privind rechizițiile, erau supuse rechizițiilor „...cartiruire la locuitori, clădirile, combustibilul, furajele, animalele, mijloacele de transport, armătura, medicamentele etc.”.¹² Plata bunurilor rechiziționate se făcea în baza unor prețuri anuale, stabilite de către comisii județene stabilite de către Ministerul de Război.

Din cauza marilor greutăți apărute în aprovizionarea trupelor cu subzistențe, la începutul lunii aprilie 1877, ministrul de război a dat un ordin prin care s-a hotărât crearea unui stoc de cel puțin 10 zile hrană, la produsele cu termen lung de conservare, iar de aprovizionarea trupelor cu subzistențe trebuia să se ocupe „ofițeri cu aprovizionarea”, câte unul de fiecare corp, cu ajutoarele necesare; acest ordin a constituit actul de naștere al serviciului de subzistențe în armata noastră.¹³

¹² Colectiv, Războiul pentru independență națională din 1877-1878, Documente militare, Editura Militară, București, 1978, pp. 139-140.

¹³ Pe larg, Independența României. Documente și presă internă, vol. I, Editura Academiei RSR, București, 1977, pp. 48-50

La sud de Dunăre, pentru asigurarea continuității aprovizionărilor, cu ajutorul trupelor de geniu, s-au construit cuptoare improvizate de făcut pâine, iar de-a lungul căilor de comunicații, s-au organizat adevărate centre de aprovizionare și reaprovizionare. În teatrul acțiunilor de luptă, armata a continuat să se aprovizioneze direct cu unele materiale prin sistemul achizițiilor și rechizițiilor, cu respectarea strictă a legilor omeniei, fiind interzise acțiunile de jaf. Astfel, generalul Cernat a cerut cu vehemență: „...în ceea ce privește ordinea și disciplina în marș, veți da ordine severe... astfel ca populațiunile să nu aibă a exprima nemulțumiri care ar atinge reputația armatei române, într-o țară care deși străină, ea este încă vecină și este de interesul României a nu lăsa suveniruri neplăcute.”¹⁴

Transporturile de aprovizionare s-au desfășurat în condiții extrem de grele. Au trebuit transportate mari cantități de materiale, la mari distanțe, folosindu-se cu precădere transportul animal. De la început, escadroanele de tren au fost blocate cu transportarea efectelor de comandament. Pentru a se transporta și cantitățile mari de muniții, alimente și materiale de geniu, s-a dispus să se folosească intens mijloacele de transport închiriate sau rechiziționate. Așa s-a ajuns la situația „...ca numărul total de mijloace de transport rechiziționate în timpul războiului s-a ridicat la 230 847 care de transport cu câte 2 cai sau 2 boi și 33 547 care cu câte 4 cai sau 4 boi, în total 264 394 care. Distanța parcursă de aceste mijloace în timpul războiului a totalizat 26 143 577 km.”¹⁵Situația grea a transporturilor a fost accentuată și din cauza drumurilor defundate, în condițiile unor anotimpuri cu precipitații abundente de ploi și zăpezi.

Consumul mare de muniții a condus la crearea de puncte mobile de aprovizionare cu muniții, formate din trăsuri pe două roți, care se deplasau odată cu fiecare batalion.

Pentru îngrijirea bolnavilor s-au creat ambulante ce au funcționat câte una pe lângă fiecare regiment, câte cinci pe lângă fiecare divizie, câte două la corpul de armată și una la Marele Cartier General. Pe câmpul de luptă, ostașii răniți sau bolnavi erau evacuați la secțiile ambulanței cu căruțele regimentelor, iar cei în stare gravă erau evacuați la spitalele zonale cu mijloacele de transport ale diviziilor.

Numărul mare de arme de foc, de mijloace de transport, volumul mare de echipamente și harnașamente au scos în evidență necesitatea funcționării unor

¹⁴ Al.Peneovici, *Recquizițiunile și ofrandele pentru trebuințele armatei române în războiul 1877-1878*, București, 1879, pp.66-67

¹⁵ Traian Dafinescu, Ioan Boată, *op. cit.*, p.138

ateliere de întreținere și reparații, care au început să-și facă apariția pe câmpul de luptă ca sistem de deservire a trupelor.

Ca atare, se poate concluziona faptul că, în Războiul de Independență s-au pus bazele multor structuri de logistică, impuse de nevoile războiului. Astfel, s-au creat stocurile permanente de hrană și furaje, eșalonate pe subunități, unități și mari unități. Totodată, au luat ființă depozitele teritoriale de aprovizionare, care, la acea vreme, au reprezentat adevărate baze logistice de aprovizionare. De asemenea, s-a simțit nevoia creării de stocuri suplimentare la muniții și materiale de geniu, atât la nivelul unităților, cât și la nivelul marilor unități. Introducerea normelor de hrană – cu plafoane valorice, dar și calorice – a stat la baza unei mai riguroase planificări a aprovizionărilor. Autoaprovizionarea și aprovizionarea pe plan local au constituit formele de bază ale aprovizionărilor. Cucerirea independenței pe câmpul de luptă a adus în actualitate stringența nevoilor logistice, logistica trupelor devenind o problemă de mare interes, atât pentru conducerea superioară a armatei, cât și pentru comenzile de mari unități și unități.

Efortul logistic pentru susținerea războiului a căpătat dimensiuni dramatice. Astfel, numai „Pentru hrănirea oamenilor și animalelor pe timpul războiului, țărâniea a contribuit cu 73 111 vite mari și mici, 37 420 kg pastramă și carne proaspătă, 136 876 hl de grâu și porumb, 1 326 182 kg făină și mălai, 707 411 kg pâine și pesmeți, 408 900 kg brânzeturi, 520 400 ocale fasole și legume uscate, 5 018 vedre băuturi, 196 644 hl orz, 9 881 hl ovăz, 21 055 230 kg fân și paie...Pentru transporturi în folosul trupelor s-au folosit 264 394 care, întrebuintate în echivalentul a 1 045 747 zile de căraușie, pe o distanță de 26 143 677 km.”¹⁶

Concluziile desprinse din desfășurarea campaniilor Războiului de Independență s-au concretizat în importante acte normative, care au urmărit îmbunătățirea organismului militar sub toate aspectele, inclusiv în plan logistic. În rândul acestor reglementări se disting prin importanță: Legea asupra comandamentelor armatei nr. 1677 din 8 iunie 1882, Legea asupra administrației armatei din 2 martie 1883, Regulamentul de administrație al corpurilor de trupă din 12 martie 1892, Legea asupra organizării armatei din 1908 și Legea pentru organizarea Ministerului de Război din 1912.

În anul 1912, serviciile armatei erau organizate pe patru niveluri importante, astfel: minister, corp de armată, divizie și corp de trupă (în principal, regimentul).În

¹⁶ Gh. Dobre, Contribuția economică a României la războiul de independență, în Progresul economic al României (1877-1977), București, 1977, pp. 75-90

acest context, secretariatul general al ministerului de Război dispunea de opt servicii generale: control, contabilitate și pensii, contencios, intendența stabilimentelor centrale, remontă, sanitar, intendență și armament. Atribuții ale acestor servicii se regăseau, în jos, pe toate nivelurile ierarhice ale armatei, fie că existau, fie că nu existau structuri organizatorice exprese. Spre exemplu, la corpul de trupă (regiment, similar) nu existau organe de intendență, dar conducerea activității administrative a acestora revenea comandanților și se exercita nemijlocit prin intermediul loctiitorului. Acesta avea în subordine un ofițer cu aprovizionarea subzistențelor, un serviciu de îmbrăcăminte și un casier. La batalioane, companii, baterii etc. conducerea gospodăririi administrative a trupelor era atribuit de baza al comandanților.

Prin eforturi deosebite, pe întregul teritoriu al țării s-au dezvoltat și, după caz, au apărut depozite centrale și depozite regionale cu armament, muniții, materiale de geniu, echipament, harnașament, alimente și furaje. Depozitele centrale erau concepute să conserve materiale pentru întreaga armată, iar cele regionale depozitau materiale corespunzător cerințelor corpurilor teritoriale. Totodată, s-au creat depozite mobile, pentru corpurile de armată teritoriale, și semidepozite mobile, pentru divizii.

Pentru asigurarea unei viziuni unitare asupra serviciilor, prin Decretul nr. 2489 din 15 iunie 1906 s-a dispus organizarea teritoriului pe timp de război prin serviciul etapelor: organizare, mod de dispunere, activități principale, responsabilități.

În baza acestui decret, teritoriul țării cuprindea trei zone, astfel: zona interioară, zona etapelor și zona operațiilor. Zona etapelor și zona operațiilor formau împreună zona armatelor de operații.

Zona interioară cuprindea teritoriul național aflat sub autoritatea militară directă a Ministerului de Război, zona de operații desemna teritoriul în care acționau direct corpurile de armată, iar porțiunea cuprinsă între aceste două zone forma zona etapelor.

În zona interioară se găseau elementele logistice de cea mai mare importanță, ca: depozitele centrale cu materiale (subzistențe, echipament, muniții, sanitare, veterinare, geniu etc.), unele depozite regionale, manutanța centrală și unele manutanțe regionale (de garnizoană), atelierile centrale și unele atelierile de garnizoană, precum și întreprinderile economice teritoriale.

Elementele de bază ale zonei etapelor erau: liniile de etapă, punctele de etapă și capetele de etapă. Liniile de etapă erau formate din comunicațiile orientate din interior spre front, pe care se deplasau trupele și pe care se stabileau punctele

de etapă – adică localitățile de pe traseul liniilor de etapă în care se organizau depozite, adăposturi, magazii, spitale etc. și unde se asigurau condiții de cazare și hrănire pentru subunitățile care mășăluiau. Capetele de etapă erau cele mai înaintate puncte de etapă aflate spre armate. Acestea realizau legătura dintre coloanele de subzistențe ale corpurilor de armată cu serviciile etapelor. Comandamentul general al etapelor era subordonat direct Ministerului de Război și avea în subordine următoarele servicii: intendență, artilerie, geniu, sanitar, căi ferate, tezaur, remontă, justiție, jandarmerie și, după caz, serviciul marinei.

Formațiunile de servicii ale etapelor erau formate din depozite și stabilimente teritoriale, depozite mobile, trenuri – magazii etc., care purtau denumirea localității de dislocare.

Coloanele de subzistențe ale corpurilor de armată făceau legătura între capetele de etapă cu centrele de reaprovizionare, de unde se reaprovizionau trenurile de reaprovizionare regimentare.

La subunități, întreaga activitate de aprovizionare se realiza prin grija comandanților. La companii exista trenul de luptă format din trăsura de bucătărie, sacaua, trăsura de muniții, trăsura de alimente și trăsura de furaje, iar la batalion exista trăsura popotei și infirmeria.

La regimente, locțiitorul comandantului dispunea măsurile logistice prin: ofițerul cu aprovizionarea subzistențelor, ofițerul contabil, subofițerul pentru îmbrăcăminte, medicul uman și medicul veterinar. Trenul regimentului era compus din patru trăsuri (pentru hrana de rezervă, pentru aprovizionare cu alimente, pentru aprovizionarea cu furaje și cea pentru popotă), infirmeria umană și infirmeria veterinară.

La nivelul diviziilor existau coloana de subzistență, organizată pe două secții de câte 80 de trăsuri, la care se adăugau: cireada de vite (animale pentru asigurarea a două zile de carne pentru efectivul diviziei), divizionul de muniții și ambulanța divizionară.

La corpul de armată existau aceleași servicii ca la divizie, plus cel de armament și muniții. Ca formațiuni de servicii existau: divizionul coloană de subzistențe, compus din depozitul mobil de subzistențe, brutăria de campanie și convoiul de trăsuri, divizionul coloană muniții și spitalul de campanie¹⁷.

În preajma primului război mondial, sistemul logistic al armatei române a cunoscut modificări calitative importante. Astfel, teritoriul țării a fost împărțit în trei

¹⁷ Detalii în Traian Dafinescu, Ioan Boanță, op.cit. pp. 160-176

zone, gândite să asigure o bună aprovizionare a trupelor în bune condițiuni. Îmbinarea armonioasă a structurilor logistice ale trupelor cu cele ale etapelor favoriza o aprovizionare coerentă a efectivelor cu toate categoriile de materiale. Statul român a făcut eforturi susținute pentru a crea stocuri de armament, muniții, materiale de geniu, materiale sanitare etc. Din punct de vedere logistic, intrarea României în prima conflagrație mondială a lumii a fost condiționată de furnizarea către armata română de „...muniții și alte materiale de război într-un quantum de 300 tone pe zi, cauciucuri, cai, medicamente, articole de subzistențe și echipament,”¹⁸ dar țările care au garantat aceste ajutoare nu s-au ținut de cuvânt, punând întreaga oștire românească în situații critice. Pe acest fond, în România s-a trecut la raționalizarea consumurilor, îndeosebi la alimente, poporul român și armata sa făcând cu prisosință dovada că sunt în măsură să depășească privațiuni de neimaginat.

După terminarea Războiului de Reîntregire, efectivele militare au continuat să se hrănească pe bază de alocații financiare, care constau în anumite plafoane valorice, în cadrul cărora se puteau achiziționa alimentele necesare. Alocația respectivă era însă destul de redusă și foarte frecvent influențată de mari variații de preț. Ca atare, erau frecvente cazurile în care calitatea hranei nu era corespunzătoare.

Pentru îmbunătățirea hrănirii efectivelor, în baza unor studii făcute de organele de logistică ale vremii, s-au făcut demersurile necesare pentru ca Ministerul Domeniilor să pună la dispoziția armatei, începând cu anul 1924, a suprafeței de 1 300 hectare teren arabil, la prețul de 70 000 lei hectarul, pentru ca unitățile să-și realizeze, pe cât posibil, prin forțe proprii, necesarul de legume și zarzavaturi, de furaje, chiar de cereale. Concomitent cu măsurile de menținere a manutanțelor de garnizoană, în jurul acestora s-au dezvoltat mori pentru măcinat, s-au înființat magazine de coloniale, carne, legume proaspete, furaje etc. Un asemenea mod de organizare a hrănirii s-a dovedit avantajos și eficient, costurile cu hrănirea au început să scadă, iar calitatea hranei a început să crească.¹⁹

Concluzii. Indiferent sub ce denumire a fost percepută, asigurarea materială, financiară și medicală a armatei a constituit o preocupare permanentă a conducerii oștirii. Sistemul depozitelor de teritoriu și cele de unitate, sistemul structurilor de transport, sistemul medical și cel financiar s-au adaptat continuu

¹⁸ Colectiv, România în anii primului război mondial, vol. I, Editura Militară, București, 1987, p. 149-150

¹⁹ Întreținerea armatei române de-a lungul timpurilor, op. cit. p. 380-410

situațiilor economice ale țării, precum și situațiilor operative, în toată această perioadă. Sistemul logistic conceput pe baza etapelor și-a demonstrat viabilitatea mai ales în acțiunile armatei pentru repunerea ordinii în Transilvania, precum și pentru înfrângerea forțelor agresoare, până la Budapesta. De la Războiul de Independență și până la sfârșitul Războiului de Reîntregire, din punct de vedere logistic, unitățile s-au întărit cu diverse ateliere și capacități de producție, menite să asigure repararea echipamentului și celorlalte elemente de dotare, în condiții cât mai economicoase. Un învățământ, asupra căruia ar trebui să mediteze și organele superioare de conducere actuale ale armatei, este legat de organizarea hrănirii efectivelor. Ideea de autogospodărire, de reducere a cheltuielilor cu hrănirea a condus, acum mai bine de o sută de ani în urmă, la menținerea și dezvoltarea manutanțelor de garnizoană, precum și la cultivarea de legume și zarzavaturi prin responsabilizarea regimentelor. Externalizarea forțată a hrănirii la nivelul tuturor unităților și renunțarea tot forțată la utilizarea rațională a capacităților proprii de a produce pentru îmbunătățirea hrănirii pot reprezenta decizii insuficient fundamentate economic. Alocațiile bugetare diminuate, crizele economice prelungite și prețurile instabile sunt variabile ce ne pot forța să revenim la sisteme logistice la care am renunțat cu ușurință. Din aceste considerente, se adeverește înțelepciunea, conform căreia „istoria are rolul de a învăța să nu se repete greșelile trecutului”.

BIBLIOGRAFIE

- PENEOVICI Al., *Recquizițiunile și ofrandele pentru trebuințele armatei române în războiul 1877-1878*, București, 1879.
- FĂRCĂȘANU C., *Istoricul serviciului intendenței și administrațiunii, 1857-1906*, București, 1906
- Colectiv, *Întreținerea oastei române de-a lungul tuturor timpurilor*, București, 1941
- Colectiv, *România la 1859. Unirea principatelor românești în conștiința europeană. Documente externe*, vol. I, Editura Militară, București, 1987
- Colectiv, *Independența României. Documente și presă internă*, vol. I, Editura Academiei RSR, București, 1977
- Colectiv, *România în anii primului război mondial*, vol. I, Editura Militară, București, 1987

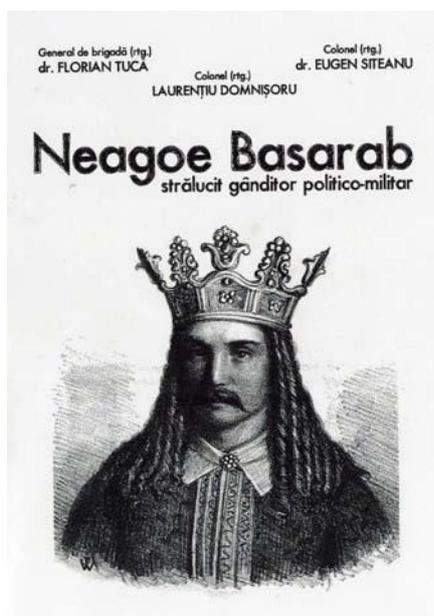

- Colectiv, *Războiul pentru independența națională din 1877-1878. Documente militare*, Editura Militară, București, 1987
- C. G. GIURESCU, *Alexandru Ioan Cuza*, Editura Militară, București, 1973
- DOBRE Gh., *Contribuția economică a României la războiul de independență, în Progresul economic al României (1877-1977)*, București, 1977
- HERHT A., *Câteva pagini din istoricul armatei noastre (Amintirile unui veteran din timpul serviciului)*, București, 1902
- POPOVICI, I., *Organizarea armatei române*, Roman, 1900
- BOTOȘ Ioniță, OBOGEANU Matei, *Intendența armatei române de-a lungul tuturor timpurilor*, Editura Militară, București, 1992
- DAFINESCU Traian, BOAȚĂ Ioan, *Serviciile armatei române*, Editura Militară, București, 1989

NOI APARIȚII EDITORIALE

„Neagoe Basarab strălucit gânditor politico-militar“

„Neagoe Basarab strălucit gânditor politico-militar” reprezintă o carte necesară, o carte care discută un subiect care merita de mult o asemenea prezentare sistematică: **Neagoe Basarab, Sfântul Voievod, în ipostaza sa de gânditor militar.** Scrisă de trei militari de carieră: General de brigadă (r) dr. Florian TUCĂ; Colonel (r) dr. Eugen SITEANU; Colonel (r) Laurențiu DOMNIȘORU (de asemenea, cu o mare experiență editorială), lucrarea umple fericit un gol din bibliotecă - nu numai din cele de profil, pentru că ea se poate parcurge cu același interes de oricine este interesat de imaginea voievodului de la Argeș. „Domn bun, blând și iubitor de pace” a fost Neagoe Basarab, dar la vremea complicatelor veacuri de mijloc ale mileniului abia încheiat,

pacea însemna adesea pregătire pentru război, ca să ne amintim un vechi dicton (*Si vis pacem, para bellum*), cu mențiunea că înțeleptul voievod ținea alături de toate acestea diplomația. Acest triunghi al echilibrului mereu fragil - **pace-război-diplomație** - este întărit la Neagoe Basarab de credință, credință în Dumnezeu și în neam. Ne-o demonstrează autorii cărții, bazându-se pe două surse semnificative: viața voievodului (faptele sale de arme, mai ales din anii dinainte de a ajunge pe tron) și celebrele **Învățăături către fiul său Theodosie**. Sunt, de asemenea, invocate un mare număr de cărți și articole dedicate lui Neagoe Basarab, de la scrieri vechi (de Bălcescu, Hașdeu), la scrieri recente, de pildă, publicate în contextul recentei canonizări.

Nu sunt multe luptele duse de voievod, chiar dacă a avut o ascensiune militară, în tabăra boierilor Craiovești, destul de rapidă. Astfel, la 28 de ani (în februarie 1510), el îl învingea, la **Cotmeana-Argeș**, pe Mircea al III-lea, printr-un atac de noapte care amintește și de îndrăzneala lui Vlad Țepeș și de supranumele/porecla de „Pui de leu”, pe care tânărul Neagoe o primise deja pentru rapiditatea deciziilor sale, indiferent în ce funcție s-ar fi aflat. A doua luptă, care l-a adus și pe tron, este cea „**den jos de București**”, la **Văcărești** (ianuarie 1512), unde l-a învins pe Vlad cel Tânăr, decapitat apoi la București.

Domnia a fost însă o perioadă de pace. A fost vremea diplomației, a relațiilor grijuliu gestionate cu vecinii, cu cei din ținuturile românești în primul rând, cu toată lumea creștină, cu Poarta Otomană. Vremea zidirii în piatră - stau mărturie nu numai Mănăstirea Argeșului, ci și alte biserici și mănăstiri, cu donații consistente până pe Muntele Athos -, vremea zidirii în cuvânt. Atunci au fost scrise **Învățăturile...**, prima mare carte a culturii românești, cea care a sugerat comparații cu Marc Aureliu și Machiavelli, care l-a definit ca domn învățat, pus de autorii lucrării de față în rând cu mai celebrul apoi în lume domn învățat Dimitrie Cantemir.

Mai multe capitole ale **Învățăturilor** se ocupă de viața la curte, promovarea slujitorilor, moravuri, credință, dar există un capitol (al VIII-lea din Partea a II-a) intitulat „**Pentru solii și pentru războaie**”. Titlul este auto-explicativ, lăsăm cititorilor plăcerea de a parcurge cartea pentru a vedea cât de departe mergea Neagoe Basarab, pentru vremea lui, în (i) concepția generală despre armată, (ii) organizarea acesteia și (iii) în gândirea militară, detaliind ultimul punct, cum profesionist o fac autorii (spuneam, grade înalte în Armata Română), între strategie, tactică și factorul moral. Acest capital al **Învățăturilor**, tratat pe îndelete într-un consistent capitol (al patrulea) în cartea de față, dă greutate titlului: **Neagoe Basarab a fost un strălucit gânditor politico-militar!**

Primul teoretician militar român – și un mare patriot. Domn creștin, domn al Țării. Nu este întâmplător că autorii scriu totdeauna în carte **Țară**, cu inițială majusculă. **Întreaga lucrare este o laudă Voievodului și o laudă Țării**. Scrisă cu patos și patriotism, convingător, cu citate ample și relevante. Un veritabil „**Onor la Voievod!**” la care cititorul va subscrie. Pentru aceasta, „**Onor la autori!**”

General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU
Secretarul științific al Secției de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România

ASOCIAȚIA

ABSOLVENȚILOR UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE "CAROL I"
"AD HONORES"

Așteptăm noi membri!

www.unap.ro

SCOP

Asociația se adresează absolvenților U.N.Ap. „Carol I”, militari și civili, acordând sprijin în organizarea de activități pentru afirmarea și apărarea valorilor, drepturilor și intereselor absolvenților săi.

Ajutați-ne să putem ajuta!

De la înființare până în prezent asociația a sprijinit procesul de învățământ din universitate.

ACTIVITĂȚI

- sprijinirea procesului de învățământ din universitate;
- activități caritabile de întrajutorare a studenților universității și membrilor asociației;
- premiarea celor mai valoroase lucrări de licență și masterat ale studenților universității;
- sprijinirea activității de cercetare științifică din universitate.

Cont bancar: RO95BRDE441SV43420764410

Cont de înregistrare fiscală: 27898613

e-mail: asociatiaunap@gmail.com

Telefon: 0744.207.444

Fax: 021/319.48.66

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR !

Pentru o mai bună procesare a articolelor și pentru introducerea revistei în baza de date internațională CEEOL, dorim respectarea următoarelor cerințe **obligatorii**:

- ✓ **titlul articolului – română și engleză;**
- ✓ **abstractul – română și engleză;**
- ✓ **cuvinte cheie (5-6) – română și engleză;**
- ✓ **instituția din care provine autorul;**
- ✓ **e-mail, telefon, fax (o adresă de contact);**
- ✓ **bibliografie.**

1. *Textul*. Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterele cu diacritice - ș, ț, ă, î și Ș, Ț, Ă, Î - înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul, folosind bold și italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. *Ecuatiile*. Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

3. *Figurile*. Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau în AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. *Imaginile*. Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF, aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. *Numerotarea*. Ecuatiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelor etc.

Rugăm autorii să redacteze articolele atât în limba română, cât și în limba engleză.

Vă mulțumim !

Redacția

Revista de Științe Militare

EDITOR
Secția de Științe Militare
a
Academiei Oamenilor de Știință
din România

CONSILIUL EDITORIAL
PREȘEDINTE DE ONOARE
general (r.) prof. univ. dr. H.C. Vasile CÂNDEA

PREȘEDINTE
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

VICEPREȘEDINTE
general (r) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
contraamiral fl. (r) prof. univ. dr. Marius HANGANU

MEMBRI
general (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
general maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU
general de flotilă aeriană prof. univ. dr. Florian RĂPAN
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
locotenent-colonel dr. Cristophe MIDAN, Franța
general (r) prof. univ. dr. Mircea MUREȘAN
general (r) dr. Mihail POPESCU
dr. Karina MARCZUK, Polonia
prof. univ. dr. Adrian GHEORGHE, SUA
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor-șef
locotenent-colonel lector univ. dr. Filofteia REPEZ
editura@unap.ro

Redactor
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

Tehnoredactor
Liliana ILIE

Tipar executat
la Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I"
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
e-mail: editura@unap.ro
Tel./Fax: 319.59.69; 319.48.80/0215

Revista de Științe Militare apare trimestrial.

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

**Coperta I: Domnitorul Țării Românești, Vlad Țepeș (n. 1431 – d. 1476),
a domnit între anii: 1448, 1455– 1462 și 1476.**
Sursa: www.wikipedia.org

Coperta II: Columna lui Traian. Sursă: Muzeul Militar Național,
prin amabilitatea domnului Neculai Moghior, șeful Secției Documentare.

*Pentru publicarea de materiale promoționale în cuprinsul revistei,
rugăm agenții economici și pe toți cei interesați să se adreseze redacției
pentru a conveni forma de colaborare.*

0162/920/2012

C.248/2012